

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ Ν. ΠΕΡΙΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΚΠΕ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ

Σχεδιασμός Υποστήριξη Υλοποίηση

Προγραμμάτων
Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Κείμενα - επιμέλεια

Γιάννης Οργανόπουλος
Μιχάλης Καρυδιάς

σχεδιασμός
υποστήριξη
υλοποίηση

Προγραμμάτων
Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

© Δ/νση Αθμιας Εκπ/σης Ν. Πιερίας (Γραφείο Π.Ε.), ΚΠΕ Ανατολικού Ολύμπου
Πρώτη έκδοση: Παλαιός Παντελεήμονας Πιερίας, Ιούλιος 2008

Διεύθυνση Αθμιας Εκπ/σης Πιερίας
Γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
Π. Τσαλδάρη 8
Κατερίνη Τ.Κ. 60100
Τηλ: 23510 46666
Fax: 23510 31949
E – mail: perival@dipe.pie.sch.gr

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ανατολικού Ολύμπου
Παλαιός Παντελεήμονας Πιερίας Τ.Κ. 60065
Τηλ: 23520 22700
Fax: 23520 22729
E-mail: kpe-anolymprou@sch.gr
kpeanol@sch.gr

ISBN: 978-960-98030-2-1

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Γιάννης Δημητριάδης
Εικόνα εξωφύλλου: «Ατέρμον ξεφύλλισμα», λάδι σε μουσαμά,
έργο του Γιάννη Οργανόπουλου

Εκτύπωση: Τυπογραφείο «Κων/νος Παναγιωτής & Σία ε.ε.»
Κατερίνη, Τηλ. 23510 23625

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

**ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ Ν. ΠΙΕΡΙΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΚΠΕ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ**

**σχεδιασμός
υποστήριξη
υλοποίηση**

**Προγραμμάτων
Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης**

Κείμενα – επιμέλεια

Γιάννης Οργανόπουλος
Μιχάλης Καρυδιάς

Παλιός Παντελεήμονας Πιερίας 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Χαιρετισμός του Διευθυντή Α/θμιας Εκπ/σης Ν. Πιερίας κ. Ιωάννη Δάφκου	7
Χαιρετισμός της Συμβούλου Προσχολικής Αγωγής Πιερίας και Προέδρου της Επιτροπής Σχολικών Δραστηριοτήτων κας Βασιλικής Βασίλα	8
Προλογικό σημείωμα	9

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Η αναγκαιότητα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης	11
Π.Ε και Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ)	12
2005 – 2014: Δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Αειφορία	13
Σκοποθεσία της Π.Ε. – Προσπάθειες επίτευξής της	14
Ο ρόλος του Υπευθύνου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης	15
Εκπαιδευτικές μέθοδοι και τεχνικές στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	15
Ορισμένα «ωραία» χαρακτηριστικά ενός προγράμματος Π.Ε.	18
Ορισμένα κριτήρια επιτυχίας ενός προγράμματος Π.Ε.	18
Θεματικοί άξονες Προγραμμάτων Π.Ε.	19
Σκοποθεσία – Στοχοθεσία – Δραστηριότητες – Αξιολόγηση	20
Ενδεικτικά σχέδια Προγραμμάτων Π.Ε.	21
Πολιτισμός και Περιβάλλον: Μια δημιουργική συνάντηση (Κατερίνα Ζιακούλη, Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων Α/θμιας Εκπ/σης Πιερίας)	27
Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ): Η φυσιογνωμία και ο ρόλος τους	29
Η «εμβέλεια» των ΚΠΕ	30
Το ΚΠΕ Ανατολικού Ολύμπου	31
Δίκτυα Π.Ε. – Το δίκτυο «Κλιματικές Αλλαγές – Ακραία καιρικά φαινόμενα»	35
Εκπαιδευτικό υλικό για την Π.Ε.	37
Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜκυΟ)	42
Η Ομάδα Εθελοντικής Δράσης Πιερίας	43
Χρήσιμοι ιστότοποι	45
Βιβλιογραφία	
1. Βιβλιογραφικές αναφορές	46
2. Ενδεικτική Βιβλιογραφία	47

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Παρουσιάσεις Προγραμμάτων από Νηπιαγωγεία και Δημοτικά σχολεία του νομού μας	49
Τα προγράμματα Π.Ε. στην Α/θμια Εκπαίδευση Ν. Πιερίας με αριθμούς	89
Προγράμματα Π.Ε. κατά το 2007 – 2008	90
Δημοσιοποίηση δράσεων (Ιούνιος 2008)	92

Χαιρετισμός του Διευθυντή Αθμιας Εκπ/σης Ν. Πιερίας κ. Ιωάννη Δάφκου

Καθημερινά εκπέμπονται από όλα τα σημεία του πλανήτη μηνύματα που αφορούν στο περιβάλλον. Πρωτίστως για τα προβλήματα που υπάρχουν, αλλά επίσης και για τα προβλήματα που προβλέπεται ότι θα υπάρξουν στο μέλλον με άσχημες επιπτώσεις για όλους μας. Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων χρειάζεται η συμβολή όλων μας, μεγάλων αλλά και μικρών, οι οποίοι θα αποτελέσουν και τους αυριανούς πολίτες. Και προς αυτή την κατεύθυνση καλείται το σημερινό σχολείο να δραστηριοποιηθεί.

Άλλωστε από τους πρωταρχικούς σκοπούς της εκπαίδευσης αποτελούν τόσο η ευαισθητοποίηση των μαθητών για την αναγκαιότητα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και η υιοθέτηση ανάλογων προτύπων συμπεριφοράς, όσο και το να τους καθιστά ικανούς να λειτουργούν ως υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο και απαιτητικό κοινωνικό περιβάλλον.

Τα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που υλοποιούνται στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να αποκτήσουν εμπειρίες και βασικές γνώσεις για το περιβάλλον και τα προβλήματά του, αλλά και να διαμορφώσουν αξίες και να αναπτύξουν ενδιαφέρον για το περιβάλλον καθώς και διάθεση για ενεργό συμμετοχή στη βελτίωση και προστασία του. Τα προγράμματα αυτά υποστηρίζονται και από τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και είμαστε πολύ τυχεροί που στο νομό μας διαθέτουμε ένα τέτοιο κέντρο στο γραφικό, παραδοσιακό οικισμό του Παλαιού Παντελεήμονα.

Κλείνοντας, θα ήθελα να εκφράσω τα συγχαρητήρια μου σε όλους τους εκπαιδευτικούς και μαθητές για την μέχρι τώρα προσπάθεια, αλλά και την ευχή όλη αυτή η προσπάθεια να συνεχιστεί και να βρίσκει κάθε χρόνο όλο και περισσότερους μιμητές.

Χαιρετισμός της Συμβούλου Προσχολικής Αγωγής Πιερίας και Προέδρου της Επιτροπής Σχολικών Δραστηριοτήτων κας Βασιλικής Βασίλα

Τα Προαιρετικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα ή προγράμματα Σχολικών Δραστηριοτήτων στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό Σχολείο, αποτελούν ένα νέο μοντέλο αγωγής και εκπαίδευσης. Χρησιμοποιούν σύγχρονες βιωματικές παιδαγωγικές προσεγγίσεις, που τα ξεχωρίζουν από τις παραδοσιακές, ώστε να είναι ευχάριστα, ενδιαφέροντα, ελκυστικά και αποτελεσματικά για τα παιδιά και συνδέονται στενά με την ανάγκη του σχολείου για άνοιγμα στην κοινωνία.

Οι βασικές αρχές που τα διακρίνουν είναι:

1. Η διεπιστημονική προσέγγιση, ώστε να παρέχει στα παιδιά μια ολιστική άποψη για τον κόσμο, καθώς προσπαθούν να κατανοήσουν την πολυπλοκότητα και την αλληλοσύνδεση των πραγμάτων.

2. Η δια βίου μάθηση, που ξεκινά από την προσχολική ηλικία και συνεχίζεται σε όλα τα στάδια ανάπτυξης του ανθρώπου.

3. Η ενεργή συμμετοχή και η συνεργασία με φορείς, πρόσωπα, ειδικούς, γονείς, συλλόγους, τοπικές κοινωνίες, με τον κόσμο του σχολείου, μέσα από την έρευνα και τη δράση.

Η καλλιέργεια και η οικοδόμηση συνειδητοποίησης για το Περιβάλλον, (φυσικό και ανθρωπογενές) για κανόνες και αρχές Υγιεινής ζωής, για καλλιέργεια δεξιοτήτων, μουσικής, θεατρικής παιδείας, εικαστικών, αθλητισμού, μπορεί και πρέπει να αρχίζει από το νηπιαγωγείο, όπου τα μικρά παιδιά οικοδομούν και διευρύνουν τον τρόπο σκέψης, διαμορφώνουν αντιλήψεις, αποκτούν συνήθειες, καλλιεργούν αξίες και στάσεις ζωής, επηρεάζουν θετικά τη συμπεριφορά τους, αναπτύσσουν ηθική συνείδηση για τον κόσμο που τα περιβάλλει.

Η **προαιρετικότητα** των Προγραμμάτων (Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικών Θεμάτων) από τη μια και η ανησυχία, η πρόκληση, η διαρκής αναζήτηση αρκετών εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, από την άλλη, εξακολουθεί να τα κρατά σε υψηλό επίπεδο, με αμείωτο το ενδιαφέρον των παιδιών, όπου εκδηλώνουν ενθουσιασμό και αποτελεσματικότητα στη μάθηση και τη γνώση με άμεση και ενεργή εμπλοκή όλων όσων ενδιαφέρονται. Υπάρχει πάντα ρόλος και έργο για όλους ανεξαιρέτως και η χαρά, η ευχαρίστηση και η ικανοποίηση είναι τελικό προϊόν της αβίαστης, αναδυόμενης γνώσης και της βιωματικής μάθησης.

Έτσι τα λόγια του Κομφούκιου :

**«Πες το μου και θα το ξεχάσω.
Δείξε μου το και θα το θυμηθώ.
Άσε με να το κάνω
και θα το συκρατήσω!»**

παραμένουν διαχρονικά και επίκαιρα και θα πρέπει να αποτελούν πυξίδα για κάθε σύγχρονο εκπαιδευτικό.

Προλογικό σημείωμα

Τα περιεχόμενα του παρόντος εντύπου χωρίζονται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος γίνονται συνοπτικές αναφορές στην αναγκαιότητα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Π.Ε.), στη σχέση της με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ), στη σκοποθεσία της, στους τρόπους με τους οποίους γίνεται προσπάθεια επίτευξής της (με εστίαση κυρίως στα προαιρετικά σχολικά προγράμματα Π.Ε.), στο ρόλο του Υπευθύνου Π.Ε., στη φυσιογνωμία και το ρόλο των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ). Περιγράφονται οι κυριότερες εκπαιδευτικές μέθοδοι και τεχνικές, που αρμόζουν στο συμμετοχικό, συλλογικό και βιωματικό χαρακτήρα της Π.Ε., αναφέρονται ορισμένες προϋποθέσεις επιτυχίας ενός προγράμματος Π.Ε., προτείνονται κάποια ενδεικτικά σχέδια προγραμμάτων. Η Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων της Διεύθυνσής μας αναδεικνύει με ένα παράδειγμα την πολιτιστική διάσταση που συνήθως υπάρχει στα προγράμματα Π.Ε. Το πρώτο μέρος τελειώνει με ενημέρωση για τα δίκτυα Π.Ε., το εκπαιδευτικό υλικό, τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚυΟ) και τη δυνατότητα αξιοποίησης του διαδικτύου.

Στο δεύτερο μέρος περιέχονται ευσύνοπτες παρουσιάσεις σχολικών προγραμμάτων Π.Ε., τις οποίες έχουν επιμεληθεί οι εκπαιδευτικοί των Παιδαγωγικών Ομάδων που τα υλοποίησαν κατά τη σχολική χρονιά 2004 – 2005. Θεωρήσαμε υποχρέωσή μας να συμπεριληφθούν καθώς, για λόγους πέραν των δυνάμεών μας, δεν μπορέσαμε να τις δημοσιεύσουμε νωρίτερα. Το έντυπο τελειώνει με τον πίνακα των προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν τη σχολική χρονιά που πέρασε (2007 – 2008) και φωτογραφικό υλικό από τη δημοσιοποίηση που κάναμε σε επίπεδο νομού.

Πεποίθησή μας είναι ότι σε όσο χαμηλότερη βαθμίδα της εκπαίδευσης εφαρμόζεται η Π.Ε., τόσες περισσότερες πιθανότητες έχει να πετύχει τους βασικούς της στόχους. Κάτω από αυτήν τη θεώρηση, η υλοποίηση προγραμμάτων Π.Ε. στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο αποκτά ιδιαίτερη σπουδαιότητα.

Ευελπιστούμε το παρόν έντυπο να λειτουργήσει ως ενημερωτικός οδηγός Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης αλλά και ως ερέθισμα στη λήψη απόφασης από τους συναδέλφους μας να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν με τους μαθητές τους κάποιο σχετικό πρόγραμμα.

Βέβαια, ανεξάρτητα από όλα αυτά, η υλοποίηση προαιρετικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο σχολείο εξαρτάται κυρίως από το Σύλλογο Διδασκόντων. Βοηθάει σίγουρα η κατανόηση και αποδοχή, από όλα τα στελέχη της εκπαίδευσης και κυρίως από τους Σχολικούς Συμβούλους και τους Διευθυντές των σχολικών μας μονάδων, της αναγκαιότητας και χρησιμότητας εφαρμογής της Π.Ε. Η δήλωση υποστήριξης των σχολικών προγραμμάτων από τη μεριά τους είναι καθοριστική.

Στο σημείο αυτό, οφείλουμε να ευχαριστήσουμε θερμά τους Συμβούλους του νομού μας (Προσχολικής Αγωγής και Δημοτικής Εκπαίδευσης), το Διευθυντή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και τους Προϊσταμένους του 1^{ου} και 2^{ου} Γραφείου, για το ενδιαφέρον τους ως προς την πορεία της Π.Ε. στο νομό μας. Ιδιαίτερα ευχαριστούμε την κ. Βασιλική Βασίλα, τον κ. Νίκο Γραϊκό, τον κ. Ιωάννη Φύκαρη και τον κ. Ευριπίδη Φωτόπουλο, οι οποίοι, μας έχουν καλέσει (τους Υπευθύνους Σχολικών Δραστηριοτήτων και την Παιδαγωγική Ομάδα του ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου), ως εισηγητές σε οκτώ ενημερωτικές – επιμορφωτικές συναντήσεις που συνολικά διοργανώνουν με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς. Έτσι, μας δίνουν την ευκαιρία να

ενημερώσουμε το σύνολο σχεδόν των εκπαιδευτικών του νομού μας για τη σημασία των προαιρετικών προγραμμάτων (Π.Ε., Α.Υ., Πολιτιστικών Θεμάτων) και για τους τρόπους υποστήριξής τους κατά το σχεδιασμό και κατά την υλοποίησή τους.

Ευχαριστούμε επίσης, το ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου τόσο για την άψογη και επικοινωνιακή συνεργασία όσο και για την ουσιαστική στήριξή του στη συγκεκριμένη έκδοση και το φίλο Γιάννη Δημητριάδη (πρώην Υπεύθυνο Πολιτιστικών Θεμάτων), που έστησε το εξώφυλλο και μας έδωσε πολύ χρήσιμες συμβουλές για το σχεδιασμό του εντύπου.

Και βέβαια, θερμά ευχαριστούμε όλους τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές που, καθεύοντας μεράκι και ευρηματικότητα, συμμετείχαν ή συμμετέχουν στο σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων στα δημοτικά σχολεία και νηπιαγωγεία του νομού μας. Χωρίς αυτούς, είναι προφανές ότι δεν θα είχε λόγο ύπαρξης το παρόν έντυπο.

Γιάννης Οργανόπουλος
Υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
Α/θμιας Εκπ/σης Ν. Πιερίας

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Η αναγκαιότητα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Το έδαφος, το νερό, ο αέρας και κάθε μορφή ζωής εμπεριεχόμενη σ' αυτά βρίσκονται σε διαρκή αλληλεπίδραση μεταξύ τους, συνθέτοντας το σύστημα «φυσικό περιβάλλον». Ο άνθρωπος, ως «έλλογος» περιβαλλόμενος, διαμορφώνει, αναπτύσσει και εξελίσσει το ανθρωπογενές περιβάλλον (κοινωνικό, τεχνητό, ιστορικό), με διαρκή συρρίκνωση του αμιγώς φυσικού περιβάλλοντος.

Ειδικά τα τελευταία διακόσια χρόνια, η αλματώδης ανάπτυξη και εξέλιξη της βιομηχανίας και της οικονομίας, σχετίζεται με την εμφάνιση, ανάπτυξη και εξέλιξη μεγάλων Περιβαλλοντικών προβλημάτων από τις επιπτώσεις των οποίων διακυβεύεται η βιωσιμότητα του περιβάλλοντος στο σύνολό του (Αραβαντινός, 1998 * Γεωργόπουλος, 1998 * Σφενδουράκης, 2002 * Δημητρίου, 2005). Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι δεν υπήρξαν και στο μακρινό παρελθόν περιστατικά περιβαλλοντικής υποβάθμισης συγκρίσιμης σε μέγεθος με αυτήν του 20^{ου} αιώνα όπως π.χ. η ερημοποίηση στην ευρύτερη περιοχή της Βαβυλώνας, η οποία προέκυψε από την έντονη γεωργική εκμετάλλευση της Μεσοποταμίας κατά την πρώιμη αρχαιότητα (Παρασκευόπουλος & Κορφιάτης, 2003). Επίσης, στην αρχαία Ελλάδα είχαμε την αποψίλωση των δασών της Αττικοβοιωτίας προς χάρη της δημιουργίας του περίφημου Αθηναϊκού στόλου και το «φάγωμα» των βουνών για την εξόρυξη των περίφημων μαρμάρων (ό.π.).

Τα σπουδαιότερα περιβαλλοντικά προβλήματα προκύπτουν από την υπέρμετρη κατανάλωση των φυσικών πόρων και την περιβαλλοντική ρύπανση (Κοσμάκη, 1999:15).

Οι δύο αυτοί κίνδυνοι για το Περιβάλλον συνδέονται με τις καθημερινές ανθρωπογενείς δραστηριότητες, όπως τις μεταφορές, τη θέρμανση και τον κλιματισμό, τη βιομηχανία, την αστική κατανάλωση, τη γεωργική δραστηριότητα, τον τουρισμό. Οι δραστηριότητες αυτές προκαλούν διάφορα είδη αποβλήτων (στερεά, υγρά, αέρια). Φυσικοί αποδέκτες τους είναι η ατμόσφαιρα, τα επιφανειακά και υπόγεια νερά και το έδαφος.

Ως εκ τούτου, τα σπουδαιότερα περιβαλλοντικά προβλήματα είναι:

- Το ενεργειακό πρόβλημα, που επήλθε κυρίως από την αλόγιστη ενεργειακή κατανάλωση. Συνιστώσες του είναι η εξάντληση των μη ανανεώσιμων ενεργειακών πόρων (κυρίως πετρελαίου και λιθανθράκων), η αβεβαιότητα ενεργειακής τροφοδοσίας, η άνοδος των τιμών ενέργειας.

- Η ατμοσφαιρική ρύπανση με συνεπακόλουθες επιπτώσεις την όξινη βροχή, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, την τρύπα του όζοντος και εν τέλει την κλιματική αλλαγή.

- Η ποιοτική και ποσοτική υποβάθμιση του νερού.

- Η ποιοτική και ποσοτική υποβάθμιση του εδάφους (κυρίως από την εντατικοποίηση αλλά και επέκταση των καλλιεργειών σε βάρος πεδινών και τροπικών δασών).

- Τα απορρίμματα και απόβλητα (αστικά και βιομηχανικά).

- Ο θόρυβος. Διακρίνεται σε οδικό/κυκλοφοριακό, βιομηχανικό, θόρυβο εγκαταστάσεων, σιδηροδρομικό και αεροπορικό.

- Η οπτική/αισθητική ρύπανση. Τα ανθρώπινα έργα, πολλές φορές, χαρακτηρίζονται από τη διάχυση στο περιβάλλον αντιαισθητικών εικόνων εγκατάλειψης «άχρηστων» πραγμάτων. Οι επιπτώσεις αφορούν κυρίως τον ψυχισμό των κατοίκων.

Ως ελπίδα επίλυσης της περιβαλλοντικής κρίσης προτείνεται η αειφορική ανάπτυξη.

Η Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, με την έκθεση Brundtland, όρισε ως Αειφόρο ανάπτυξη «[...] αυτή που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να μειώνει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών ανθρώπων να ικανοποιήσουν τις δικές τους» (Φλογαΐτη, 2006:84).

Συμπληρωματικός του παραπάνω ορισμού είναι αυτός των IUCN (Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης), UNEP (Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών), WWF (Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση):

«Η ανάπτυξη είναι αειφόρος όταν βελτιώνει την ποιότητα ζωής στο πλαίσιο των ορίων που θέτει η φέρουσα ικανότητα των οικοσυστημάτων που υποστηρίζουν τη ζωή»¹.

Ο πρώτος ορισμός αναδεικνύει την αναγκαιότητα της αλληλεγγύης και υπευθυνότητας μεταξύ των γενεών και ο δεύτερος την περιβαλλοντική διάσταση (ό.π).

Από καθαρά περιβαλλοντική άποψη, αειφορική ανάπτυξη σημαίνει εξασφάλιση παραγωγής τροφής, άρα προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, ελαχιστοποίηση έως κατάργηση χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, αποτελεσματική χρήση γεωργικής γης και αποθεμάτων νερού και αύξηση των αποδόσεων με τη βοήθεια της τεχνολογίας. Επίσης, μείωση της ρύπανσης αέρα, νερού και προστασία όλων των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητάς τους. Τέλος, θεωρείται αναγκαία η προστασία του περιβάλλοντος από μεγάλες αλλαγές στη σύσταση της ατμόσφαιρας με ανάλογες συνεπαγόμενες αλλαγές του παγκοσμίου κλίματος, οι οποίες θα χειροτέρευαν το κληροδότημα «Γη» για τις επόμενες γενεές (Γεωργόπουλος, 1998:62-63).

Εξ ορισμού λοιπόν, η αειφορική ανάπτυξη απαιτεί τη στήριξη της στη γνώση της πολυπλοκότητας που διασυνδέει τα οικοσυστήματα του πλανήτη και στην αντίληψη των ορίων αντοχής τους (Αριανούτσου, 1999). Επίσης, στην απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων και στη διαμόρφωση οικουμενικών αξιών, που μάλλον εξασφαλίζουν το «ανεξίτηλο» των ανθρωπίνων δικαιωμάτων «παντού» και «πάντα». Οι κοινωνικές δεξιότητες είναι αυτές που χαρακτηρίζουν τον ενεργό πολίτη και οι οικουμενικές αξίες αναφέρονται κυρίως στην κοινωνική δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη, το σεβασμό και αποδοχή του άλλου.

Η πρόσκτηση και ενστερνισμός από την Ανθρωπότητα των παραπάνω «απαιτούμενων προσόντων», αναμένεται κυρίως ως αποτέλεσμα της εκπαίδευσης (Κατσίκης & Ζαχαρίου, 2005).

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, θεσμοθετημένη στην Β/θμια Εκπ/ση από το 1990 (Ν. 1982/90) και στην Α/θμια Εκπ/ση από το 1991 (Υ.Α. Φ.16/102/Γ/308/3-4-1991), λειτουργούσε και λειτουργεί προς αυτήν την κατεύθυνση, έχοντας προαιρετικό χαρακτήρα.

Π.Ε και Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ)

Στις γενικές αρχές της εκπαίδευσης στο ΔΕΠΠΣ (ΦΕΚ 303/13-3-2003/τεύχ. β', σελ.3734 - 3736) μεταξύ των άλλων σκοπών, αναφέρονται και:

ε. Η ευαισθητοποίηση και η αναγκαιότητα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και η υιοθέτηση ανάλογων προτύπων συμπεριφοράς,

¹ Η έννοια της Φέρουσας ικανότητας δηλώνει τον μέγιστο αριθμό ατόμων ενός δεδομένου είδους, τον οποίο το φυσικό περιβάλλον μπορεί να στηρίξει επ' αόριστον. Όταν ένας πληθυσμός υπερβεί αυτόν τον μέγιστο αριθμό, οι φυσικοί πόροι αρχίζουν να φθίνουν και αργότερα το ίδιο θα συμβεί και με τον πληθυσμό (Γεωργόπουλος, 1998:33).

« Ειδικότερα, και σχετικά με τη βελτίωση των συνθηκών του περιβάλλοντος και τη διατήρηση της **βιωσιμότητας του πλανήτη μας**, οι κοινωνικές ανάγκες επιβάλλουν τη διαμόρφωση στάσεων και συμπεριφορών που δε θέτουν σε κίνδυνο την εξάντληση των φυσικών πόρων, οι οποίοι προορίζονται για την κάλυψη των αναγκών των επόμενων γενεών.

Η **αιεφόρος ανάπτυξη** αποτελεί αδιαμφισβήτητη πρόταση για την εξασφάλιση της ευημερίας σε ολόκληρο τον πλανήτη, μέσα από την προστασία και τη διατήρηση της ισορροπίας του περιβάλλοντος. Η πρόταση αυτή απαιτεί τον επαναπροσδιορισμό των αναγκών του ατόμου και των κοινωνικών ομάδων, γεγονός που επιβάλλει, με τη σειρά του, επαναπροσδιορισμό του συστήματος αξιών που έχουμε υιοθετήσει μέχρι σήμερα ως άτομα και ως κοινωνίες. Για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, απαιτείται κατάλληλη παιδεία, [...] στο θέμα της σωστής διαχείρισης των φυσικών πόρων, με στόχο την ακύρωση κάθε κερδοσκοπικής προσπάθειας, που θέτει σε μακροπρόθεσμο κίνδυνο το φυσικό περιβάλλον [...].»

η. η ευαισθητοποίηση σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, παγκόσμιας ειρήνης και η διασφάλιση της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας.

«Το σχολείο πρέπει να αποτελεί χώρο υποδειγματικής **εφαρμογής των αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων**, όπως είναι ο σεβασμός στον άλλο, η διασφάλιση της αξιοπρέπειας του κάθε ατόμου, η ελευθερία από κάθε μορφής διάκριση, η ελευθερία σκέψης και έκφρασης, η συμμετοχή και η συνεργασία».

Γίνεται φανερό, ότι η Εκπαίδευση και συνεπακόλουθα το ΔΕΠΠΣ Δημοτικού – Γυμνασίου προσανατολίζεται προς την προστασία του Περιβάλλοντος και εν γένει την Αειφορία, σε μια προσπάθεια συχνωτισμού με τους διεθνείς προσανατολισμούς. Η δε Περιβαλλοντική Εκπαίδευση περιλαμβάνεται πλέον στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Φ.Ε.Κ. 304/13-3-2003, τεύχος β', σελ. 4360 – 4365).

Μεταξύ των ενδεικτικών θεμελιωδών εννοιών διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης περιλαμβάνεται η **αιεφορία** (ΦΕΚ 304/13-3-2003, τεύχος β' σελ. 4360), οι δε άλλες αποτελούν έτσι κι αλλιώς, σε μεγάλο ή μικρό ποσοστό, συνιστώσες του μωσαϊκού της μακροέννοιας αυτής (*αλληλεπίδραση, μεταβολή, ισορροπία, σύστημα, χώρος, χρόνος, κύκλος, μονάδα, σύνολο, πολιτισμός, προστασία, σεβασμός, εξέλιξη, οικονομία, επικοινωνία, αισθητική, υπευθυνότητα, ελευθερία, ανεξαρτησία, συνεργασία, αλληλεγγύη*).

Φυσικά, και τα θεωρούμενα από το σύνολο των εκπαιδευτικών βασικά εργαλεία επίτευξης της στοχοθεσίας των Αναλυτικών Προγραμμάτων, δηλαδή τα νέα βιβλία έχουν σε αρκετά μεγάλο βαθμό «πρασινίσει». Στο δημοτικό σχολείο, δεν είναι μόνο τα βιβλία της Μελέτης Περιβάλλοντος στις Α', Β', Γ', Δ' τάξεις και αυτά των Φυσικών και της Γεωγραφίας στις Ε' και ΣΤ' τάξεις που ασχολούνται με τις διάφορες παραμέτρους του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος αλλά και τα βιβλία άλλων γνωστικών αντικειμένων όπως π.χ. της Γλώσσας με αρκετά πολυτροπικά κείμενα, που ανήκουν σε διάφορα κειμενικά είδη.

2005 – 2014: Δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Αειφορία

Στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για την Αειφορία, τα έτη 2005-2014 αποκτούν θεματικό περιεχόμενο και διευρύνονται οι θεματικές περιοχές των προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων, με έμφαση στην ολιστική και διεπιστημονική προσέγγιση των γνωστικών πεδίων.

Από το ΥΠ.Ε.Π.Θ. προτείνεται στους εκπαιδευτικούς που θα ασχοληθούν με τα σχολικά προγράμματα Αγωγής Υγείας και Περιβαλλοντικής Αγωγής, « [...] να εργαστούν συνθετικά

πάνω σε γνωστικές περιοχές σχετικές με το αντίστοιχο Θεματικό Έτος και να καταλήγουν σε προτεινόμενες πρωτοβουλίες και δράσεις της μαθητικής κοινότητας, της τοπικής κοινωνίας ή της πολιτείας» (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2005).

Τα θεματικά έτη έχουν ως εξής :

2006 Νερό – Γαλάζιος Πλανήτης

2007 Καταναλωτισμός & Περιβάλλον

2008 Δάσος – Πράσινος Πλανήτης

2009 Γεωργία, Διατροφή & Ποιότητα Ζωής

2010 Ενέργεια- Ανανεώσιμες Πηγές & Τοπικές Κοινωνίες

2011 Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

2012 Υγεία & Παραγωγικές Διαδικασίες

2013 Ανθρωπογενές Περιβάλλον & Αειφόρος Διαχείριση

2014 Ενεργοί Πολίτες

«Στο πλαίσιο των θεματικών ετών, η διευρυμένη έννοια του Περιβάλλοντος ως φυσικής δεξαμενής και ταυτόχρονα ως πεδίου για κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, οι ολιστικές αντιλήψεις για την Υγεία όχι ως έλλειψη ασθένειας αλλά ως συνολική ποιότητα ζωής με πολλαπλές παραμέτρους και, τέλος, ο Πολιτισμός λειτουργούν ως ενιαία, αλληλένδετα πεδία μελέτης και δραστηριότητας.

[...] Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, ένα βιώσιμο μέλλον υπηρετείται από υγιείς ανθρώπους, που ζουν σε υγιείς κοινότητες, μέσα σε ευκαιρίες και δυνατότητες που παρέχει ένα υγιές φυσικό περιβάλλον. Αυτό σημαίνει ότι άνθρωποι, κοινότητες και φυσικό περιβάλλον είναι άρρηκτα δεμένοι σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, εξαίροντας ιδιαίτερα τη σημασία της παραμέτρου Πολιτισμός» (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2006).

Η σειριακή τοποθέτηση του θεματικού περιεχομένου της δεκαετίας 2005 – 2014 δεν δεσμεύει τους εκπαιδευτικούς να ενασχοληθούν κάθε χρονιά μόνο με τους συγκεκριμένους θεματικούς άξονες, αφού είναι φανερό ότι είναι αλληλένδετοι. Για παράδειγμα, παρόλο ότι ο άξονας «Ενεργοί πολίτες» αναφέρεται στο έτος 2014, εμπεριέχεται προφανώς μέσα σε όλο το πλαίσιο της Εκπαίδευσης για την αειφορία, ως ένας από τους βασικότερους γενικούς της στόχους.

Σκοποθεσία της Π.Ε. – Προσπάθειες επίτευξής της

Η σύνοψη της σκοποθεσίας της Π.Ε. αφορά στα εξής:

- *Συνειδητοποίηση και ευαισθητοποίηση των προβλημάτων του περιβάλλοντος.*
- *Αντίληψη και κατανόηση του περιβάλλοντος στο σύνολό του.*
- *Απόκτηση κοινωνικών αξιών και ενδιαφέροντος για το περιβάλλον.*
- *Ενεργή συμμετοχή στην προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος.*

Οι προσπάθειες επίτευξης της παραπάνω σκοποθεσίας αναφέρονται σε:

α) Προαιρετική εκπόνηση προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και παρουσίαση των αποτελεσμάτων τους στην τοπική κοινωνία β) Συνέδρια, σεμινάρια επιμόρφωσης από διάφορους φορείς γ) Επισκέψεις τμημάτων μαθητών σε ΚΠΕ δ) Συμμετοχή σχολείων σε τοπικά, εθνικά, διεθνή δίκτυα Π.Ε. ε) Συνεργασίες με την τοπική αυτοδιοίκηση στ) Συνεργασίες

με διάφορες Περιβαλλοντικές Οργανώσεις ζ) Αξιοποίηση εκπαιδευτικού υλικού η) Δράσεις κατά τον εορτασμό Ημερών για το Περιβάλλον.

Το ΥΠ.Ε.Π.Θ. για να στηρίξει το έργο των εκπαιδευτικών που υλοποιούν προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο σχολείο, έχει θεσμοθετήσει θέση Υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε κάθε τοπική Διεύθυνση και έχει ιδρύσει και λειτουργεί 56 Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ).

Ο ρόλος του Υπευθύνου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Ο ρόλος του Υπευθύνου Π.Ε., όπως προσδιορίζεται από το ΥΠ.Ε.Π.Θ. / ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΕΠΕΔ, συνεπάγεται συγκεκριμένες αρμοδιότητες προς δύο κατευθύνσεις, στη διεκπεραίωση της σχετικής γραφειοκρατίας και στην προσπάθεια υποστήριξης/καθοδήγησης των εκπαιδευτικών στην αναζήτηση του «γιατί», του «τι» και του «πώς» της Π.Ε². Συνιστώσες της συγκεκριμένης αναζήτησης αποτελούν η συνεχής ενημέρωση των συναδέλφων μας για οτιδήποτε προκύπτει στον τομέα της Π.Ε., η προσπάθεια επιμόρφωσής τους, η συνεργασία μαζί τους στο σχεδιασμό αλλά στο μέτρο του δυνατού, και η συμμετοχή του Υπευθύνου Π.Ε. σε κάποια στάδια υλοποίησης, κυρίως, των προγραμμάτων που αναλαμβάνουν οι νεοεισερχόμενοι/οι στην Π.Ε. συνάδελφοι.

Φυσικά, από το ΥΠ.Ε.Π.Θ. προβλέπεται η συνεργασία των Υπευθύνων με τους Σχολικούς Συμβούλους³.

Εκπαιδευτικές μέθοδοι και τεχνικές στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση⁴

Οι εκπαιδευτικές μέθοδοι διακρίνονται εννοιολογικά από τις εκπαιδευτικές τεχνικές. Η μέθοδος αναφέρεται στις γενικές προδιαγραφές του τρόπου με τον οποίο γίνεται η εκπαίδευση. Η τεχνική είναι το συγκεκριμένο εργαλείο/μέσο με το οποίο εφαρμόζεται η εκπαιδευτική μέθοδος (Κόκκος, 1999:31). Ενίοτε, κατά την ταξινόμηση μεθόδων και τεχνικών, η εννοιολογική αυτή διαφορά δεν είναι σαφής⁵. Για παράδειγμα, οι όροι «συνεργατική οργάνωση της τάξης» και «κατά ομάδες διδασκαλία» χρησιμοποιούνται ως συνώνυμοι, παρόλο που ο πρώτος α-

² Η Διεύθυνση Συμβουλευτικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού & Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων (Δ/ΝΣΗ ΣΕΠΕΔ), είναι συγχρόνως αρμόδια (στους τομείς της) και για την Α/θμια και για την Β/θμια Εκπαίδευση και λειτουργεί παράλληλα με τις Διευθύνσεις Σπουδών Α/θμιας & Β/θμιας Εκπαίδευσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ.

³ Στην αριθμ. Φ.12/682/72791/Γ1/4-6-2008 εγκύκλιο της Διεύθυνσης Σπουδών Α/θμιας Εκπαίδευσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ., με θέμα «Προγραμματισμός εκπαιδευτικού έργου σχολικού έτους 2008-2009», αναφέρεται ότι:

«[...] Οι εκπαιδευτικοί των Νηπιαγωγείων και των Δημοτικών σχολείων έχουν τη δυνατότητα, με τη συνεργασία των Διευθυντών και τη στήριξη της Δ/νσης ΣΕΠΕΔ, στα πλαίσια της Ευέλικτης Ζώνης, να εκπονούν:

Α. Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, με την καθοδήγηση του οικείου Σχολικού Συμβούλου και των υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Β. Προγράμματα Αγωγής Υγείας, με την καθοδήγηση του οικείου Σχολικού Συμβούλου και των υπευθύνων Αγωγής Υγείας

Γ. Προγράμματα Πολιτιστικών και Καλλιτεχνικών θεμάτων, με την καθοδήγηση του οικείου Σχολικού Συμβούλου και των υπευθύνων Πολιτιστικών Θεμάτων. [...].»

⁴ Περισσότερα στοιχεία για μεθοδολογικές προσεγγίσεις στην Π.Ε., στα: Αγγελίδης, Παπαδοπούλου, Αθανασίου, 2004 * Γεωργόπουλος & Τσαλίκη 1993 * Κοσμίδης, 2000 * Παρασκευόπουλος, & Κορφιάτης, 2003 * Π.Ι., χ.χ.

⁵ Στην βιβλιογραφία, δεν υπάρχει απόλυτη συμφωνία για το ακριβές περιεχόμενο και τις σχέσεις διασύνδεσης των βασικών εννοιών οι οποίες χρησιμοποιούνται για την ανάλυση, περιγραφή και οργάνωση των δραστηριοτήτων της διδασκαλίας. Έννοιες όπως το μοντέλο διδασκαλίας, η στρατηγική, η μέθοδος, η πορεία, η μορφή κοινωνικής οργάνωσης της τάξης, δεν προέκυψαν ταυτόχρονα και δεν χρησιμοποιήθηκαν ποτέ με σταθερό περιεχόμενο (Ματσαγγούρας, 1994:79).

ναφέρεται στο γενικό οργανωτικό πλαίσιο της τάξης ενώ ο δεύτερος σε συγκεκριμένη διδακτική τεχνική στην οποία παραπέμπει το οργανωτικό πλαίσιο (Ματσαγγούρας, 1987:8).

Οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις που κυρίως εφαρμόζονται στην Π.Ε. έχουν χαρακτήρα βιωματικό, ενεργητικό, ανακαλυπτικό, συμμετοχικό, συλλογικό. Κυριότερες θεωρούνται το **Project (σχέδιο εργασίας)**, η **επίλυση προβλήματος**, η **μελέτη πεδίου**, το **περιβαλλοντικό μονοπάτι**.

Το **Project (σχέδιο εργασίας)** αποτελεί μια ανοικτή διεργασία μάθησης, χωρίς αυστηρά καθορισμένα όρια και διαδικασίες, εξελισσόμενο σε συνάρτηση με την εκάστοτε κατάσταση και με τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων (Frey, 1986:11). Βασικά χαρακτηριστικά του είναι «[...] η ελευθερία των μελών να προτείνουν ένα θέμα, η από κοινού διαμόρφωσή του και διεξαγωγή του, [...]» (ο.π., 1986:7). Η δομή του έχει ως εξής:

α) πρωτοβουλία – πρόταση για την ενασχόληση με κάποιο **θέμα/ζήτημα/πρόβλημα**, (μπορεί να προκύψει από οποιοδήποτε ερέθισμα)

β) κριτική ανταλλαγή απόψεων στην ολομέλεια σχετικά με την «πρωτοβουλία» και **συλλογική λήψη απόφασης** για ενασχόληση με το θέμα – [πιθανή περάτωση]

γ) **συνεργατική διαμόρφωση** των πλαισίων δράσης (στόχοι, δραστηριότητες, συγκρότηση ομάδων, ανάληψη αρμοδιοτήτων και εργασιών) – [πιθανή περάτωση]

δ) **υλοποίηση των προγραμματισθέντων** ε) **Πιθανή περάτωση και αξιολόγηση**

Η επίλυση προβλήματος έχει την εξής δομή:

Εντοπισμός και διερεύνηση του προβλήματος/ζητήματος. Καθορισμός στόχων για την επίλυση (ή συμμετοχή στην επίλυση) του προβλήματος. Διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων. Σύνταξη κριτηρίων για την επιλογή της πιθανής/ρεαλιστικής λύσης (ή λύσεων). Επιλογή της κατάλληλης λύσης (ή λύσεων) σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας. Συγκρότηση σχεδίου δράσης. Υλοποίηση της δράσης. Αξιολόγηση και ανατροφοδότηση της διαδικασίας.

Η **μελέτη πεδίου** φέρνει τις μαθητικές ομάδες σε άμεση επαφή με συστατικά στοιχεία του θέματος που εξετάζουν. Παρατηρούν, φωτογραφίζουν, βιντεοσκοπούν, καταγράφουν, συλλέγουν, πειραματίζονται, συμπληρώνουν σχετικά ερευνητικά φύλλα εργασίας επί τόπου, παίρνουν δείγματα (π.χ. αξιολογούν δειγματοληπτικά την ποιότητα του νερού σε διάφορα σημεία ενός ποταμού). Η μέθοδος απαιτεί προετοιμασία της Παιδαγωγικής Ομάδας με επίσκεψή της στο πεδίο πριν την έναρξη του προγράμματος, ενημέρωση και προετοιμασία της μαθητικής ομάδας στο γνωστικό τομέα. Η μελέτη πεδίου καταλήγει στην επεξεργασία και σύνθεση των συλλεχθέντων στοιχείων στην τάξη, στην εξαγωγή συμπερασμάτων αλλά και σε πιθανή διατύπωση προτάσεων.

Παραφερής προς τη μελέτη πεδίου μέθοδος είναι το **περιβαλλοντικό μονοπάτι**. Μπορεί να είναι μία συγκεκριμένη διαδρομή στο φυσικό ή/και ανθρωπογενές περιβάλλον κατά την οποία γίνεται παρατήρηση και μελέτη χαρακτηριστικών του φυσικού ή/και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Και αυτή η μέθοδος επιδιώκει να εμπλέξει ενεργά τις μαθητικές ομάδες και να τις προσφέρει την ευκαιρία να γνωρίσουν το τοπικό περιβάλλον. Καλό είναι να περιλαμβάνει την προετοιμασία ενός χάρτη της περιοχής στον οποίο να επισημαίνεται το μονοπάτι καθώς και πληροφορίες και ερωτήσεις ώστε να διεγερθεί το ενδιαφέρον των μαθητικών ομάδων. Δραστηριότητες σε κάποιο αστικό περιβαλλοντικό μονοπάτι, μπορεί να είναι για παρά-

δειγμα, η καταγραφή των χώρων πρασίνου, η καταγραφή της μορφής του οικοδομικού όγκου (πολυκατοικίες, αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά, μονοκατοικίες, υψηλοί συντελεστές δόμησης και κάλυψης, πυκνότητα δόμησης), η καταγραφή της συχνότητας κίνησης των διερχόμενων αυτοκινήτων με έναν επιβάτη, με πολλούς επιβάτες, των διερχόμενων ποδηλάτων, των διαβάσεων για ΑΜΕΑ και αν είναι ελεύθερες ή κατειλημμένες από παρκαρισμένα αυτοκίνητα, η διαπίστωση δυνατότητας πρόσβασης σε πεζοδρόμους και άλλα σημεία της πόλης των μετακινούμενων υπηρεσιών (ασθενοφόρων, πυροσβεστικών οχημάτων κ.α.)

Η καθεμία από τις παραπάνω μεθόδους (επίλυση προβλήματος, μελέτη πεδίου, περιβαλλοντικό μονοπάτι) είναι δυνατόν είτε να αποτελέσει ένα Project είτε να εμπεριέχεται σε ένα ευρύτερο Project.

Ορισμένες από τις εκπαιδευτικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται είναι:

Η εργασία σε ομάδες. Είτε ως μέθοδος είτε ως τεχνική, είναι ένα δύσκολο πλην όμως όχι ανέφικτο έργο για τον εκπαιδευτικό, εξαρτώμενο από πολλούς παράγοντες. Είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων. Κάτω από προϋποθέσεις, κατά την εργασία σε ομάδες, αναπτύσσονται επικοινωνιακές σχέσεις, εκφράζονται και οι πλέον διστακτικοί, βελτιώνοντας έτσι την απόδοσή τους, λείπει η ανταγωνιστική τάση, αφού ο στόχος είναι κοινός. Δίνεται η ευκαιρία με ανάληψη συγκεκριμένων ρόλων να αξιοποιήσει το κάθε μέλος της ομάδας κάποιο ιδιαίτερο ταλέντο του. Αναπτύσσεται το αίσθημα της ισοτιμίας, της συνυπευθυνότητας, της αποδοχής του άλλου, της αλληλεξάρτησης. Επίσης, η εργασία που παράγει η ομάδα είναι πιο αποτελεσματική και δίνεται η δυνατότητα αμοιβαίων διορθώσεων.

Η τεχνική του καταιγισμού ιδεών (Brainstorming). Εξασφαλίζει μεγάλη συμμετοχή, αξιοποιεί τη δημιουργικότητα και τα βιώματα των παιδιών, αναπτύσσει την ελεύθερη έκφραση, την κριτική σκέψη και τη συνεργασία όλων. Μπορεί να εφαρμοστεί σε οποιαδήποτε φάση ενός προγράμματος. Είναι ιδανική για την επιλογή του θέματος και το χωρισμό του σε υποθέματα (π.χ. αναφέρουμε χρήσεις του νερού, αναφέρουμε επαγγέλματα που σχετίζονται με το νερό κ.α. Καταγράφονται όλες οι ιδέες και στη συνέχεια είναι δυνατόν με την ίδια τεχνική να ομαδοποιηθούν σε ευρύτερες κατηγορίες θεμάτων ή υποθεμάτων).

Η μελέτη περίπτωσης. Αφορά στη μελέτη και ανάλυση ενός πραγματικού ή κατά το δυνατόν πλησιέστερου στην πραγματικότητα παραδείγματος (π.χ. ενός επίκαιρου γεγονότος ή προβλήματος που δημιούργησε ή τείνει να δημιουργήσει επιπτώσεις για το περιβάλλον. Επιδιώκεται η διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων για την αντιμετώπιση ή αποφυγή των επιπτώσεων).

Ο χάρτης εννοιών (concept map). Αποτελεί μία σχηματική αναπαράσταση πλαισίων/ετικετών με βασικές «έννοιες κλειδιά» σχετικές με το θέμα που εξετάζεται. Οι βασικές αυτές έννοιες συνδέονται μεταξύ τους με γραμμές ή τόξα. Πάνω στους συνδέσμους (γραμμές ή τόξα) γράφονται λέξεις ή φράσεις, οι οποίες αναδεικνύουν τη σχέση μεταξύ των συνδεομένων «εννοιών κλειδιών». Στην ανοικτού τύπου χαρτογράφηση εννοιών, οι μαθητές (ατομικά ή ομαδικά) εμπλέκονται σε προσπάθεια αναγνώρισης των εννοιών και διερεύνησης των μεταξύ τους σχέσεων. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί να προκύψουν διαφορετικές εκδοχές χαρτογράφησης από κάθε μαθητή ή κάθε ομάδα. Στην κλειστού τύπου χαρτογράφηση, δίνεται το πλέγμα των σχέσεων και καλούνται οι μαθητές να τοποθετήσουν τις «έννοιες κλει-

διά» και τις συνδυετικές λέξεις/φράσεις στις κατάλληλες θέσεις. Στην περίπτωση αυτή, η τελική εκδοχή του χάρτη εννοιών θα είναι ίδια για όλους με μικρές αποκλίσεις στις συνδυετικές λέξεις/φράσεις, που δεν αλλάζουν νοηματικά τον όλο χάρτη.

Τα **παιχνίδια προσομοίωσης, ρόλων, αντιπαράθεσης απόψεων**. Οι μαθητές/τριες δραματοποιούν μια πραγματική ή φανταστική κατάσταση, παίζοντας διάφορους ρόλους. Ανάλογα με το ρόλο του ο καθένας επιχειρηματολογεί για την υπάρχουσα κατάσταση. Για παράδειγμα, σε μία συνάντηση πολιτών, φορέων και δημοτικού συμβουλίου, η συζήτηση αφορά το «τι μέλλει γενέσθαι» ενός μεγάλου ακάλυπτου χώρου του δήμου. Ο Δήμαρχος θέλει να τον αξιοποιήσει για την ανέγερση δημοτικού εμπορικού κέντρου, κάποιοι πολίτες επιθυμούν να γίνει πάρκο, κάποιοι άλλοι προτείνουν να πουληθεί σε ενδιαφερόμενους ιδιώτες και με τα χρήματα να ανακαινιστεί και να επεκταθεί το Δημαρχείο, κάποιοι να μείνει όπως είναι κ.ο.κ. Ο εκπρόσωπος της κάθε άποψης προσπαθεί να αιτιολογήσει την επιλογή του.

Η αφήγηση. Μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο για τη δημιουργία κατάλληλου μαθησιακού περιβάλλοντος αλλά και ως μέσο για το πέρασμα κατάλληλων μηνυμάτων, αντιλήψεων, γνώσεων, αξιών, συμπεριφορών (Τσιλιμένη, 2007:21). Είναι δυνατόν να οργανωθούν διάφορες δραστηριότητες που αφορούν την αφήγηση, ανάλογα με το τι επιδιώκεται κάθε φορά. Για παράδειγμα, πρόσκληση στο σχολείο λαϊκών ή σύγχρονων αφηγητών, ελεύθερη διήγηση από τα παιδιά και τον εκπαιδευτικό (*όνειρα, ταινίες, περιεχόμενα βιβλίων, περιστατικά της καθημερινότητας, κ.α.*), αναδιήγηση ιστοριών, ή ακόμη και σχεδιασμό ενός Project (*π.χ. καταγραφή αφηγήσεων από ηλικιωμένους σε σχέση με παλιό φωτογραφικό υλικό*) (ό.π.: 25).

Ορισμένα «ωραία» χαρακτηριστικά ενός προγράμματος Π.Ε.

- Είναι Προαιρετικό.
- Η επιλογή του θέματος γίνεται από μαθητές και εκπαιδευτικούς και δεν επιβάλλεται «άνωθεν».
- Οι Μαθητικές Ομάδες είναι δυνατόν να προέρχονται από διαφορετικές τάξεις.
- Υπάρχει δυνατότητα συνεργασίας μεταξύ σχολείων.
- Οι Παιδαγωγικές Ομάδες μπορεί να αποτελούνται από εκπαιδευτικούς διαφόρων ειδικοτήτων.
- Το πρόγραμμα μπορεί να έχει μικρή (*μερικών ωρών*), μεσαία (*μερικών εβδομάδων*), μεγάλη (*μερικών μηνών ή ακόμη και ετών*) διάρκεια⁶.
- Η υλοποίησή του γίνεται συνδυαστικά μέσα και έξω από το σχολείο, αξιοποιώντας χώρους, πρόσωπα και φορείς σχετικούς με το θέμα του.
- Ενδέχεται να μην περατωθεί για οποιοδήποτε λόγο (*για παράδειγμα, αν καμφθεί το ενδιαφέρον των εμπλεκόμενων*).

Ορισμένα κριτήρια επιτυχίας ενός προγράμματος Π.Ε.

Άποψή μας είναι ότι ένα πρόγραμμα Π.Ε. έχει πολλές πιθανότητες επιτυχίας, αν:

- Το θέμα του αναδεικνύει κάποιο υπάρχον ή επικείμενο περιβαλλοντικό πρόβλημα κατά προτίμηση, του κοντινού περιγύρου των παιδιών (*αρχής γενομένης από το σχολείο*)
- Συμμετέχουν οι μαθητές στην επιλογή του θέματος και στον όλο σχεδιασμό του προγράμματος

⁶ Βέβαια, για να υποβληθεί ένα σχέδιο προγράμματος για έγκριση στην Επιτροπή Σχολικών Δραστηριοτήτων, αυτό θα πρέπει να έχει διάρκεια τουλάχιστον 2 μηνών.

- Υπάρχει κάποια «οικονομία» αλλά και «ισορροπία» ανάμεσα στα είδη των στόχων του (γνωστικοί, συναισθηματικοί, κοινωνικών και άλλων δεξιοτήτων) και συγκεκριμένες δραστηριότητες για την επίτευξή τους

- Αξιοποιεί τη «συγγένεια» του θέματός του με τα όποια σχετικά περιεχόμενα του ΔΕΠΠΣ

- Εμπλέκει, στις διεργασίες υλοποίησής του, γονείς και διάφορους τοπικούς φορείς
- Αξιοποιεί υποστηρικτικούς θεσμούς, με πρώτα τα ΚΠΕ
- Οι συμμετέχοντες προβαίνουν σε δράσεις αλλά και προτάσεις προς τους αρμόδιους φορείς, επανερχόμενοι στην περίπτωση που αυτοί δεν ανταποκρίνονται

- Καταλήξει στη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων του με ακραιφνώς μαθητικά προϊόντα.

Αν τηρηθούν, ως ένα βαθμό τα παραπάνω, όχι μόνον αυξάνονται οι πιθανότητες επίτευξης των στόχων του προγράμματος αλλά ενδέχεται το όλο πρόγραμμα να αποτελέσει «ικανή συνθήκη» για την επιδίωξη, εκ μέρους των μαθητών που το υλοποίησαν αλλά και άλλων μαθητών, συμμετοχής τους σ' ένα ακόμη πρόγραμμα.

Θεματικοί άξονες Προγραμμάτων Π.Ε.

Διαχείριση Φυσικών Πόρων

- Εντατικές μορφές εκμετάλλευσης φυσικών πόρων
- Δάση, αποδάσωση, διάβρωση εδαφών
- Υδάτινοι Πόροι
- Ενέργεια:

Ανανεώσιμες πηγές

Κίνδυνοι από τη χρήση πυρηνικής ενέργειας

- Γεωργία, κτηνοτροφία, μέθοδοι, υπερεκμετάλλευση

Διατήρηση του Φυσικού Περιβάλλοντος

- Οικοσυστήματα: Δομή και λειτουργία χερσαίων και υδατικών οικοσυστημάτων
- Βιοποικιλότητα: απειλούμενα είδη – προστατευόμενες περιοχές

Υποβάθμιση του Περιβάλλοντος

- Ατμόσφαιρα - Ρύπανση του αέρα φαινόμενο θερμοκηπίου, τρύπα όζοντος
- Ρύπανση υδάτων
- Ρύπανση εδαφών
- Ραδιενεργός ρύπανση
- Απόβλητα και Διαχείριση των απορριμμάτων

Περιβαλλοντικοί Κίνδυνοι

- Κλιματικές Αλλαγές
- Φυσικές καταστροφές και ανθρώπινη παρέμβαση
- Περιβάλλον και πόλεμος

Χώρος, Οργάνωση και Χρήση

- Αστικά περιβάλλοντα: αστική ανάπτυξη, χρήσεις, αστικό και περιαστικό πράσινο, οδικά δίκτυα, ηχητική ρύπανση, περιβάλλον σχολικών και εσωτερικών χώρων
- Οικιστική ανάπτυξη, δημόσιος χώρος και περιβάλλον

- Φυσικό Περιβάλλον, σχεδιασμός του διαθέσιμου χώρου, αγροτική ανάπτυξη, τουρισμός, εναλλακτικός και οικολογικός τουρισμός, υιοθεσίες περιοχών

- Περιβάλλον και Μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι και ιστορικοί τόποι
- Τοπικό και κατοίκηση, υποβάθμιση του τοπίου
- Γεωλογικά μνημεία και μνημεία της φύσης

Ανθρωπογενές Περιβάλλον – Παράμετροι & Υποβάθμιση

- Περιβάλλον και Επικοινωνία: Μονοπάτια- φυσικές διαδρομές, μεταφορές, συγκοινωνίες

- Περιβάλλον και Ιστορία: τοπική ιστορία, ιστορία μετακινήσεων, φυσική ιστορία, ιστορία πόλεων και αγροτικών εγκαταστάσεων

Φυσικά Στοιχεία: Μυθολογία, Λαογραφία

- Το Περιβάλλον ως πηγή έμπνευσης και πεδίο διαλόγου: Περιβάλλον και Τέχνη
- Το περιβάλλον ως έκθεμα: Μουσεία φυσικών επιστημών και τεχνολογίας, φυσικής ιστορίας, συλλογές εκθέματα, περιβαλλοντικά στοιχεία σε συλλογές / μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις μουσειακών οργανισμών

- Το περιβάλλον ως αφήγηση: η φύση και τα περιβαλλοντικά ζητήματα στη λογοτεχνία

- Περιβάλλον, Αντιλήψεις και Ιδέες

Φύση και Θρησκεία

Περιβαλλοντική Ηθική

Δημοκρατία, περιβαλλοντικές δράσεις και περιβαλλοντική συνείδηση

Καταναλωτισμός και Περιβάλλον

- Το Περιβάλλον ως πεδίο συνάντησης των πολιτισμών – Διαπολιτισμικές Αναφορές

Ποιότητα Ζωής

- Περιβάλλον και υγεία: άσκηση, διατροφή, βότανα, θεραπείες, φυσική ζωή, περιβαλλοντική υγιεινή.

Σκοποθεσία – Στοχοθεσία – Δραστηριότητες – Αξιολόγηση

Ο **Σκοπός** ενός οποιουδήποτε εκπαιδευτικού προγράμματος είναι «μια γενική δήλωση προθέσεων», «[...] που δίνει κάποια ιδέα για το τι θα ακολουθήσει». Οι **στόχοι** αποτελούν μια πιο ευδιάκριτη, πιο ακριβή έκφραση προθέσεων (Race, 1999:83). Ως επιδιωκόμενα αποτελέσματα των εκπαιδευτικών-μαθησιακών δραστηριοτήτων, δείχνουν αυτό που ο εκπαιδευόμενος θα μπορεί να κάνει μετά την εκπαίδευση (Noye, Piveteau, 1998:16).

Η σαφής διατύπωση των στόχων, αποτελεί προϋπόθεση της αποτελεσματικότητας κάθε εκπαιδευτικής διεργασίας (Γιαννακοπούλου, 2004). Καλό είναι να διατυπώνονται με χρήση κατάλληλων ρημάτων έτσι ώστε τα αποτελέσματα να είναι, κατά το δυνατόν, μετρήσιμα π.χ.:

Στο Γνωστικό επίπεδο: (αναγνωρίζω, διακρίνω, ερμηνεύω, περιγράφω, ορίζω, απαριθμώ, επιλέγω, κατατάσσω, ταξινομώ, κατηγοριοποιώ, συντάσσω, συγκρίνω, συσχετίζω, συνθέτω, αναλύω, ...)

Στο επίπεδο ικανοτήτων: (επιδεικνύω, κατασκευάζω, μετατρέπω, μετρώ, συντάσσω, οργανώνω, σχεδιάζω, υπολογίζω, διορθώνω, ελέγχω, επαληθεύω, επιλύω, εφαρμόζω, χρησιμοποιώ, επιλέγω).

Στα επίπεδο στάσεων: (αποδέχομαι, εκτιμώ, απορρίπτω, αμφισβητώ, διερωτώμαι, προτιμώ, υποστηρίζω, ενθαρρύνω, παροτρύνω, υιοθετώ, υποκινώ, εφαρμόζω, αρνούμαι, προτίθεται ...).

Η επίτευξη των στόχων επιδιώκεται με **διάφορες δραστηριότητες**. Η κάθε δραστηριότητα εναρμονίζεται με την επιδίωξη ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων μαθησιακών αποτελεσμάτων, που έχουν τεθεί ως στόχοι.

Η **αξιολόγηση** της όλης προσπάθειας ως **εσωτερική διαδικασία** της σχολικής μονάδας, σε καμία περίπτωση δεν ταυτίζεται με τον **έλεγχο** από οποιοδήποτε πρόσωπο ή φορέα του εσωτερικού ή εξωτερικού περιβάλλοντός της. Δεν αναφέρεται δηλαδή σε απόδοση ευθυνών αλλά μόνο στο πώς θα έχουμε το βέλτιστο εκπαιδευτικό αποτέλεσμα. Ουσιαστικά γίνεται από τους εμπλεκόμενους μαθητές και εκπαιδευτικούς και διακρίνεται σε αρχική, διαμορφωτική και τελική ή διαπιστωτική. Η **αρχική** αξιολόγηση γίνεται για να ανιχνευτεί το σχετικό με το θέμα υπόβαθρο γνώσεων, στάσεων, δεξιοτήτων των παιδιών. Η **διαμορφωτική** αξιολόγηση γίνεται κατά τη διάρκεια υλοποίησης, για να διαπιστωθεί ο βαθμός απόκλισης των αποτελεσμάτων από τους αρχικούς μας στόχους, ώστε να υπάρξει ενδεχομένως κάποιου είδους ανατροφοδότηση ή ακόμη και αύξηση ή μείωση της στοχοθεσίας. Η **τελική αξιολόγηση** αναφέρεται στην διαπίστωση του βαθμού επίτευξης του συνόλου των στόχων.

Ενδεικτικά σχέδια Προγραμμάτων Π.Ε.

Τονίζεται ότι τα παρακάτω σχέδια προγραμμάτων έχουν μεγάλο εύρος υποθεμάτων, στόχων και δραστηριοτήτων, επειδή παρατίθενται ως δειγματικά. Η ενασχόληση με πολλά υποθέματα και η επιδίωξη μεγάλου αριθμού στόχων, συνήθως δεν καθίσταται εφικτή. Σε κάθε πρόγραμμα υπάρχει, όπως ήδη έχει αναφερθεί, κάποια σχετική οικονομία αλλά και ισορροπία ανάμεσα στα είδη των στόχων. Έτσι το πρόγραμμα δεν είναι μονοδιάστατο ως προς τον χαρακτήρα του (π.χ. μόνον γνωστικός χαρακτήρας) και έχει αυξημένες πιθανότητες να περατωθεί επιτυχώς.

1^ο Σχέδιο προγράμματος

Θεματικός άξονας: Δάσος

Θέμα Προγράμματος: Το δάσος, η αξία του και η αναγκαιότητα βιωσιμότητάς του.

Σκοπός: Η γνωριμία με το δάσος και μέρος της βιοποικιλότητάς του, η κατανόηση της σχέσης ζωής δάσους – κοινωνίας, η ευαισθητοποίηση στις συνέπειες των καταστροφών, η κατανόηση της αναγκαιότητας για αειφορική διαχείριση του δάσους.

Κριτήρια επιλογής του θέματος:

Η σημασία και η αξία του δάσους για τη ζωή στον πλανήτη.

Οι πρόσφατες καταστροφές απέραντων δασικών εκτάσεων ανά την Ελλάδα.

Η δυνατότητα βιωματικής προσέγγισης του θέματος από όλους, γιατί υπάρχει εύκολη πρόσβαση στους χώρους και στις πηγές πληροφόρησης.

Η ευκαιρία μέσω της υλοποίησης του προγράμματος, της σύνδεσης του σχολείου με την τοπική κοινωνία, φορείς, ειδικούς, υπηρεσίες.

Η δυνατότητα εύκολης σύνδεσης με πολλά γνωστικά αντικείμενα.

Επί μέρους θέματα (Υποθέματα):

Εθνικοί Δρυμοί (Πότε, Πώς, Γιατί) - Είδη δασών - Σημαντικά είδη χλωρίδας με έμφαση στα ενδημικά (δέντρα - θάμνοι) - Ζώνες βλάστησης.

Σημαντικά είδη πανίδας με έμφαση στα ενδημικά.

Ο Οικονομικός ρόλος του δάσους άλλοτε και τώρα (Ασχολίες, νέες ασχολίες, επαγγέλματα, μεταποιητικά επαγγέλματα, δάσος και ανακύκλωση).

Το δάσος ως Οικοσύστημα και προστάτης της σταθερότητας του μικροκλίματος, προστάτης από ατμοσφαιρική ρύπανση, ηχοενόχληση, πλημμύρες, διάβρωση εδάφους, ...

Απειλές «ποιοτικής» και «ποσοτικής» υποβάθμιση του δάσους (πυρκαγιές, ανορθόδοξη υλοτόμηση, μη ορθολογική τουριστική ανάπτυξη, όξινη βροχή).

Προτάσεις για ορθολογική/αιεφορική διαχείριση. Η πυροπροστασία (Έμφαση στην Πρόληψη για αποφυγή της αντιμετώπισης πυρκαγιών)

Στόχοι /επιδιωκόμενα αποτελέσματα (γνωστικοί, συναισθηματικοί, δεξιότητων)

Μετά την υλοποίηση του προγράμματος, οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:

Να περιγράψουν ορισμένα βασικά είδη από την χλωρίδα και την πανίδα του γειτονικού δάσους, διακρίνοντας τα κυριότερα ενδημικά.

Να ορίζουν τις έννοιες «οικοσύστημα», «τροφική αλυσίδα», «Τροφικό δίκτυο», «τροφική πυραμίδα», «Εθνικός Δρυμός», «Όξινη βροχή», «ρύπανση», «υποβάθμιση», «αιεφορία - αιεφορική διαχείριση», «αείφυλλα», «φυλλοβόλα».

Να απαριθμούν τα κυριότερα σχετικά με το δάσος επαγγέλματα και ασχολίες του παρελθόντος και να τα συγκρίνουν με τα σημερινά.

Να γνωρίσουν τρόπους «ανακύκλωσης», που σχετίζονται με λειτουργίες και υλικά του δάσους.

Να εκτιμήσουν τη σημασία των δασικών οικοσυστημάτων για τη ζωή στον πλανήτη και την οικονομική διάσταση του δάσους στο παρελθόν, στο σήμερα και στο μέλλον.

Να ενστερνιστούν την αναγκαιότητα της αιεφορικής ανάπτυξης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με το δάσος.

Να αναφέρουν τους κινδύνους που απειλούν το δάσος.

Να περιγράψουν τρόπους, μέτρα πυροπροστασίας, με έμφαση στην πρόληψη αλλά και στην αντιμετώπιση επικίνδυνων σχετικών καταστάσεων.

Να επικοινωνούν με διάφορους τρόπους (επιστολή, συνέντευξη, συζήτηση, ...).

Να χρησιμοποιούν τεχνολογικά μέσα (φωτογραφική μηχανή, κάμερα, δημοσιογραφικό κασετόφωνο, Η/Υ).

Πεδία σύνδεσης με τα αναλυτικά προγράμματα:

Αναφέρονται τα γνωστικά αντικείμενα με τα οποία θα συνδεθεί ενδεχομένως το συγκεκριμένο θέμα, π.χ. με Γλώσσα: διαδικασία σύνταξης επιστολής και δημιουργίας αφίσας, με Γεωγραφία: τα δάση στην Πιερία, στην Ελλάδα, στις Μεσογειακές χώρες, με Φυσική ή Μελέτη Περιβάλλοντος, με Εικαστικά, με Μαθηματικά ...

Επισκέψεις/μετακινήσεις στο πλαίσιο του προγράμματος, π.χ.

1. Γειτονικό Δάσος (Περιβαλλοντικό μονοπάτι κατά το οποίο π.χ. ανακαλύπτουν βιοδηλωτικά ίχνη διαφόρων οργανισμών, επισημαίνουν ανθρώπινες παρεμβάσεις προβληματικές για το δάσος, αναγνωρίζουν κάποια είδη φυτών, αναγνωρίζουν ήχους, ...)
2. ΚΠΕ Νάουσας ή ΚΠΕ Βερτίσκου ή ΚΠΕ... (Συμμετοχή στο σχετικό πρόγραμμα του ΚΠΕ)

Συνοπτική περιγραφή μεθοδολογίας / δραστηριοτήτων

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ: Ερέθισμα (με προβολή και σχολιασμό σχετικών εικόνων και δημοσιευμάτων), αρχική αξιολόγηση (ανίχνευση του γνωστικού υποβάθρου των παιδιών με συζήτηση ή ερωτηματολόγιο), επιλογή του θέματος, επί μέρους θέματα, χωρισμός σε ομάδες σε σχέση με τα επί μέρους θέματα.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ: Συγκέντρωση αποκομμάτων και στοιχείων από τον τύπο, τα ΜΜΕ και τα περιοδικά τα οποία να έχουν σχέση με το δάσος: η ζωή στο δάσος, οι κίνδυνοι που το απειλούν, οι πυρκαγιές των δασών, τα δασικά επαγγέλματα, κτλ.

Άντληση πληροφοριών/στοιχείων από άλλες πηγές πληροφόρησης (βιβλιοθήκη, διαδίκτυο, συνεντεύξεις με ειδικούς, εργαζόμενους, κατοίκους της περιοχής).

Αξιοποίηση φύλλων εργασίας από σχετικό εκπαιδευτικό υλικό.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ: Εντοπισμός στο Χάρτη της Πιερίας των δασικών εκτάσεων, εντοπισμός στο Χάρτη της Ελλάδας των Εθνικών Δρυμών.

Συζήτηση/αξιοποίηση των πληροφοριών που αφορούν στις αιτίες και επιπτώσεις της καταστροφής των δασών.

Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη / χάρτη ιδεών/εννοιών.

Διαμορφωτική αξιολόγηση.

ΜΑΡΤΙΟΣ: Οργάνωση πρώτης επίσκεψης στο κοντινό δάσος και πιθανόν σε ένα άλλο κομμάτι δάσους που πρόσφατα κάηκε.

Εξερεύνηση και αποτίμηση των διαφορών που θα παρατηρηθούν από τις επισκέψεις.

Καταγραφή του πάχους των κορμών των δένδρων, του ύψους τους κατ' εκτίμηση, των ειδών τους και ιδιαίτερα της ηλικίας τους.

Καταγραφή των τυχόν ανθρώπινων παρεμβάσεων στο δάσος: υποδομή δασοπροστασίας, αποψίλωση, κάδοι απορριμμάτων, ανεξέλεγκτη ρήψη απορριμμάτων, ...

Διαμορφωτική αξιολόγηση.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ: Οργάνωση δεύτερης επίσκεψης στο δάσος. Ανίχνευση βιοδηλωτικών ιχνών. Αναγνώριση ήχων του δάσους, τοποθέτηση πινακίδων για την προστασία του.

Συλλογή νεκρής ύλης (ξυλάκια, ξερά φύλλα, κλπ.) για αξιοποίησή της στα εικαστικά.

Σύνθεση της όλης εργασίας. Εξαγωγή συμπερασμάτων και προτάσεων.

Διαμορφωτική αξιολόγηση.

ΜΑΙΟΣ: Οργάνωση συνάντησης με τους υπεύθυνους προστασίας του δάσους: δασαρχείο, πυροσβεστική υπηρεσία, ...

Επιστολές σε κυβερνητικές υπηρεσίες, οργανώσεις για τη διαχείριση και προστασία του δάσους.

Ενημερωτικές συναντήσεις στο σχολείο με ειδικούς για το θέμα.

ΙΟΥΝΙΟΣ: Προετοιμασία παρουσίασης, δημιουργία σχετικής αφίσας, παρουσίαση των προϊόντων του προγράμματος σε γονείς και φορείς. Τελική αξιολόγηση.

Διαθεματικές έννοιες: Χώρος, χρόνος, αλληλεπίδραση, συνεργασία, προστασία, ισοροπία, αλληλεγγύη, ομάδα, αειφορία.

Είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί υποστηρικτικά εκπαιδευτικό υλικό:

1. Η Π.Ε. στο δημοτικό σχολείο (ΥΠ.Ε.Π.Θ.) 2. Τα δάση γύρω απ' τη Μεσόγειο (WWF) 3. Τα σχετικά έντυπα με φύλλα εργασίας των ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου, Νάουσας, Βερτίσκου, ... 4. Η παρουσίαση «Εκπαίδευση ζωής στα καμένα» του ΚΠΕ Ακράτας, <http://kpe-akrat.ach.sch.gr> ...

Διαδικασία αξιολόγησης του προγράμματος (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, χ.χ.)

Τι θα αξιολογηθεί;

1. Ο βαθμός επίτευξης των στόχων (*η οικοδόμηση γνώσεων, η ανάπτυξη δεξιοτήτων, η διαμόρφωση κώδικα αξιών, στάσεων και συμπεριφορών των μαθητών απέναντι στον εαυτό τους, την ομάδα, το περιβάλλον*)

2. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε

3. Η πρωτοτυπία αντιμετώπισης του θέματος

4. Η διαθεματική προσέγγιση

5. Το πλήθος, η ετερογένεια και η ποιότητα των πηγών που επιλέχθηκαν

6. Η ικανότητα οργάνωσης και επεξεργασίας δεδομένων, πληροφοριών και στοιχείων που συγκεντρώθηκαν

Από ποιους;

Κυρίως (ως εσωτερική διαδικασία της σχολικής μονάδας), από τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές.

Πότε;

Στην έναρξη, στη διάρκεια και στο τέλος υλοποίησης του προγράμματος.

Πώς;

Με ερωτηματολόγιο και συζήτηση (*αρχική αξιολόγηση*).

Με συζήτηση, σύνθεση και επεξεργασία των πληροφοριών στην ολομέλεια, με παρατήρηση των παιδιών στη διάρκεια υλοποίησης των επισκέψεων και δραστηριοτήτων (*διαμορφωτική αξιολόγηση και ανατροφοδότηση*).

Με συμπλήρωση του αρχικού ερωτηματολογίου και με παρουσίαση των προϊόντων του προγράμματος (*Τελική αξιολόγηση*). Κατά την παρουσίαση του προγράμματος διαπιστώνεται ο βαθμός επιτυχίας του και από γονείς και τοπικούς φορείς.

2° Σχέδιο προγράμματος

Θεματικός άξονας: Νερό

Θέμα Προγράμματος: Το νερό, η χρησιμότητά του, οι χρήσεις του και η βιωσιμότητά του.

Σκοπός του Προγράμματος: Η γνωριμία με την έννοια του νερού, η κατανόηση των προβλημάτων που σχετίζονται με την ποσοτική και ποιοτική υποβάθμισή του, η ευαισθητοποίηση και εν τέλει, η ενεργός συμμετοχή στην προσπάθεια ορθολογικότερης διαχείρισης και χρήσης του, για την βιωσιμότητά του.

Κριτήρια επιλογής του θέματος:

• Το νερό είναι αναγκαίο στην καθημερινή μας ζωή (*ύδρευση, άρδευση, καθαριότητα, υγεία*). Υπάρχει λοιπόν, ανάγκη βιωσιμότητας του φυσικού αυτού πόρου.

- Υπάρχει καθημερινή επαφή των παιδιών με το νερό.
- Πολλά παιδιά θεωρούν δεδομένο ότι πάντα θα το έχουν στη διάθεσή τους.
- Υπάρχει πρόβλημα ποιότητας και ποσότητας του νερού.
- Συνδέεται εύκολα με το Αναλυτικό πρόγραμμα.
- Το θέμα προσφέρεται για σύνδεση του σχολείου με την τοπική κοινωνία.

Επί μέρους θέματα (Υποθέματα):

Ο υδρολογικός κύκλος. Οι καταστάσεις του νερού. Ρύπανση. Νερό και Υγεία.

Η κατανάλωση του νερού - Χρήσεις και Καταχρήσεις.

Νερό και Γεωργία (Δεξαμενές, φράγματα και αντλίες της άρδευσης στο έδαφος, η χημεία στην υπηρεσία της Γεωργίας, Ερημοποίηση)

Νερό και Βιομηχανία (Εναλλακτικές τεχνολογικές λύσεις και καινοτομίες)

Οικιακή χρήση του νερού (Η μεταφορά του νερού, η αποθήκευσή του, η επεξεργασία του, η διανομή του, οι διαρροές, η επεξεργασία των λυμάτων, σαπούνια, απορρυπαντικά)

Το νερό στην Ιστορία. Το νερό στις παραδόσεις. Το νερό στη θρησκεία. Νερό και επαγγέλματα άλλοτε & τώρα.

Στόχοι /επιδιωκόμενα αποτελέσματα (γνωστικοί, συναισθηματικοί, δεξιότητων)

Μετά την υλοποίηση του προγράμματος, οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:

Να αναφέρουν τις τρεις μορφές (καταστάσεις) του νερού.

Να περιγράψουν το φυσικό κύκλο του νερού. Να διακρίνουν τις έννοιες «ρύπανση» και «μόλυνση».

Να διακρίνουν με ποιους τρόπους παρεμβαίνει ο άνθρωπος στα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά του. Να απαριθμούν τους σπουδαιότερους κινδύνους που απειλούν το πόσιμο νερό.

Να διερευνούν και ανακαλύπτουν στοιχεία του ιστορικού - πολιτιστικού χαρακτήρα του νερού (σύνδεση με το τραγούδι, τη λαογραφία, τη μυθολογία, τη θρησκεία).

Να συνεργάζονται κατά ομάδες, μέσα σε κλίμα φιλίας, εμπιστοσύνης.

Να εκτιμήσουν τη σπουδαιότητα και την αναγκαιότητα του νερού στη ζωή μας και να αποκτήσουν θετική στάση σε θέματα που αφορούν την αξία του νερού (αιφορία, οικονομία).

Να προτείνουν τρόπους επίλυσης προβληματικών καταστάσεων, με συλλογική λήψη αποφάσεων.

Να εκφράζονται μέσα από παιχνίδια ρόλων.

Χρησιμοποιώντας απλά μέσα, να δημιουργούν κατασκευές σχετικές με το θέμα.

Να κάνουν καλή χρήση τεχνολογικών μέσων (φωτογραφική μηχανή, κάμερα, μαγνητόφωνο, ...)

Πεδία σύνδεσης με τα αναλυτικά προγράμματα: π.χ.

- Γλώσσα: Παραγωγή διάφορων κειμενικών ειδών
- Μαθηματικά: Στατιστικά στοιχεία για κατανάλωση νερού
- Εικαστικά: Ομαδικές και ατομικές δημιουργίες σχετιζόμενες με το νερό
- Γεωγραφία: Η κατανομή του νερού στην Ελλάδα και στον κόσμο, (λεκάνες απορροής, υδατικά διαμερίσματα).
- Ιστορία/Τοπική Ιστορία: Η χρήση του νερού άλλοτε και τώρα στον τόπο μας και αλλού

- Φυσική: Ιδιότητες του νερού, υδρολογικός κύκλος
- Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή: Πώς παρεμβαίνει ο νομοθέτης για τη βιωσιμότητα του νερού
- Θρησκευτικά: Το νερό στις διάφορες θρησκείες
- Μουσική: Τραγούδια για το νερό
- Πληροφορική: Αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο
- Ξένη γλώσσα: Επικοινωνία, ανταλλαγή απόψεων με μαθητικές ομάδες άλλων χωρών

Επισκέψεις/μετακινήσεις στο πλαίσιο του προγράμματος, π.χ.

1. Εγκαταστάσεις Βιολογικού Καθαρισμού (*Ενημέρωση - Συνέντευξη από τον Υπεύθυνο Βιολογικού καθαρισμού*)
2. Δημαρχείο (*Συνέντευξη από το Δήμαρχο ή τους αρμόδιους του Δήμου σχετικά με την υδροδότηση, την αποχέτευση, τον τρόπο αποκομιδής και διάθεσης των στερεών απορριμμάτων*)
3. ΚΠΕ Κορδελιού ή Βελβεντού ή Έδεσσας (*Παρακολούθηση σχετικού προγράμματος του ΚΠΕ*)
4. Επίσκεψη στο Μουσείο Ύδρευσης της ΔΕΥΑΘ (Θεσσαλονίκη).

Συνοπτική περιγραφή μεθοδολογίας / δραστηριοτήτων

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ: Παιχνίδια γνωριμίας, ανάπτυξης εμπιστοσύνης, συνεργατικότητας (π.χ. *το κάθε παιδί παρουσιάζει το συμμαθητή/ριά του, το κάθε παιδί καθοδηγεί το συμμαθητή/ριά του, ο οποίος έχει τα μάτια κλειστά*) (Αρχοντάκη & Φιλίππου, 2003).

Ερέθισμα, επιλογή θέματος και επί μέρους θεμάτων, χωρισμός σε ομάδες, ασκήσεις ανάπτυξης δεξιοτήτων ομαδικής εργασίας, σύνδεση με τα γνωστικά αντικείμενα του ΔΕΠΠΣ.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ: Φύλλα εργασίας σχετικά με κύκλο του νερού, χρήσεις του νερού, κατανομή του νερού στον πλανήτη, αναλογία πόσιμου με υπόλοιπο νερό, πηγές ρύπανσης. Αναζήτηση πληροφοριών σχετικών με τα υποθέματα από τις ομάδες (στο σχολείο & εκτός σχολείου). Παιχνίδια ρόλων για επίλυση προβληματικών καταστάσεων για το νερό.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ: Προετοιμασία συνεντεύξεων. Συνεντεύξεις από Δήμαρχο, υπεύθυνο υδροδότησης του Δήμου. Συζήτηση και εξαγωγή συμπερασμάτων από τις απαντήσεις. Έρευνα για την οικιακή χρήση του νερού (*Δημιουργία ερωτηματολογίου για τους γονείς, σχετικού με την οικιακή κατανάλωση νερού και τη χρήση απορρυπαντικών στο σπίτι*).

ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ: Ιστορικά στοιχεία για τη χρήση του νερού και τα σκεύη του νερού, έθιμα για το νερό, τραγούδια, λογοτεχνία για το νερό. Δημιουργία αφίσας για την αιφορική χρήση του νερού και σχετικές άλλες εικαστικές κατασκευές.

ΜΑΙΟΣ: Επεξεργασία ερωτηματολογίων έρευνας, ανάλυση των στατιστικών στοιχείων, εξαγωγή συμπερασμάτων.

ΙΟΥΝΙΟΣ: Αξιολόγηση – ανατροφοδότηση. Παρουσίαση του όλου προγράμματος στο χώρο του σχολείου κατά την οποία θα ανακοινωθούν τα αποτελέσματα της έρευνας και οι προτάσεις.

Διαθεματικές έννοιες: Χώρος, χρόνος, σύστημα, αλληλεπίδραση, κοινωνική δικαιοσύνη, δικαίωμα, αειφορία.

Είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί υποστηρικτικά εκπαιδευτικό υλικό:

1. Η Π.Ε. στο δημοτικό σχολείο, ΥΠ.Ε.Π.Θ.
2. Ένα κουτί γεμάτο νερό, Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο.
3. Το νερό: χθες, σήμερα, αύριο, ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού.
4. Το νερό και η αιφορική του διαχείριση, ΚΠΕ Ελευθερίου Κορδελιού.
5. Οι δρόμοι του νερού, ΚΠΕ Καστοριάς. 6. Το νερό στη Μεσόγειο, ΜΙΟ ECSDE
7. Μια σταγονοπαρέα στη λίμνη, ΚΠΕ Καστοριάς 8. Το νερό νεράκι, Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης *(Τα δύο τελευταία απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας).*

Πολιτισμός και Περιβάλλον: Μια δημιουργική συνάντηση

(Κατερίνα Ζιακούλη, Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων Α/θμιας Εκπ/σης Πιερίας)

Πολιτιστικό Πρόγραμμα ορίζεται κάθε δημιουργική διαδικασία που έχει ως αντικείμενό της την καλλιέργεια της αισθητικής καθώς επίσης και την ανάδειξη και προώθηση στοιχείων πολιτισμού, μέσω του χορού, του θεάτρου, της μουσικής και εν γένει των εικαστικών τεχνών. Στην εγκύκλιο που έρχεται κάθε χρόνο από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με θέμα το σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων εκτός από τον ορισμό που μόλις παρουσιάσαμε, απαριθμούνται ενδεικτικά ως στοιχεία του ανθρώπινου πολιτισμού με την ευρεία έννοια, τα οποία διαμορφώνουν τον χαρακτήρα των κοινωνιών, τη φυσιογνωμία και την εξέλιξη της σύγχρονης εποχής, η γλώσσα, τα γράμματα και οι τέχνες, ο τρόπος ζωής, το σύστημα αξιών, οι παραδόσεις και τα δόγματα, η πολιτιστική κληρονομιά, η λογοτεχνία, τα ήθη και έθιμα, η τεχνολογία, η κοινωνική και οικονομική οργάνωση.

Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο μπορούν όλα αυτά τα στοιχεία πολιτισμού που αναφέρθηκαν προηγουμένως να αναδειχθούν και μέσα από τη μελέτη ενός θέματος που αρχικά τουλάχιστον φαίνεται να έχει μια περισσότερο περιβαλλοντική χροιά.

Στις προηγούμενες σελίδες, παρουσιάστηκε από τον Υπεύθυνο Π.Ε. το σχέδιο ενός περιβαλλοντικού προγράμματος με θέμα το νερό. Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να δούμε το ίδιο θέμα από μια περισσότερο πολιτιστική οπτική γωνία, παρουσιάζοντας δραστηριότητες που θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στη μελέτη του θέματος. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να πραγματοποιηθούν σε οποιοδήποτε στάδιο ανάπτυξης του θέματος, είτε ως ερέθισμα για την έναρξη του προγράμματος, είτε κατά την ανάπτυξή του, είτε ακόμη και στο τέλος κατά την παρουσίαση του, ανάλογα με τη διάθεση αλλά και το πώς αυτό θα εξελιχτεί στην πράξη.

Αρχικά, μπορούμε να ξεκινήσουμε τη μελέτη του θέματος ακούγοντας κάποιο ηχητικό ντοκουμέντο με φυσικούς ήχους όπως: η βροχή, σιγανή ή καταιγίδα, ο καταρράκτης, ένα μικρό ρυάκι, η θάλασσα. Τα παιδιά καλούνται κάθε φορά να προσδιορίσουν αυτό που ακούνε (η συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει να κάνει με τη μουσική και πιο συγκεκριμένα με την ανάπτυξη της ακουστικής ικανότητας των παιδιών).

Συνεχίζοντας την ανάπτυξη του θέματος, μπορούμε να βρούμε τραγούδια τόσο παραδοσιακά, όσο και σύγχρονα που το περιεχόμενό τους σχετίζεται με τις διάφορες μορφές του νερού. Αφού αρχικά ακούσουμε τα διάφορα τραγούδια και διακρίνουμε τις ιδιαιτερότητές τους, στη συνέχεια προχωρούμε στην εκμάθηση αυτών των τραγουδιών. Ειδικά όσον αφορά τα

παραδοσιακά τραγούδια μπορούμε να προχωρήσουμε ένα βήμα πιο πάνω μελετώντας παράλληλα και τις συνθήκες ζωής της περιοχής που εμφανίζονται. Η μουσική παράδοση ενός τόπου επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τη γεωγραφική του θέση, καθώς οι παράλιες περιοχές έχουν περισσότερες δυνατότητες για ανταλλαγή πολιτιστικών στοιχείων με άλλους πολιτισμούς. Αυτό επηρεάζει και την ιστορία ενός τόπου γενικότερα.

Επιπλέον, μπορούμε να γνωρίσουμε τα μουσικά όργανα του νερού, όπως είναι οι λαλίστσες (πήλινες σφυρίχτρες που γεμίζονται με νερό, γνωστές από πολύ παλιά στην Ελλάδα – λέγονται επίσης νεροσφυρίχτρες, αηδονάκια ή κούκοι), το κρουστό με νερό που σε διάφορες παραλλαγές χρησιμοποιείται και σήμερα στην Αφρική και τη Νέα Γουινέα, το «ξύλο της βροχής», ένα όργανο που χρησιμοποιείται στη Λατινική Αμερική και μιμείται τους ήχους του νερού, την ύδραυλη, ένα αρχαίο όργανο που ανακαλύφθηκε στο Δίον και αποτελεί πρόγονο των σημερινών εκκλησιαστικών οργάνων, τη γυάλινη αρμόνικα με νερό, εφεύρεση του Β. Φραγκλίνου, όργανο στο οποίο ο μουσικός μπορεί να παίξει ένα πολυφωνικό μουσικό έργο, τα μουσικά ποτήρια, τα οποία μπορούν και τα παιδιά να φτιάξουν πολύ απλά και γρήγορα, δημιουργώντας έτσι το δικό τους μουσικό όργανο, πάνω στο οποίο θα παίξουν στη συνέχεια τις μελωδίες τους. Ακόμη, υπάρχουν εξαιρετικά κλασικά έργα εμπνευσμένα από το νερό: α) «Μουσική των νερών» του Χέντελ, β) «Μολδάβας» του Σμέτανα, γ) «Κύματα του Δούναβη» του Στράους που προτείνονται για ακρόαση.

Σε κάποιο άλλο σημείο ανάπτυξης του θέματος θα μπορούσαμε να ανατρέξουμε σε λογοτεχνικά κείμενα που αναφέρονται στις διάφορες μορφές του νερού. Να μελετήσουμε το περιεχόμενό τους, τους λόγους που μπορεί να ώθησαν το συγγραφέα ή τον ποιητή να ασχοληθεί με το συγκεκριμένο θέμα, τις ανάγκες που ίσως εξυπηρέτησαν σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Επίσης, να προσπαθήσουμε να αποτυπώσουμε τις εικόνες με ζωγραφική. Άλλωστε κι εκεί το νερό έχει το ρόλο του στην ανάμειξη των χρωμάτων αλλά και στην ανάπτυξη συγκεκριμένων τεχνοτροπιών. Όπως, επίσης, και στην τέχνη της κεραμικής.

Από τη λαϊκή παράδοση μπορούμε να αναζητήσουμε αινίγματα και παροιμίες σχετικές με το νερό, να κάνουμε αναφορά σε ήθη και έθιμα που αφορούν το νερό καθώς και σε λαογραφικά στοιχεία (π.χ. λιτανείες που γίνονταν σε περιόδους ανομβρίας).

Η μελέτη των επαγγελματιών που υπάρχουν και σχετίζονται με το νερό, αλλά και εκείνα που υπήρχαν παλιότερα, τα οποία σήμερα ίσως έχουν εκλείψει στο δικό μας πολιτισμό, αλλά υπάρχουν σε περιοχές υποβαθμισμένες (π.χ. νερουλάς) είναι μια δραστηριότητα που μπορεί να γίνει.

Τα παιχνίδια και τα αθλήματα του νερού (π.χ. κολύμβηση, πόλο, καταδύσεις, κωπηλασία κ.α.), το πώς ξεκίνησαν και πώς έχουν εξελιχθεί στη σημερινή εποχή αποτελούν μια άλλη ενότητα στη μελέτη του θέματος.

Επιπλέον είναι δυνατή η ενασχόληση με θέματα που αφορούν την εξέλιξη της τεχνολογίας από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα. Όπως για παράδειγμα, η χρήση του νερού για τη μέτρηση του χρόνου, ο κοχλίας (μηχανισμός άντλησης ύδατος) του Αρχιμήδη ή πιο πρόσφατα τα πρώτα τρένα και εργοστάσια με χρήση ατμού.

Προς το τέλος κι όταν θα έχουμε σχεδόν ολοκληρώσει το πρόγραμμά μας θα μπορούσαμε να ετοιμάσουμε ένα έντυπο με τους μαθητές μας, στο οποίο να παρουσιάζουμε όχι μόνο τα αποτελέσματα του προγράμματός μας αλλά πώς φτάσαμε σε αυτά βήμα-βήμα και να τα γνωστοποιήσουμε και στους υπόλοιπους μαθητές του σχολείου μας.

Στην τελική παρουσίαση του προγράμματος κι εφόσον το επιθυμούμε μπορούμε να παρουσιάσουμε είτε κάποια από τα τραγούδια, τα λογοτεχνικά κείμενα, να κάνουμε μια εικαστική έκθεση αλλά ακόμη να ετοιμάσουμε και μια θεατρική παράσταση με θέμα το νερό.

Να επισημανθεί σε αυτό το σημείο ότι όλες οι δραστηριότητες που παρουσιάστηκαν είναι ενδεικτικές και δεν είναι υποχρεωτικό να υλοποιηθούν σε ένα και μόνο πρόγραμμα. Κάθε φορά επιλέγονται εκείνες που εξυπηρετούν καλύτερα τους γενικούς και ειδικούς στόχους που έχουμε θέσει για το πρόγραμμά μας. Είναι αλήθεια ότι το συγκεκριμένο θέμα μας δίνει πολλές δυνατότητες να το δούμε από την πλευρά των πολιτιστικών και ίσως δεν συμβαίνει το ίδιο με όλα τα περιβαλλοντικά θέματα.

Αυτό που θα θέλαμε να τονίσουμε κλείνοντας είναι ότι η μία σχολική δραστηριότητα δεν αποκλείει την άλλη. Αντιθέτως μπορούν να συνυπάρξουν στην υλοποίηση ενός προγράμματος κάνοντας την προσέγγιση πιο ολοκληρωμένη. Άλλωστε ούτε ο Πολιτισμός είναι αποκομμένος από το Περιβάλλον. Τόσο το φυσικό, όσο και το ανθρωπογενές περιβάλλον φέρει πολιτισμικές αξίες, γεγονός που το συνδέει με τον πολιτισμό, καθώς και τη δημιουργία του. Αντίστροφα ο πολιτισμός διαμορφώνει τον υλικό κόσμο σύμφωνα με ένα καθορισμένο πολιτισμικά σχέδιο. Περιβάλλον και Πολιτισμός, λοιπόν, βρίσκονται σε μια συνεχή και αδιάκοπη διάδραση.

Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ): Η φυσιογνωμία και ο ρόλος τους

Αναφέρθηκε ήδη ότι το Υ.Π.Ε.Π.Θ. έχει ιδρύσει και λειτουργεί 56 Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ανά την Ελλάδα.

Τα ΚΠΕ αποτελούν ξεχωριστές Εκπαιδευτικές Μονάδες/Δομές με πολλαπλό ρόλο.

Απευθύνονται και σε ανήλικους (Περιβαλλοντική Εκπαίδευση/Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία) και σε ενήλικες (Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, ενημέρωση - ευαισθητοποίηση μελών και φορέων της τοπικής κοινωνίας σε θέματα περιβάλλοντος).

Απευθύνονται σε όλες τις βαθμίδες Εκπαίδευσης (νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια) αλλά σπανιότερα και στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού στόχου αλλάζει στο σύνολό της καθημερινά, καθώς δέχονται τμήματα μαθητών για συμμετοχή τους σε ημερήσιο ή πολυήμερο πρόγραμμα από διάφορες σχολικές μονάδες.

Η Παιδαγωγική Ομάδα του κάθε ΚΠΕ αποτελείται από εκπαιδευτικούς και των δύο βαθμίδων (Α/θμια και Β/θμια εκπαίδευση) και είναι 5μελής, 7μελής ή 9μελής, ανάλογα με τα χρόνια λειτουργίας και το έργο που έχει παρουσιάσει το κάθε ΚΠΕ.

Αντικείμενο εργασίας της Παιδαγωγικής Ομάδας του κάθε ΚΠΕ είναι:

- **Η εκπαίδευση μαθητών σε θέματα φυσικού ή ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.** Σχεδιάζουν και υλοποιούν ημερήσια ή πολυήμερα προγράμματα για τμήματα 30 – 40 μαθητών με 3 – 4 συνοδούς εκπαιδευτικούς.

- **Η επιμόρφωση εκπαιδευτικών.** Εισαγωγική (για άπειρους στην Π.Ε. εκπαιδευτικούς), 2^{ου} Επιπέδου (για έμπειρους στην Π.Ε. εκπαιδευτικούς), 3^{ου} επιπέδου (για στελέχη περιβαλλοντικής εκπαίδευσης).

Τα επιμορφωτικά σεμινάρια και ημερίδες που διοργανώνουν περιλαμβάνουν θεωρητικό και κυρίως πρακτικό μέρος και αναφέρονται σε Περιβαλλοντικά ζητήματα, φιλοσοφία, στό-

χους, μεθοδολογία της Π.Ε. Αποτελούν εξέχον εφόδιο για απόκτηση δεξιοτήτων σχεδιασμού και υλοποίησης προγραμμάτων Π.Ε.

- **Ο σχεδιασμός, ανάπτυξη και παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού.**
- **Ο σχεδιασμός και ανάπτυξη – συντονισμός θεματικών δικτύων.**
- **Η ανάπτυξη τοπικών και διεθνών συνεργασιών.**
- **Η έρευνα σε θέματα περιβάλλοντος και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.**

Κάθε ΚΠΕ είναι υποχρεωμένο να προσφέρει το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου εργασίας του και παροχής υπηρεσιών του σε σχολεία και εκπαιδευτικούς της περιοχής **εμβέλειάς του**, αρχίζοντας οπωσδήποτε από τα σχολεία της πόλης του και του νομού του, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της σύνδεσης με την τοπική κοινωνία για την προστασία του περιβάλλοντος.

Το 65% του χρόνου λειτουργίας των ΚΠΕ αφορά στο σχεδιασμό, την προετοιμασία και την υλοποίηση των εκπαιδευτικών τους προγραμμάτων, των θεματικών τους δικτύων και της παραγωγής εκπαιδευτικού υλικού.

Το υπόλοιπο 35% του χρόνου λειτουργίας αφορά στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών του νομού τους και των άλλων **νομών εμβέλειάς τους** και στις τοπικές και διεθνείς συνεργασίες.

Η «εμβέλεια» των ΚΠΕ

Εκτός του ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου, η Διεύθυνση Α/θμιας Εκπαίδευσης Ν. Πιερίας, όπως και κάθε Διεύθυνση Εκπαίδευσης ανά την Ελλάδα, εντάσσεται στην εμβέλεια και ορισμένων άλλων ΚΠΕ που βρίσκονται σε άλλους νομούς. Αυτό σημαίνει ότι, στη διάρκεια του σχολικού έτους, μπορούν να επισκεφθούν το καθένα από αυτά τα ΚΠΕ 2-3 τμήματα μαθητών του νομού μας (30-40 άτομα με ανάλογο αριθμό εκπαιδευτικών), για να συμμετάσχουν σε κάποιο πρόγραμμά τους. Επίσης, μπορούν να συμμετέχουν 2-3 εκπαιδευτικοί του νομού μας σε κάθε επιμορφωτική δραστηριότητα που διοργανώνουν τα συγκεκριμένα ΚΠΕ.

Για τη σχολική χρονιά 2008–2009, το ΥΠ.Ε.Π.Θ. θα ορίσει εκ νέου τις εμβέλειες των ΚΠΕ.

Τα σχολεία του νομού μας μπορούν να ζητήσουν να επισκεφτούν για συμμετοχή σε πρόγραμμα και οποιοδήποτε άλλο ΚΠΕ της χώρας.

Σημειώνεται ότι οι αιτήσεις για συμμετοχή σε πρόγραμμα των ΚΠΕ **εντός και εκτός εμβέλειας**, υποβάλλονται από τα σχολεία στον Υπεύθυνο Π.Ε. του νομού **μέχρι το τέλος Οκτωβρίου**, έτσι ώστε να γίνει έγκαιρα ο προγραμματισμός των επισκέψεων.

Προτεραιότητα δίνεται στα σχολεία που υλοποιούν πρόγραμμα ίδιας θεματικής με κάποιο από τα προγράμματα των ΚΠΕ που επιθυμούν να επισκεφθούν. Για επίσκεψη σε ΚΠΕ εκτός εμβέλειας, λαμβάνεται υπόψη και αν το σχολείο συμμετέχει σε κάποιο δίκτυο Π.Ε. που συντονίζει το συγκεκριμένο ΚΠΕ.

Τ ο Κ Π Ε Α ν α τ ο λ ι κ ο ύ Ο λ ύ μ π ο υ

Το ΚΠΕ Αν. Ολύμπου βρίσκεται στον παραδοσιακό οικισμό «Παλιός Παντελεήμονας» του Δήμου Ανατολικού Ολύμπου.

Ο οικισμός απέχει μόλις 6 χλμ. από το χωριό και την παραλία του Νέου Παντελεήμονα όπου υπάρχουν πολλές δυνατότητες διαμονής, φαγητού, ψυχαγωγίας. Βρίσκεται 43 χιλιόμετρα από την Κατερίνη. Έχει εύκολη πρόσβαση μέσω του Εθνικού Αυτοκινητόδρομου Ε 75 (κόμβος Νέου Παντελεήμονα και Πλαταμώννα) και του Σιδηρόδρομου (Σταθμός Ν. Πόρων ή Λεπτοκαρυάς).

Πανέμορφος, αναπαλαιωμένος, παραδοσιακός οικισμός στις πλαγιές του Κάτω Ολύμπου, σε υψόμετρο 600 μ. περίπου, με υπέροχη θέα προς τον Θερμαϊκό κόλπο και τις ακτές της Νότιας Πιερίας. Από τις λίγες, αν όχι η μοναδική, περιοχές στον κόσμο που το μάτι του επισκέπτη μπορεί να ταξιδέψει από το 0 της θάλασσας στα 3000μ. υψόμετρο, διακρίνοντας τις ζώνες βλάστησης.

Στην κεντρική πλακόστρωτη πλατεία με τα υπεραιωνόβια πλατάνια της υπάρχει η παλιά εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονα, το παλιό σχολείο που έχει αναπαλαιωθεί, παραδοσιακές ταβέρνες και καφενεία. Λίγο έξω από τον οικισμό βρίσκονται οι κτιριακές εγκαταστάσεις του ΚΠΕ Ανατολικού Ολύμπου Πιερίας. Οι διαδρομές προς τον οικισμό και στη

γύρω περιοχή σας καλούν να χαρείτε από κοντά το πλούσιο δάσος από καστανιές, οξιές και κουμαριές, καθώς και την πλούσια πανίδα του Κάτω Ολύμπου.

Στο ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου θα υλοποιηθούν τη σχολική χρονιά 2008 - 2009 τρία (3) ημερήσια προγράμματα και ένα (1) πιλοτικό για την ανακύκλωση. Επίσης θα υλοποιηθεί και το ένα (1) διήμερο, τριήμερο ή τετραήμερο πρόγραμμα (ανάλογα με την απόσταση της περιοχής από την οποία προέρχεται το σχολείο) και θα αποτελεί σύνθεση των δυο τουλάχιστον ημερήσιων προγραμμάτων μας.

Τα προγράμματα του ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου χρησιμοποιούν ενεργητικές παιδαγωγικές μεθόδους και στηρίζονται στο μοντέλο της διεπιστημονικότητας, της βιωματικής προσέγγισης και της κινητοποίησης του γνωστικού – συναισθηματικού - ψυχοκινητικού τομέα των μαθητών που τα παρακολουθούν. Επιπλέον, τα προγράμματα αυτά λειτουργούν υποστηρικτικά στα προγράμματα Π.Ε. που υλοποιούνται στα σχολεία αλλά και προτρέπουν τα παιδιά σε συγκεκριμένες δράσεις καθημερινής, περιβαλλοντικά υπεύθυνης συμπεριφοράς. Περιλαμβάνουν φάσεις **στοχοθεσίας και αλληλογνωριμίας, εργασίας στην αίθουσα, στο πεδίο, στο εργαστήριο, σύνθεσης προτάσεων διαχείρισης και αξιολόγηση.**

Συνοπτική περιγραφή περιεχομένου του κάθε προγράμματος

1. «Στα μονοπάτια του Ολύμπου» (μονοήμερο). Απευθύνεται σε Νηπιαγωγεία, Δημοτικά σχολεία, Γυμνάσια και Λύκεια ή σε άλλες κοινωνικές ομάδες.

Μέσα από το πρόγραμμα αυτό, οι συμμετέχοντες έχουν την ευκαιρία να διερευνήσουν τη λειτουργία του δάσους ως πλήρες οικοσύστημα καθώς και τη σημασία του για τον άνθρωπο, να αναπτύξουν ερευνητική διάθεση και δεξιότητες για αναγνώριση και καταγραφή στοιχείων. Να ανακαλύψουν τις αισθήσεις τους. Να αγαπήσουν το δάσος ώστε να θελήσουν να το προστατέψουν με συγκεκριμένες δράσεις. Επίσης να ευαισθητοποιηθούν πάνω στο θέμα της αειφόρου ανάπτυξης και σωστής διαχείρισης του δασικού πλούτου, ώστε να αναπτυχθούν οι

υπεύθυνες στάσεις που θα συμβάλουν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Στο πρόγραμμα αυτό προσεγγίζεται η σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

9.00: Άφιξη στο Π. Παντελεήμονα, καλωσόρισμα.

9.15 - 10.15: Περιπατώντας για το ΚΠΕ, περιήγηση και αναφορά στην αειφορική διαχείριση του παραδοσιακού οικισμού του Π. Παντελεήμονα στο παρελθόν και τώρα.

10.15 - 10.30: Παρουσίαση (PowerPoint και video) στην αίθουσα σεμιναρίων για το ρόλο και τη λειτουργία του ΚΠΕ, τους στόχους και την εξέλιξη του Προγράμματος και προβολή εικόνων από την πανίδα και χλωρίδα του Ολύμπου.

10.30 - 10.45: Προσφορά δεκατιανού με σάντουιτς και χυμό.

10.45 - 14.15: Παιχνίδια γνωριμίας με τα παιδιά. Μοίρασμα στα παιδιά φύλλων εργασίας. Χωρισμός σε ομάδες. Μετακίνηση στο πεδίο με ταυτόχρονη συμπλήρωση φύλλων εργασίας. Παιχνίδι γνώσεων και κινητοποίησης. Οι μαθητές εκφράζουν δημιουργικά τις εντυπώσεις τους.

14.30: Λήξη προγράμματος, αναχώρηση.

.....

2. «Πορεία στο χρόνο: Ιστορία και Περιβάλλον στο κάστρο του Πλαταμώνα»

Απευθύνεται σε Δημοτικά σχολεία, Γυμνάσια και Λύκεια ή σε άλλες κοινωνικές ομάδες (μονοήμερο).

Το πρόγραμμα εξελίσσεται στο κάστρο του Πλαταμώνα και ολοκληρώνεται στο κτίριο του ΚΠΕ, στον Παλιό Παντελεήμονα. Οι συμμετέχοντες μπορούν να γνωρίσουν την ιστορία του τόπου, να αντιληφθούν τη διαχρονική χρήση των φυσικών πόρων, την επαναχρησιμοποίηση των υλικών και να προτείνουν λύσεις για τη σημερινή αξιοποίηση των ιστορικών μνημείων, στα πλαίσια της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

9.00: Αφιξη στο Κάστρο του Πλαταμώνα, καλωσόρισμα.

9.15 - 11.45: Μοίρασμα στα παιδιά φύλλων εργασίας. Παιχνίδια κινητοποίησης – εμπιστοσύνης. Ιστορικές αναφορές, χωρισμός σε ομάδες. Περιήγηση στο Κάστρο με ταυτόχρονη συμπλήρωση των φύλλων εργασίας. Παιχνίδι γνώσεων- κινητοποίησης.

11.45 - 12.00: Προσφορά δεκατιανού με σάντουιτς και χυμό.

12.00 - 12.20: Μετακίνηση στον Π. Παντελεήμονα

12.20 - 13.00: Περιπατώντας για το ΚΠΕ, περιήγηση και αναφορά στην αειφορική διαχείριση του παραδοσιακού οικισμού του Π. Παντελεήμονα στο παρελθόν και τώρα.

13.00 - 13.15: Παρουσίαση (PowerPoint και video) στην αίθουσα σεμιναρίων για το ρόλο και τη λειτουργία του ΚΠΕ, τους στόχους, την εξέλιξη του Προγράμματος και προβολή εικόνων με άλλα κάστρα από την Ελλάδα και τον υπόλοιπο κόσμο.

13.15 - 14.15: Οι μαθητές εκφράζουν δημιουργικά τις εντυπώσεις τους.

Αξιολόγηση του προγράμματος.

14.30: Λήξη προγράμματος, αναχώρηση.

.....

3. «Χτίζουμε αυτό που είμαστε, είμαστε αυτό που χτίζουμε». Πρόγραμμα για τον Παραδοσιακό οικισμό του Π. Παντελεήμονα. Απευθύνεται σε Δημοτικά σχολεία, Γυμνάσια και Λύκεια ή σε άλλες κοινωνικές ομάδες (μονοήμερο).

Σκοπός του προγράμματος είναι να έρθουν οι συμμετέχοντες σε επαφή με το αξιόλογο τοπίο της νότιας Πιερίας και να αντιληφθούν την άμεση σχέση του φυσικού περιβάλλοντος με τις δραστηριότητες των ανθρώπων. Στόχοι του προγράμματος είναι να ερευνήσουν και να αντιληφθούν τους τρόπους χρήσης και εξοικονόμησης πόρων από το περιβάλλον, να συνδέσουν τις ανθρώπινες δραστηριότητες με το περιβάλλον γύρω μας, να αντιληφθούν και να συνειδητοποιήσουν τις επιβαρύνσεις που δημιουργούνται σε αυτό από τις ανθρώπινες οικιστικές, τουριστικές και άλλες παρεμβάσεις, να προτείνουν λύσεις.

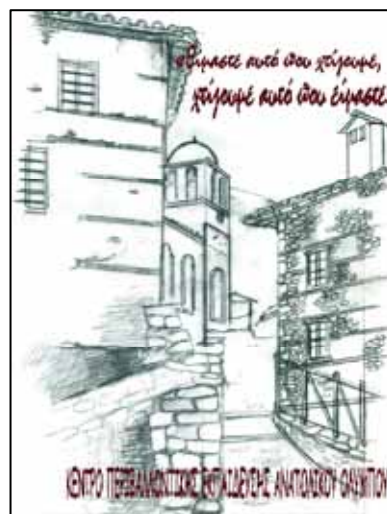
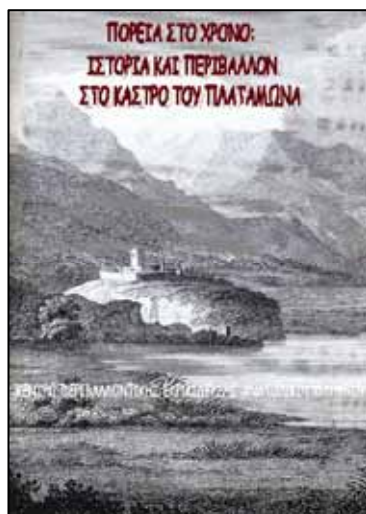
.....

4. «Ο Μ. Α. Ξ. για τ' απορρίμματα». Πιλοτικό πρόγραμμα που θα αφορά την ανακύκλωση και θα στοχεύει, όπως τα αρχικά δηλώνουν, στη **Μ(είωση)**, στην **Α(νακύκλωση)** και στην **Ξ(αναχρησιμοποίηση)** των απορριμμάτων. Επιδίωξη του προγράμματος είναι η ευαισθητοποίηση των συμμετεχόντων σε θέματα που σχετίζονται με το περιβάλλον, η οικειοποίηση στάσεων, συμπεριφορών φιλικών προς το περιβάλλον και γενικότερα η ενημέρωσή τους σχετικά με τη διαχείριση των απορριμμάτων.

.....

5. «Περιπλάνηση στη σκιά του Ολύμπου». Απευθύνεται σε Δημοτικά σχολεία, Γυμνάσια και Λύκεια από μακρινούς νομούς (τριήμερο). Είναι συνδυασμός δυο ημερησίων προγραμμάτων με τους ανάλογους στόχους.

.....

Τίτλοι θεματικών δικτύων στα οποία συμμετέχει το ΚΠΕ:

«**Βιομηχανική Κληρονομιά. Αξίες από το παρελθόν, παρακαταθήκη για το μέλλον**», που συντονίζει το ΚΠΕ Νάουσας.

«**Γεωπεριβαλλοντικά - Γεωμυθολογικά Μονοπάτια**», που συντονίζει το ΚΠΕ Στυλίδας.

«**Παραδοσιακοί Οικισμοί και Φύση**», που συντονίζει το ΚΠΕ Κόνιτσας.

«**Το Δάσος**», που συντονίζει το ΚΠΕ Μουζακίου.

«**Απορρίμματα... "Τα χρήσιμα άχρηστα"**», που συντονίζει το ΚΠΕ Έδεσσας.

«**Το σποράκι, πηγή ζωής**», της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας του Περιβάλλοντος & της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

«**Κλιματικές αλλαγές – ακραία καιρικά φαινόμενα**», που συντονίζει το ΚΠΕ Στυλίδας.

Το ΚΠΕ Ανατολικού Ολύμπου διοργανώνει ημερίδες και σεμινάρια επιμόρφωσης. Συμμετέχει σε εκδηλώσεις Πολιτιστικών Φορέων, Δήμων και άλλων οργανισμών. Συνεργάζεται με άλλα ΚΠΕ και με τους Υπευθύνους Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης των νομών εμβέλειάς του.

Την Παιδαγωγική Ομάδα του ΚΠΕ Ανατολικού Ολύμπου απαρτίζουν οι παρακάτω εκπαιδευτικοί:

1. Καρυδιάς Μιχάλης, δάσκαλος (*υπεύθυνος του ΚΠΕ*) 2. Κορομηλάς Δημήτρης, νομικός (*αναπληρωτής υπευθύνου του ΚΠΕ*) 3. Στάθη Μαρία, φιλόλογος 4. Παπαγεωργίου Ευγενία, καθ. Αγγλικών 5. Βέργου Ελίνα, δασκάλα 6. Γεροφωκά Αναστασία, φιλόλογος 7. Μπεκιροπούλου Βικτωρία, καθ. φυσικής αγωγής.

Δίκτυα Π.Ε. – Το δίκτυο «Κλιματικές Αλλαγές – Ακραία καιρικά φαινόμενα»

Τα θεματικά δίκτυα είναι ένας χρήσιμος θεσμός, ο οποίος προωθεί τη συνεργασία μεταξύ σχολείων διαφόρων περιοχών, που υλοποιούν προγράμματα του ίδιου θεματικού περιεχομένου. **Η λειτουργία τους στοχεύει κυρίως:**

στην οργανωμένη επιστημονική και παιδαγωγική στήριξη των προγραμμάτων Π.Ε., στη δημιουργία σχετικού εκπαιδευτικού υλικού, στην ανάπτυξη επικοινωνίας για ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων μεταξύ όλων των μελών (Παιδαγωγικών και μαθητικών ομάδων των συμμετεχόντων σχολείων, συντονιστικών φορέων, ειδικών επιστημόνων), στην ανταλλαγή επισκέψεων, στην εξαγωγή συμπερασμάτων και διατύπωση προτάσεων για δράσεις των μαθητών και για κινητοποίηση αρμόδιων δημόσιων φορέων.

Ιδρυτές και συντονιστικοί φορείς των θεματικών δικτύων, μπορούν να είναι τα ΚΠΕ και οι Διευθύνσεις Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης. Επίσης, αρκετά δίκτυα έχουν ιδρυθεί από διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ).

Τα εγκεκριμένα Εθνικά δίκτυα Π.Ε. και τα στοιχεία των συντονιστικών φορέων τους, μέχρι και το σχολικό έτος 2007 – 2008, αναφέρονται στην αριθμ. **120123/Γ7/24-10-07 εγκύκλιο του ΥΠ.Ε.Π.Θ.**

Το δίκτυο: «Κλιματικές αλλαγές – ακραία καιρικά φαινόμενα»

Στο δίκτυο αυτό γίνεται ιδιαίτερη αναφορά γιατί: α) ως νέο δίκτυο, δεν συμπεριλαμβάνεται στην παραπάνω σχετική εγκύκλιο β) ένα από τα συνεργαζόμενα ΚΠΕ είναι και το ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου και γ) το θέμα του δικτύου και τα υποθέματά του είναι σημαντικότερα και στο σύνολό τους, διέπονται από τόση ευρύτητα, ώστε μπορούν να ενταχθούν στο πλαίσιό τους πολλών διαφορετικών θεματικών προγράμματα. Το ενημερωτικό κείμενο που ακολουθεί είναι διαμορφωμένο απόσπασμα από σχετικό έγγραφο του ΚΠΕ Στυλίδας, που είναι ο ιδρυτικός και συντονιστικός φορέας:

Το κλίμα αλλάζει....

Το παγκόσμιο κλίμα είναι αποτέλεσμα της πολύπλοκης αλληλεπίδρασης εκατοντάδων μεταβλητών που χαρακτηρίζουν από τη μια την κύρια πηγή ενέργειας (την ηλιακή ακτινοβολία) και από την άλλη ένα μεγάλο αριθμό γήινων χαρακτηριστικών και φαινομένων που το διαμορφώνουν (σύσταση της ατμόσφαιρας, άνεμοι και θαλάσσια ρεύματα, τοπογραφία, νέφη και υετός, ηφαιστειακές εκρήξεις, κτλ).

Οποιαδήποτε επέμβαση του ανθρώπου στους παράγοντες που διαμορφώνουν το κλίμα μπορεί να οδηγήσει σε αλλαγή του...

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΕΙΝΑΙ

Να κατανοήσουν οι μαθητές:

1) Τι είναι καιρός, τι είναι κλίμα, τι είναι η κλιματική αλλαγή, ποια είναι τα ακραία καιρικά φαινόμενα και πώς επιδρούν στις ανθρώπινες δραστηριότητες 2) Τις κλιματικές αλλαγές που συνέβησαν στο παρελθόν από φυσικά αίτια (παγετώδεις – μεσοπαγετώδεις περίοδοι) 3) Την κλιματική αλλαγή που παρατηρείται σήμερα από ανθρωπογενή και φυσικά αίτια 4) Τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον (*ερημοποίηση, λιώσιμο παγετώνων, άνοδος στάθμης, πλημμύρες, μείωση βιοποικιλότητας, περιβαλλοντική μετανάστευση κλπ.*)

ΕΠΙΣΗΣ ΝΑ ΕΠΙΤΕΥΧΘΟΥΝ

1) Αλλαγή συμπεριφοράς-βελτίωση περιβαλλοντικών συνθηκών 2) Δράσεις για την αειφορική ανάπτυξη 3) Απόκτηση κώδικα συμπεριφοράς για τη βελτίωση των κλιματικών και περιβαλλοντικών συνθηκών 4) Καλλιέργεια κριτικής σκέψης 5) Καλλιέργεια ομαδικού πνεύματος 6) Ανάπτυξη πρωτοβουλιών και εμπλοκή στη λήψη αποφάσεων (ενεργοί πολίτες) 7) Άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία.

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΑ ΚΠΕ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

ΚΠΕ ΣΤΥΛΙΔΑΣ: Κλιματικές αλλαγές στο παρελθόν, μέθοδοι ανίχνευσης κλιματικών αλλαγών
ΚΠΕ ΜΕΛΙΤΗΣ: Κλιματική αλλαγή και ενέργεια
ΚΠΕ ΑΝ. ΟΛΥΜΠΟΥ: Κλιματικές αλλαγές και δάσος
ΚΠΕ ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ: Κλιματική αλλαγή και γεωργία
ΚΠΕ ΕΔΕΣΣΑΣ: Κλιματικές αλλαγές και νερό
ΚΠΕ ΒΑΜΟΥ: Κλιματική αλλαγή και λογοτεχνία
ΚΠΕ ΤΡΟΙΖΗΝΑΣ- ΜΕΘΑΝΩΝ: Ηφαίστεια και κλιματική αλλαγή
ΚΠΕ ΝΕΑΣ ΚΙΟΥ: Αιτίες των κλιματικών αλλαγών και συνέπειές τους στους φυσικούς πόρους
ΚΠΕ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ: Κλιματικές αλλαγές και επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα
ΚΠΕ ΑΜΦΙΣΣΑΣ: Διατροφικές συνήθειες και κλιματικές αλλαγές
ΚΠΕ ΑΝΩΓΕΙΩΝ: Κλιματική αλλαγή και ερημοποίηση
ΚΠΕ ΑΡΧΑΝΩΝ: Κλιματική αλλαγή και επιπτώσεις στο τουρισμό
ΚΠΕ ΘΕΡΜΟΥ: Ακραία καιρικά φαινόμενα
ΚΠΕ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ: Κλιματικές αλλαγές και επίδραση στον πολιτισμό
ΚΠΕ Κισσάβου Μαυροβουνίου, ΚΠΕ Ποροίων Σερρών, ΚΠΕ Μακρινίτσας.

Τα συνεργαζόμενα ΚΠΕ θα λειτουργούν στο δίκτυο με υποχρέωση:

- Να σχεδιάσουν και να υλοποιούν πρόγραμμα με θεματικές ενότητες του δικτύου.
- Να στηρίζουν τα μέλη του δικτύου με εκπαιδευτικό και υποστηρικτικό υλικό σε όλους τους θεματικούς άξονες και με συναντήσεις Υπευθύνων Π.Ε., συντονιστών εκπαιδευτικών και ομάδων σχολείων.
- Να συντονίζουν και να βοηθούν τα σχολεία της εμβέλειάς τους.
- Να πραγματοποιήσουν μια τουλάχιστον δράση στη Ζετία με τα σχολεία εμβέλειάς τους .
- Να διοργανώσουν σεμινάριο ή συνάντηση του δικτύου.
- Να φτιάξουν φύλλα εργασίας, ερωτηματολόγια και υποστηρικτικό υλικό, σε συνεργασία με την παιδαγωγική ομάδα.
- Να διαχειρίζονται τα αποτελέσματα των φύλλων εργασίας και να βγάζουν στατιστικά στοιχεία.
- Να δημοσιοποιούν τα αποτελέσματα στην εκπαιδευτική κοινότητα και στην τοπική κοινωνία.

Το δίκτυο θα έχει 3ετή διάρκεια. Η ένταξη μιας σχολικής ομάδας (νηπιαγωγείου, δημοτικού, γυμνασίου, λυκείου) στο δίκτυο θα πρέπει να είναι τουλάχιστον διετής. Η περιβαλλοντική ομάδα θα πρέπει να υλοποιεί πρόγραμμα με θέμα που εντάσσεται στην ευρύτερη θεματολογία του δικτύου. Με την ολοκλήρωση της ανάπτυξης του δικτύου, στόχος είναι η ένταξη 120 σχολικών μονάδων απ' όλη την Ελλάδα και από όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ Π.Ε.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού μπορεί να είναι: α) ενημερωτικός (διδακτικό υλικό / πηγή πληροφοριών) β) υποστηρικτικός (μαθησιακό υλικό / προτάσεις για δραστηριότητες, φύλλα εργασίας) γ) εμπυχωτικός (δίνει την αίσθηση της ασφάλειας στη διάρκεια υλοποίησης ενός προγράμματος).

Το εκπαιδευτικό υλικό μπορεί να είναι: Βιβλίο, φυλλάδια, CD, DVD, βιντεοταινία, φάκελος δραστηριοτήτων ή πολυμορφικό με κάποια ή και όλα από τα παραπάνω.

Το εκπαιδευτικό υλικό που υπάρχει στο γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Διεύθυνσής μας και διατίθεται προς δανεισμό σε κάθε ενδιαφερόμενο εκπαιδευτικό προέρχεται:

α) απ' ευθείας από το ΥΠ.Ε.Π.Θ. (έχει προμηθεύσει από το 2000 – 2001, μέσα από το Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ (I), 2ο Κ.Π.Σ, τα Γραφεία Π.Ε. και τις σχολικές βιβλιοθήκες με 12 πακέτα εκπαιδευτικού υλικού διαφόρων θεματικών ενότητων. Το υλικό αυτό εξακολουθεί να είναι αξιοποιήσιμο και στο μεγαλύτερο μέρος του επίκαιρο) β) από τα ΚΠΕ, τα οποία παράγουν εκπαιδευτικό υλικό πρωτίστως για την υποστήριξη των προγραμμάτων τους και των δικτύων που συντονίζονται γ) από τους Υπευθύνους Π.Ε. δ) από διάφορες ΜΚΟ και άλλους φορείς.

Απαριθμούμε τους τίτλους και τα περιεχόμενα του διαθέσιμου από το γραφείο μας εκπαιδευτικού υλικού, για να γίνει αντιληπτή η ποικιλία των ζητημάτων που προσεγγίζουν:

Εκπαιδευτικό υλικό από ΥΠ.Ε.Π.Θ. , ΕΠΕΑΕΚ (I), 2^ο ΚΠΣ

1. Περιβαλλοντική Εκπ/ση στο Δημοτικό Σχολείο. ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ:

Α. Εννέα έντυπα με θεματικές ενότητες (1. Έδαφος 2. Νερό 3. Αέρας 4. Δάσος 5. Αγροοικοσυστήματα 6. Επιφανειακά νερά - Υγρότοποι, ποτάμια, λίμνες 7. Θάλασσα 8. Απειλούμενα είδη 9. Η ζωή στη Γη)

Β. Φυλλάδιο για το δάσκαλο (Παρουσίαση εκπαιδευτικού υλικού, τρόποι χρήσης, βασικά στοιχεία για την Π.Ε., Βασικό Γλωσσάρι, Διευθύνσεις Περιβαλλοντικών οργανώσεων).

Γ. 150 φύλλα δραστηριοτήτων

2. Ενέργεια-ανάπτυξη-περιβάλλον. ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ:

Α. Έξι θεματικές ενότητες (1. Τι είναι ενέργεια 2. Ηλεκτρισμός 3. Πηγές και παραγωγή ενέργειας 4. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας 5. Ανάπτυξη και πηγές ενέργειας 6. Χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας).

Β. Οδηγίες για τον εκπ/κό, φύλλα πηγές, φύλλα εργασίας, διαφάνειες.

3. Ένα κουτί γεμάτο νερό. ΠΕΡΙΕΧΕΙ:

1. Σημειωματάριο πειραμάτων για το νερό 2. Έντυπο: «ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ» 3. Φυλλάδιο: «Ένας κόσμος γεμάτος νερό» (Το νερό πηγή ζωής, νερό και υγεία, νερό και καθημερινή ζωή, νερό και γεωργία, νερό και ενέργεια, νερό και βιομηχανία). 4. Φυλλάδιο: «Το άγιο, το νιο, τ' αμίλητο νερό» (Το νερό στη θρησκεία, στα έθιμα και στις παραδόσεις). 5. Φυλλάδιο: «Η Μουσική του νερού» (Δημοτικό τραγούδι, ήχοι υδροβιότοπου, μουσικά όργανα του νερού, παιχνίδια με τη μουσική του νερού, CD με τη Μουσική του νερού). 6. Αφίσα: «Ποταμοί και πηγές στη μυθολογία των Ελλήνων» 7. Δυο Χάρτες πολιτισμών 8. Χαρτοκατασκευή μοντέλου υδροτουρμπίνιας 9. Επιτραπέζιο παιχνίδι με κάρτες.

4. Βιώσιμες πόλεις. ΠΕΡΙΕΧΕΙ:

• 6 Βιβλία με τα εξής θέματα: 1. Πόλεις και άνθρωποι 2. Η φύση στην πόλη 3. Το νερό στην πόλη 4. Η ατμόσφαιρα - Ρύπανση του αέρα 5. Μετακινήσεις, μεταφορές, ηχορύπανση, πόλη και απορρίμματα 6. Παιδαγωγικές και Μεθοδολογικές προσεγγίσεις

• Για κάθε θέμα υπάρχει: 1. Πληροφοριακό υλικό 2. Δραστηριότητες 3. Υλικό υποστήριξης 4. Παιδαγωγικές και μεθοδολογικές προτάσεις

5. Η Ενέργεια και εμείς (CD), σχολικό πρόγραμμα για χρήση φυσικών πόρων και ενέργειας.

6. Οικοκουτί (1). ΠΕΡΙΕΧΕΙ:

• Φυλλάδιο με σημειώσεις για τον εκπαιδευτικό.
• Έγχρωμο φυλλάδιο για το μαθητή: (Το Όζον, η σχέση του με τη ρύπανση, το στρώμα του Όζοντος, σχέση Όζοντος και ηλιακής ακτινοβολίας που φθάνει στη Γη, συνέπειες).

• 10 χαρτάκια για την ανίχνευση του κακού Όζοντος, 14 αυτοκόλλητα για την ανίχνευση υπερϊσδους ακτινοβολίας, 1 σταγονόμετρο, 2 πλαστικά γλαστράκια, 1 σακουλάκι οικοχώμα, 1 πακετάκι σπόρους κάρδαμου (Για να μεγαλώσουν οι μαθητές φυτά με και χωρίς ηλιακό φως).

Απευθύνεται σε παιδιά άνω των 8 ετών

7. Θησαυρός από σκουπίδια. (Για την ανακύκλωση χαρτιού, γυαλιού, μετάλλου, πλαστικού).

ΠΕΡΙΕΧΕΙ: 1. Σημειώσεις για τον εκπαιδευτικό (Το πακέτο – Η χρήση του – Επέκταση του προγράμματος - Σύνδεση με το σχολικό πρόγραμμα κάθε τάξης). 2. Έγχρωμο φυλλάδιο για το μαθητή 3. Βιντεοταινία (ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ Χ–Μ–Γ) 4. Διάφορα υλικά για κατασκευές

ΣΤΟΧΟΣ: Η επαναχρησιμοποίηση και αξιοποίηση των σκουπιδιών μας.

8. Η βαλίτσα της καφέ αρκούδας. ΠΕΡΙΕΧΕΙ:

Για την Α΄ ομάδα (Νηπιαγωγείο, Α΄, Β΄, Γ΄ Δημοτικού)

- Βιντεοταινία «Γνωριμία με την καφέ αρκούδα».
- 2 ίδιες αφίσες με τις φωτογραφίες της βιντεοταινίας.
- Αφίσα με τον βιότοπο της αρκούδας στις 4 εποχές.
- Παζλ το περίγραμμα της αρκούδας (φυσικό μέγεθος).

Για την Β΄ ομάδα (Δ΄, Ε΄, ΣΤ΄ Δημοτικού):

- Βιντεοταινία «Η καφέ αρκούδα».
- Βιντεοταινία «Μια ημέρα στο πεδίο».
- Βιβλίο του δασκάλου Οδηγός δραστηριοτήτων.
- Επιστημονικό έντυπο «Η καφέ αρκούδα στην Ελλάδα» (βιολογία, οικολογία, προστασία).
- Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων για την αρκούδα.
- Το ταξίδι γνωριμίας με την καφέ αρκούδα. Στα μονοπάτια της αρκούδας. (Φάκελοι με φύλλα εργασίας)

9. Ταξίδι στη ράχη της χελώνας. ΠΕΡΙΕΧΕΙ:

- Τεύχος για τον εκπαιδευτικό.
- Τεύχος για τους μαθητές (για αναπαραγωγή των σελίδων του).
- Τεύχος με πληροφορίες για τη ζωή των χελωνών.
- Πίνακα παιχνιδιού, κάρτες, μάρκες, πιόνια, ζάρι.

ΣΤΟΧΟΣ: Κατανόηση της θέσης της χελώνας μέσα στο οικοσύστημα.

10. S.O.S Ενέργεια (CD). ΠΕΡΙΕΧΕΙ:

1. Οδηγό για τον εκπαιδευτικό 2. CD – ROM (Ενέργεια και κοινωνία, Ενέργεια στην καθημερινή ζωή, Ενέργεια και οικονομική ανάπτυξη, Πηγές ενέργειας, Ενέργεια και περιβάλλον, Επιπτώσεις από την εκμετάλλευση των διαφόρων πηγών ενέργειας).

11. Το Ποτάμι

Φάκελος ντοσιέ με: 51 Δραστηριότητες. Στόχους δραστηριοτήτων. Οδηγίες για τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων. Οδηγίες για ενήλικες που συντονίζουν μαθητικές ομάδες σε μελέτες ποταμού. Κώδικα ασφάλειας για τα παιδιά. (Για μαθητές Γυμνασίου)

12. Ερευνώντας το περιβάλλον της Ευρώπης. ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ:

Εγχειρίδιο για τον εκπαιδευτικό και CD ROM.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ: 1.Νερό και ποτάμια. 2.Ακτές και θάλασσες. 3.Δάση. 4.Αστικές περιοχές. (Για μαθητές 12 – 16 ετών).

Εκπαιδευτικό υλικό από ΚΠΕ, Γραφεία Π.Ε., ΜΚυΟ και άλλους φορείς

ΚΠΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

Έντυπα με θέματα αντίστοιχα των προγραμμάτων του ΚΠΕ: **1. Στα μονοπάτια του Ολύμπου**
2. Πορεία στο χρόνο. Ιστορία και Περιβάλλον στο μεσαιωνικό κάστρο του Πλαταμώνα
3. Είμαστε αυτό που χτίζουμε, χτίζουμε αυτό που είμαστε.

ΚΠΕ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ

1. Αειφορική διαχείριση του νερού στην πόλη

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ: 1. Ενημερωτικό τεύχος για τον εκπαιδευτικό 2. Φύλλα εργασίας για τους μαθητές 3. Δημοσιεύματα εφημερίδων για το νερό 4. Βιντεοταινία «Νερό και Θεσσαλονίκη» 5. CD, με θέμα τη βιολογική επεξεργασία λυμάτων για την ανακύκλωση του νερού. 6. Σειρά 16 slides για την αλόγιστη χρήση του νερού (στο σπίτι, στη γεωργία, στη βιομηχανία).

2. Νερό: Χθες, σήμερα, αύριο

(Περιεχόμενο αντίστοιχο με το προηγούμενο).

3. Από τις πόλεις του κόσμου, στην πόλη μας, στη γειτονιά μας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: 1. Τεύχος Α΄ για τον/την εκπαιδευτικό 2. Φύλλα εργασίας 3. Τεύχος Β΄ για τον/την εκπαιδευτικό 4. Σειρά διαφανειών (slides) 5. Σειρά φωτογραφιών / καρτών 6. Κάρτες σταυρολέξου.

4. Βιομηχανία και Βιώσιμη ανάπτυξη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Τεύχος για τον/την εκπαιδευτικό. Σειρά διαφανειών (slides). Φύλλα επίσκεψης σε βιομηχανία και φύλλα εργασίας ομάδων. Βοηθητικό υλικό για τις ομάδες εργασίας.

5. Τα πουλιά στην πόλη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Τεύχος Α΄ για τον/την εκπαιδευτικό. Φύλλα εργασίας. Τεύχος Β΄ για τον/την εκπαιδευτικό. Σειρά διαφανειών. Κασέτα με φωνές πουλιών. Έντυπα (α΄. «Θεσσαλονίκη, η πόλη των πουλιών», έκδοση ΕΟΕ β΄. «Ετοιμάστε τις φωλιές τους», έκδοση ΕΟΕ γ΄. «Πουλιά της Ελλάδας», έκδοση ΕΟΕ). Παιχνίδι μετανάστευσης των παρυδάτιων πουλιών. Σειρά καρτών (φωτογραφικό υλικό).

6. Περιβάλλον και Διαφήμιση (έντυπο 174 σελίδων και CD).

7. Ανακύκλωση, μια ιστορία χωρίς τέλος (φάκελος με ενημερωτικό έντυπο, φύλλα εργασίας και slides με θέμα την ανακύκλωση χαρτιού, αλουμινίου, γυαλιού, πλαστικού).

ΚΠΕ ΝΑΟΥΣΑΣ

Α΄. Έντυπα με θέματα αντίστοιχα των προγραμμάτων του ΚΠΕ: **1. Στα μονοπάτια του Βερμίου**
2. Αράπιτσα, το ποτάμι μας **3. Το νιο, το ευλογημένο, το αθάνατο νερό** **4. Εισ το βουνό ψηλά εκεί.** **5. Τα κατορθώματα μιας δροσοσταλιάς** (εικονογραφημένη ιστορία για εξοικείωση των μικρών παιδιών με κάποιους όρους και φυσικές διαδικασίες π.χ. δημιουργία ποταμών, σχέση νερού με τη ζωή, δράση ανέμων, χλωρίδα, βλάστηση, ρόλος του ανθρώπου, ...)

Β΄. Εκπαιδευτικό υλικό (βιβλίο και cd) για το δίκτυο «Βιομηχανική κληρονομιά. Αξίες από το παρελθόν, παρακαταθήκη για το μέλλον ...».

ΚΠΕ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ (και στον ιστότοπο του ΚΠΕ <http://kpe-kastor.kas.sch.gr>)

1. Οι δρόμοι του νερού – η λίμνη της Καστοριάς
2. Το δάσος
3. Ενέργεια και Περιβάλλον
4. Βιοποικιλότητα.

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΥΝ: 1. Έντυπο με α. Κριτήρια επιλογής του θέματος β. Στόχους του κάθε προγράμματος γ. Γνωστικό μέρος-θεωρητική προσέγγιση δ. Μικρό λεξικό όρων ε. Βιβλιογραφία 2. Διαφάνειες 3. Φύλλα εργασιών.

5. Μια σταγονοπαρέα στη λίμνη μας (Για παιδιά προσχολικής & πρώτης σχολικής ηλικίας)

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ: Έντυπο με δραστηριότητες. Έντυπο και CD για αφόρμηση με τον κύκλο του νερού. Έντυπο με τα πουλιά της λίμνης. Είκοσι επτά (27) φύλλα εργασίας. Αφίσες και κάρτες με

ζώα, φυτά και άλλους οργανισμούς που ζουν μέσα κι έξω από τη λίμνη.

ΚΠΕ ΕΔΕΣΣΑΣ

1. Υγρότοπος Άγρα – Βρυτών - Νησίου

Ντοσιέ με έντυπα: 1. Κείμενο παρουσίασης - Οδηγίες χρήσης 2. Δραστηριότητες στην τάξη 3. Δραστηριότητες ψυχαγωγίας 4. Δραστηριότητες μελέτης 5. Εξερευνώντας τη λίμνη του Άγρα 6. CD με ηλεκτρονική παρουσίαση του θέματος σε Power point.

ΚΠΕ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ

1. Ο σπόρος σιταράκης στη χώρα της βλάστησης 2. Με το σιταράκι ... στου μύλου το δρομάκι. (Εικονογραφημένα παραμύθια)

ΚΠΕ ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΑΣ

1. Το τετράδιο του δάσους 2. Τετράδιο μελέτης υδάτινων οικοσυστημάτων 3. Θεόφιλος Χατζημιχαήλ: «Η γνωριμία με το έργο του είναι ένα παράθυρο στη φύση» (έντυπα με σχετική πληροφόρηση και φύλλα δραστηριοτήτων).

ΚΠΕ ΑΡΝΑΙΑΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Μες στα στενά σοκάκια της Αρναίας

ΠΕΡΙΕΧΕΙ: Τρεις φακέλους (Αρχιτεκτονική - Επαγγέλματα - Ήθη και έθιμα).

ΚΠΕ ΠΟΡΟΪΩΝ ΣΕΡΡΩΝ

1. Ήχος και φύση (στο πλαίσιο του ομότιτλου δικτύου του ΚΠΕ)

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ: α) Ενημερωτικό βιβλίο οδηγό για τις επτά θεματικές ενότητες του δικτύου β) Τετράδιο μαθητή για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα γ) 2 CD «ηχοθήκη 1» & «ηχοθήκη 2» με ηχο-ιστορίες, μουσικά όργανα, ανθρώπινους και τεχνητούς ήχους, ήχους ζώων και άλλους φυσικούς ήχους δ) ένα CD με θέμα «19 περιβαλλοντικές συνθέσεις».

ΚΠΕ ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

1. Το δάσος 2. Ταξινόμηση της χλωρίδας και της ορνιθοπανίδας με χρήση κλειδών 3. Κυκλοφοριακό – ατμοσφαιρική ρύπανση 4. Η Θάλασσα (έντυπα με σχετική πληροφόρηση και φύλλα δραστηριοτήτων)

ΚΠΕ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

1. Θάλασσα και γλυφό νερό 2. «Νοφαλιάς», ταξίδι στη φύση και την παράδοση (βαλιτσάκι).

ΚΠΕ ΛΙΘΑΚΙΑΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

1. Θαλάσσιο Περιβάλλον – Απειλούμενα είδη 2. Ελιά – λάδι. Ο Ελαιώνας σαν οικοσύστημα
(φάκελοι με σχετικά έντυπα)

Δ/ΝΣΗ Β/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ Β΄ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (ΓΡΑΦΕΙΟ Π.Ε.)

1. Υπαίθριος σχολικός χώρος

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ: 1. Φάκελο με ενημέρωση και δραστηριότητες (αύλειοι χώροι νηπιαγωγείων, δημοτικών, γυμνασίων, λυκείων, ΠΡΙΝ & ΜΕΤΑ τη διαμόρφωσή τους) 2. Βιντεοταινία 3.CD.

Δ/ΝΣΗ Α/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ Β΄ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (ΓΡΑΦΕΙΟ Π.Ε.)

1. Η ανακύκλωση ως αφορμή (στο πλαίσιο του ομότιτλου δικτύου Π.Ε.)

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ: Εννέα έντυπα και 2 CD, που αναφέρονται σε γενικά θέματα Π.Ε., σε οδηγίες εφαρμογής προγραμμάτων για την ανακύκλωση στο δημοτικό σχολείο και στο νηπιαγωγείο, σε προτάσεις αξιοποίησης «άχρηστων υλικών» για εικαστικές δημιουργίες, σε θεατρικές δράσεις και παιχνίδια ρόλων ...

WWF (Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση)

1. Τα δάση γύρω απ' τη Μεσόγειο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Εισαγωγή, Ανθολογία κειμένων για τα δάση της Μεσογείου, Δραστηριότητες για το δάσος, Τετράδιο δραστηριοτήτων, Χάρτης εξάπλωσης δασών Μεσογείου, Το παιχνίδι της χήνας (επιτραπέζιο οικολογικό παιχνίδι).

MEDASSET (Μεσογειακός Σύνδεσμος για τη Σωτηρία των θαλασσιών χελωνών)

1. Μεσόγειος θάλασσα – Πηγή ζωής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Χάρτης Μεσογείου με προστατευόμενες περιοχές και μνημεία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

8 καρτέλες πληροφοριών για τους θεματικούς άξονες: 1. Τα ζώα της θάλασσας 2. Οικοσυστήματα κοντά και μέσα στη θάλασσα 3. Τι απειλεί τη Μεσόγειο (και η ιστορία της) 4. Προστατευόμενες περιοχές 5. Μωσαϊκό πολιτισμών.

10 φύλλα δραστηριοτήτων (σχεδιασμένα από το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο).

Οδηγός πλεύσης (φυλλάδιο με οδηγίες αξιοποίησης του υλικού από τους ενήλικους με εκτενείς πληροφορίες, βιβλιογραφία και φύλλο αξιολόγησης του πακέτου για εκπαιδευτικούς και εμπυχωτές)

MEdIES (Μεσογειακή Πρωτοβουλία για το Περιβάλλον και την αειφορία)

1. Τα απορρίμματα στη Ζωή μας (3 έντυπα με υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό, χρήσιμες σχετικές γνώσεις, δραστηριότητες)

2. Το νερό στη Μεσόγειο (έντυπο με σχετική πληροφόρηση και προτεινόμενες δραστηριότητες)

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ

1. Το νερό νεράκι (Για νηπιαγωγείο)

ΠΕΡΙΕΧΕΙ: Ιστορία με εικόνες σε δεκατρία θέματα, μπλοκ ζωγραφικής με ασπρόμαυρα εικονογραφημένα ημιτελή θέματα, βιβλίο για τους εκπαιδευτικούς με οδηγίες και διασκευές λαϊκών παραμυθιών, βιντεοκασέτα με: Α' μέρος για τα παιδιά (κινούμενα τρισδιάστατα σχέδια) και Β' μέρος για τους/τις εκπαιδευτικούς (εικόνες και σχέδια από υδροκίνητα εργαστήρια), CD με τη μουσική και τα τραγούδια του προγράμματος, νεροπαιχνίδια.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΔΙΟΥ

1. Η ιστορία της γέρινης ελιάς και οι περιπέτειες του λαδιού (Υλικό προετοιμσίας για μια εκπαιδευτική επίσκεψη στο Μουσείο της Ελιάς και του Ελληνικού Λαδιού, στη Σπάρτη).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

1. Φάκελος με θέμα «**ανεμόμυλοι**»

2. Φάκελος με θέμα «**Βούρλα μου φέρνεις, καλάθι σου πλέκω**».

Ως εκπαιδευτικό υλικό είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν, με πρωτοβουλία της Παιδαγωγικής Ομάδας, αποσπάσματα ταινιών, τηλεοπτικών εκπομπών, δημοσιευμάτων εφημερίδων ή περιοδικών, φωτογραφικό υλικό και οτιδήποτε άλλο κριθεί σχετικό με το θέμα τους.

Βέβαια, είναι δεδομένο ότι πέρα από τα οποιαδήποτε εργαλεία διδασκαλίας και μάθησης, οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές παραμένουν οι βασικοί συντελεστές/διαμορφωτές της εκπαιδευτικής διεργασίας. Η αποτελεσματική αξιοποίηση του οποιουδήποτε εκπαιδευτικού υλικού εξαρτάται από αυτές τις δυο ομάδες έμπυχων πρωταγωνιστών της εκπαιδευτικής πράξης. Αυτοί είναι που **θα προσεγγίσουν κριτικά το οποιοδήποτε εκπαιδευτικό υλικό** για να χρησιμοποιήσουν κάποιο μέρος του ή να το απορρίψουν εξ ολοκλήρου.

Μ η Κ υ β ε ρ ν η τ ι κ έ ς Ο ρ γ α ν ώ σ ε ι ς (Μ κ υ Ο)

Οι ΜΚυΟ είναι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, ανεξάρτητες από τα κράτη και στηριζόμενες κυρίως στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Η εμβέλειά τους είναι τοπική ή διεθνής. Ο ρόλος τους αφορά κυρίως στη διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε κάθε συνιστώσα της ζωής και συνεπώς στην αντιμετώπιση κοινωνικών ή περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Περιβαλλοντικές ΜΚυΟ: Τα περιβαλλοντικά προβλήματα και οι επιπτώσεις τους, στις αρχές του 20ου αιώνα, ώθησαν μερίδα ευαισθητοποιημένων πολιτών στην οργάνωση των πρώτων οικολογικών κινήσεων και τροφοδότησαν αργότερα ανάλογες προσπάθειες με δημιουργία πολλών ανά τον κόσμο περιβαλλοντικών ΜΚυΟ. Οι οργανώσεις αυτές λειτουργούν αξιοποιώντας κυρίως, την εθελοντική εργασία νέων ατόμων. Εκτός των δράσεων και παρεμβάσεων προς τα κράτη για πιο ορθολογική διαχείριση σε θέματα περιβάλλοντος, ασχολούνται και με την ενημέρωση των πολιτών αλλά και με το σχεδιασμό και υλοποίηση σχετικών με την αποστολή τους, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού.

Πολλές κυβερνήσεις, αναγνωρίζοντας το έργο ορισμένων από τις Περιβαλλοντικές ΜΚυΟ τις στηρίζουν πλέον οικονομικά. Προς την κατεύθυνση αυτή κινείται και η Ευρωπαϊκή Ένωση με επιχορηγήσεις προγραμμάτων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα και τη δημιουργία χρηματοδοτούμενων δικτύων περιβαλλοντικών ΜΚυΟ με κοινούς σκοπούς. Το ζήτημα που τίθεται είναι αν και κατά πόσον από τη χρηματοδότηση αυτού του είδους διακυβεύεται ο βαθμός ανεξαρτησίας των ΜΚυΟ.

Στην Ελλάδα, δρα μεγάλος αριθμός Περιβαλλοντικών Οργανώσεων σε τοπικό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο.

Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), στο πλαίσιο ενός μεγάλου ερευνητικού προγράμματος, δημιούργησε μια πλήρη βάση δεδομένων των ΜΚυΟ με δυνατότητα αναζήτησης α) κατά θεματικό άξονα ενασχόλησης β) κατά περιφέρεια και νομό.

Ο κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να δει τη συγκεκριμένη βάση δεδομένων στον ιστότοπο του ΕΚΚΕ <http://www.ekke.gr/estia>, στην υπερσύνδεση «ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ».

Η Ομάδα Εθελοντικής Δράσης Πιερίας

Πρόκειται για μία αξιόπαινη κίνηση πολιτών του νομού μας, η οποία ξεκίνησε την περσινή χρονιά, με πρώτη της δράση, σε συνεργασία με την Πυροσβεστική Υπηρεσία, την εθελοντική συμμετοχή στην Πρόληψη Πυρκαγιών σε «ευαίσθητες» περιοχές του νομού, αρχής γενομένης το περασμένο καλοκαίρι με παρατήρηση μέρους του Ανατολικού Ολύμπου. Η Διεύθυνση Αθμιας Εκπαίδευσης του νομού μας, όπως και πολλοί άλλοι φορείς, δήλωσαν την υποστήριξή τους και στον ιστότοπο της Εθελοντικής Ομάδας αλλά και έμπρακτα. Υπήρξε μεγάλη συμμετοχή και εκπαιδευτικών και γονέων μαθητών του νομού μας. Για το 2009, σχεδιάζουν να συνεχίσουν την προσπάθεια, επεκτείνοντάς την και σε κομμάτι των Πιερίων. Η παρακάτω επιστολή της Ομάδας Εθελοντικής Δράσης Πιερίας αναφέρεται στο σχεδιασμό για την επόμενη χρονιά.

ΧΑΡΙΖΩ ΜΙΑ ΜΕΡΑ
ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΜΟΥ
ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ
ΟΜΑΔΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ Ν. ΠΙΕΡΙΑΣ
WWW.OTOPOSKOLLER

Προς τη
Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Πιερίας
Κυρίες και κύριοι,

Τον Μάιο αυτής της χρονιάς μια μικρή ομάδα συμπολιτών μας έδωσε μια υπόσχεση στην Πυροσβεστική Υπηρεσία του νομού μας: Να φυλάξει αυτό το καλοκαίρι με εθελοντές παρατηρητές ένα άκρως ευαίσθητο κομμάτι του Ανατολικού Ολύμπου. Έτσι γεννήθηκε η κίνηση πολιτών «Χαρίζω μια μέρα από το καλοκαίρι μου στο δάσος». Με ένα ζευγάρι κιάλια και ένα κινητό τηλέφωνο ξεκινήσαμε από την 1η Ιουνίου 2008 να καλύπτουμε καθημερινά από τις 10 το πρωί έως τις 8 το βράδυ, το παρατηρητήριο των Ν. Πόρων στη νότια Πιερία. Περισσότεροι από 200 πολίτες του νομού μας, αλλά και από άλλα μέρη της Ελλάδας, έλαβαν μέρος στην εθελοντική αυτή δραστηριότητα και φύλαξαν το δάσος για 100 συνεχόμενες ημέρες δηλώνοντας 11 περιστατικά φωτιάς, τα οποία η Πυροσβεστική Υπηρεσία αντιμετώπισε έγκαιρα.

Η προσπάθεια μας στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία. Η ομάδα μας μεγαλώνει καθημερινά και ήδη από τώρα προγραμματίζουμε τις δραστηριότητες της επόμενης χρονιάς. Άλλο ένα παρατηρητήριο πρόκειται να στηθεί μέχρι την 1η Δεκεμβρίου 2008 στην Έλαφο.

Στόχος μας είναι η έγκαιρη και συστηματική πληροφόρηση των συμπολιτών μας, έτσι ώστε να εξασφαλίσουμε τον απαραίτητο αριθμό εθελοντριών και εθελοντών για την ομαλή λειτουργία και των δύο σταθμών παρατήρησης το καλοκαίρι του 2009.

Για τον σκοπό αυτό σας παρακαλούμε να εξετάσετε τη δυνατότητα υλοποίησης των παρακάτω προτάσεων:

1. Οργάνωση ομιλιών με θέμα την δασοπροστασία και τον εθελοντισμό σε τάξεις που θα επιλέξουν δραστηριότητες σχετικές με το περιβάλλον. Οι ομιλίες αυτές προγραμματίσαμε να γίνουν σε συνεργασία με την Πυροσβεστική Υπηρεσία του Νομού και με μέλη της ομάδας μας. Έχουμε ήδη ετοιμάσει το κατάλληλο οπτικοακουστικό υλικό.

2. Επίσκεψη των μαθητριών και των μαθητών στα παρατηρητήρια και εξήγηση του τρόπου λειτουργίας τους. Οι μαθήτριες και οι μαθητές μπορούν να ανέβουν στο παρατηρητήριο, να παίξουν το ρόλο του παρατηρητή και να τηλεφωνήσουν δοκιμαστικά στο 199.

3. Διανομή έντυπου υλικού και δηλώσεων συμμετοχής σε όλες τις τάξεις του σχολείου και προτροπή γονέων και διδακτικού προσωπικού να λάβουν μέρος στο πρόγραμμα. Το υλικό αυτό, δηλώσεις συμμετοχής και οδηγίες για την προστασία των δασών, θα διατεθεί από την ομάδα μας.

4. Συλλογή των συμπληρωμένων δηλώσεων από έναν εκπαιδευτικό, υπεύθυνο προγράμματος του σχολείου, και καταχώριση των δεδομένων στην ιστοσελίδα της Ομάδας μας www.otopsmou.gr

5. Συμμετοχή μελών της ομάδας μας σε προγραμματισμένες συγκεντρώσεις εκπαιδευτικών με στόχο την ενημέρωσή τους σχετικά με το πρόγραμμα και την εφαρμογή του.

6. Χρονοδιάγραμμα προτεινόμενων δραστηριοτήτων

(1): Φεβρουάριος - Μάρτιος 2009

(2): Μάρτιος 2009

(3): Μάρτιος 2009

(4): Απρίλιος 2009

(5). Από τον Οκτώβριο 2008

Θα χαρούμε ιδιαίτερα αν και αυτή τη χρονιά στηρίξετε την προσπάθειά μας.

Σας ευχαριστούμε.

Φιλικά

Για την Ομάδα

Ηλίας Τσολακίδης

Φλέμινγκ 19, 60100 Κατερίνη

Τηλ.: 23510 34714, Κινητό: 6973380700, Φαξ: 23510 34174

E-mail: Tsolakidis@Sportools.de

Περισσότερες πληροφορίες στον ιστότοπο της Ομάδας: www.otopsmou.gr

Χ ρ ή σ ι μ ο ι ι σ τ ό τ ο π ο ι

Στο διαδίκτυο υπάρχουν αρκετοί αξιόλογοι ιστότοποι για το Περιβάλλον και την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Δεν αναφέρουμε πολλούς, καθώς θεωρούμε ότι, κυρίως μέσα από τις δύο πρώτες ηλεκτρονικές διευθύνσεις, μπορεί ο οποιοσδήποτε ενδιαφερόμενος να πληροφορηθεί σε πληθώρα άλλων ενεργών ιστότοπων για την Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία:

- Πύλη Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης <http://www.kpe.gr>

Πρόκειται για την ηλεκτρονική πύλη που δημιουργήθηκε και συντηρείται από την Π.Ο. του ΚΠΕ Καστοριάς και θεωρείται ίσως η πλέον εμπλουτισμένη-εμπλουτιζόμενη και οργανωμένη Πύλη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Ανανεώνοντας σε καθημερινή βάση τα περιεχόμενά της, περιλαμβάνει, τολμούμε να πούμε, μάλλον το σύνολο όσων αφορούν στο «γίνεσθαι» της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και όχι μόνο.

- Ιστότοπος του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών <http://www.ekke.gr/estia>
Στην «Περιβαλλοντική γωνιά» του ΕΚΚΕ υπάρχουν υπερσυνδέσεις για τα εξής:

ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟΥΣ "ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ"	ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ	ΞΕΝΑΓΟΙ
ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΑΡΧΕΙΩΝ	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

- Ιστότοπος της Πανελληνίας Ένωσης Εκπαιδευτικών για την Π.Ε. (Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.) <http://www.peekpe.gr>
- Ιστότοπος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου <http://www.pi-schools.gr/drast/perivalontiki>
- Ιστότοπος του Κέντρου Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας <http://www.cres.gr/kape>

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

1. Βιβλιογραφικές αναφορές

- Frey K. (1986), *Η μέθοδος Project: Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία και πράξη*, Θεσσαλονίκη, Αφοί Κυριακίδη.
- Noye, D. & Riveteau, J. (1998), *Πρακτικός Οδηγός του εκπαιδευτή*, Αθήνα, Μεταίχιμο.
- Race, Ph. (1999), *Το εγχειρίδιο της Ανοικτής Εκπαίδευσης*, Αθήνα, Μεταίχιμο.
- Αγγελίδης, Ζ., Παπαδοπούλου, Π., Αθανασίου, Χ., (επιμ.), (2004), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και τη Βιωσιμότητα*, Θεσσαλονίκη, Δ/ση Β/θμιας Εκπ/σης Ανατ. Θεσ/νίκης, Γραφείο Π.Ε.
- Αραβαντινός, Α. (ανατ. 1998), *Πολεοδομικός σχεδιασμός, για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου*, Αθήνα, Συμμετρία.
- Αριανούτσου, Μ. (1999), «Οικολογικά συστήματα», στο Αριανούτσου, Μ., Γεωργίου, Κ., Δημητρακόπουλος, Α., Καρτάλης, Κ., Παναγιωτίδης, Π., Σταματόπουλος, Κ., *Εισαγωγή στο Φυσικό και Ανθρωπογενές Περιβάλλον: Το Φυσικό Περιβάλλον*, σελ. 17-73, Πάτρα, ΕΑΠ.
- Αρχοντάκη, Ζ. & Φιλίππου, Δ. (2003), *205 βιωματικές ασκήσεις για εμπύχωση ομάδων, ψυχοθεραπείας, κοινωνικής εργασίας, εκπαίδευσης*, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Γεωργόπουλος, Α. & Τσαλίκη, Ε. (1993), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Αρχές – Φιλοσοφία, Μεθοδολογία, Παιχνίδια και Ασκήσεις*. Gutenberg, Αθήνα.
- Γεωργόπουλος, Α. (1998), *Γη, Ένας Μικρός και Εύθραυστος Πλανήτης*, Αθήνα, Gutenberg.
- Γιαννακοπούλου, Ε. (2004), «Σχεδιασμός Διδακτικής Ενότητας», στο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών, Κεφ. 7, διαθέσιμο στον ιστότοπο της ΕΕΕΕ <http://www.adulteduc.gr/> (6/12/2004)
- Δημητρίου, Α. (2005), «Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ως μέσο για την ανάπτυξη της συνεργασίας των λαών, την κοινωνική δικαιοσύνη, την ειρήνη και τον πολιτισμό», στο Γεωργόπουλος, Α. (επιμ.), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Ο νέος πολιτισμός που αναδύεται*, σελ. 321-340, Αθήνα, Gutenberg.
- Κατσίκης, Απ. & Ζαχαρίου, Αρ. (2005), «Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Ευρώπη: Πορεία και Προοπτικές», στο Γεωργόπουλος, Α. (επιμ.), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Ο νέος πολιτισμός που αναδύεται*, σελ. 253-278, Αθήνα, Gutenberg.
- Κόκκος, Α. (1999), «Οι εκπαιδευτικές τεχνικές», στο Βαϊκούση, Δ., Βαλάκας, Ι., Κόκκος, Α., Τιμπουκλή, Α., *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Εκπαιδευτικές Μέθοδοι-Ομάδα Εκπαιδευομένων*, σελ.13-86, Πάτρα, ΕΑΠ.
- Κοσμάκη, Π. (1999), «Πρόλογος», στο Ανδρεαδάκης, Α., Βάρφη, Α.-Ζ., Γιαννακούρου, Γ., Κοϊμτζόγλου, Ι., Νικολάου, Κ., Χριστούλας, Δ., *Εισαγωγή στο Φυσικό και Ανθρωπογενές Περιβάλλον: Το Ανθρωπογενές Περιβάλλον*, Τόμος Β2, σελ. 15-16, Πάτρα, ΕΑΠ.
- Κοσμίδης, Π. (2000), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Οδηγός υλοποίησης προγράμματος – Εφαρμογές σε σχολεία της Β/θμιας Εκπ/σης Ανατ. Αττικής*, Αθήνα, Δ/ση Β/θμιας Εκπ/σης Ανατ. Αττικής. Διαθέσιμο στο <http://www.ekke.gr/estia> «Φιλοξενούμενες εκδόσεις» (ανασύρθηκε 1-4-2007).
- Ματσαγγούρας, Η. (1987), *Ομαδοκεντρική διδασκαλία και μάθηση: Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας κατά ομάδες*, Αθήνα, Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Ματσαγγούρας, Η. (1994), *Στρατηγικές διδασκαλίας: Από την πληροφόρηση στην κριτική σκέψη*, Αθήνα, Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (χ.χ.), *Ενδεικτικές οδηγίες σχεδιασμού προγραμμάτων Π.Ε.* Διαθέσιμο στο <http://www.pi-schools.gr/drast/perivalontiki> (ανασύρθηκε 3-2-2007)
- Παρασκευόπουλος, Σ. & Κορφιάτης, Κ. (2003), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Θεωρίες και Μέθοδοι*, Θεσσαλονίκη, Χριστοδουλίδης.

- Σφενδουράκης, Σ. (2002), «Βασικές αρχές της Οικολογίας από τη σκοπιά της διαχείρισης», στο Σφενδουράκης Σ. & Κορφιάτης, Κ. *Περιβαλλοντικές Εκδόσεις*, Αθήνα, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς & Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
- Τσιλιμένη, Τ. (2007), «Η αφήγηση στη σύγχρονη εποχή: Γενική και ειδική θεώρηση. Δυνατότητες και περιορισμοί για μια “νέα” συνάντηση του σύγχρονου ανθρώπου με την προφορική τέχνη του λόγου», στο Τσιλιμένη, Τ. & Γραϊκός, Ν. (επιμ.), *Αφήγηση και Π.Ε.: Κείμενα διημερίδας στο ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου*. Συνδιοργανωτές: Εργαστήριο Λόγου & Πολιτισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Όμιλος Φίλων Αφήγησης, ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου, σελ. 17-26, Παλιός Παντελεήμονας Πιερίας, Έκδοση ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ., (2005), Η αριθμ. 105087/Γ7/5-10-2005, εγκύκλιος Δνσης Σχολικού Επαγγελματικού Προγραμματισμού και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων/Τμήμα Περιβαλλοντικής Αγωγής & Αγωγής Υγείας: «Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων Αγωγής Σταδιοδρομίας, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας και Πολιτιστικών θεμάτων και Καλλιτεχνικών Αγώνων».
- ΥΠ.Ε.Π.Θ., (2006), Η αριθμ. 106553/Γ7/13-10-2006, εγκύκλιος Δνσης Σχολικού Επαγγελματικού Προγραμματισμού και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων/Τμήμα Περιβαλλοντικής Αγωγής & Αγωγής Υγείας: «Το Πλαίσιο Αναφοράς της Εκπαίδευσης για την Αειφορία και Σχολικές Δραστηριότητες Περιβαλλοντικής Αγωγής & Αγωγής Υγείας».
- ΥΠ.Ε.Π.Θ., Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2003), *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών προγραμμάτων σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα σπουδών για την Υποχρεωτική Εκπαίδευση*, Υ.Α. 21072α/Γ2, Φ.Ε.Κ. τεύχος β', αρ. φύλλου 303/13-3-2003.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ., Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2003), *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών προγραμμάτων σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα σπουδών για την Υποχρεωτική Εκπαίδευση*, Υ.Α. 21072β/Γ2, Φ.Ε.Κ. τεύχος β', αρ. φύλλου 304/13-3-2003.
- Φλογαΐτη, Ευ. (2006), Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την αειφορία, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

2. Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Αγγελίδης, Ζ. (1993). *Εισαγωγή στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Θεσ/νίκη, Art of Text.
- Γεωργόπουλος, Α. (2002), *Περιβαλλοντική ηθική*, Αθήνα, Gutenberg.
- Γεωργόπουλος, Α. (επιμ.), (2005), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Ο νέος πολιτισμός που αναδύεται*, Αθήνα, Gutenberg.
- Γραϊκός, Ν. (2004), *Ο λόφος με την παλιά εκκλησία στη ζωή του χωριού μου. Ερευνώ το παρελθόν και το παρόν προτείνω λύσεις για το μέλλον*, Κονταριώτισσα, ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Πανεπιστήμιο Αιγαίου - Δημοτικό Σχολείο Κονταριώτισσας.
- Γραϊκός, Ν. (2006), *Αφηγήσεις και φωτογραφίες για το περιβάλλον του τόπου μου. Οι εθνογραφικές και οι εικονιστικές μαρτυρίες στην περιβαλλοντική εκπαίδευση*, Κονταριώτισσα, ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Πανεπιστήμιο Αιγαίου - Δημοτικό Σχολείο Κονταριώτισσας.
- Δημητριάδης, Ι. (επιμ.), (2008), *Ιστορίες κρυμμένες σε παλιές ασπρόμαυρες φωτογραφίες: Οπτικές αφηγήσεις από τις μαθήτριες και τους μαθητές της Ε₂ τάξης του 6^{ου} Δημοτικού Σχολείου Κατερίνης*, Κατερίνη, 6^ο Δημοτικό Σχολείο.
- Καΐλα, Μ., Θεοδωροπούλου, Ε., Δημητρίου, Α., Αναστασάτος, Ν. (επιμ.), (2005), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Ερευνητικά Δεδομένα & Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός*, Αθήνα, Ατραπός.
- Καλαϊτζίδης, Δ. & Ουζούνης, Κ. (1999), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Θεωρία και Πράξη*, Ξάνθη, Εκδόσεις Σπανίδης.
- Λέκκας, Θ. (επιμ.), (2005), *Πρακτικά 1ου Συνεδρίου Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης*, 23-25/9/2005, Ισθμός Κορίνθου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου – ΥΠ.Ε.Π.Θ. (CD)⁷.

⁷ Τα CD με τα Πρακτικά του 1^{ου} και 2^{ου} Συνεδρίου Σχολικών Προγραμμάτων Π.Ε. έχουν σταλεί από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου δια των Υπευθύνων Π.Ε. σε όλες τις σχολικές μονάδες της χώρας.

- Λέκκας, Θ. (επιμ.), (2006), *Πρακτικά 2ου Συνεδρίου Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης*, 15-17/12/2006, Αθήνα, Πανεπιστήμιο Αιγαίου – ΥΠ.Ε.Π.Θ. (CD).
- Ματσαγγούρας, Η. (2003), *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση. Εννοιοκεντρική αναπλαισίωση και σχέδια εργασίας*, Αθήνα, Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Μιχαηλίδης, Μ. (2003), *Ομαδικές Περιβαλλοντικές δραστηριότητες, σχέδια εργασίας και συνεργασία*, Αθήνα, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς & Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. Διαθέσιμο και στον ιστότοπο <http://www.ekke.gr/estia> (ημερομηνία πρόσβασης 30/9/2005).
- Μπότσαρης, Ι. (2006), *Η νομοθεσία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Από την ίδρυση του θεσμού μέχρι σήμερα)*, Αγρίνιο, Έκδοση Ι. Μπότσαρη. Διαθέσιμο στο <http://www.ekke.gr/estia> «Φιλοξενούμενες εκδόσεις» (ανασύρθηκε 1-10-2007).
- Παπαδημητρίου, Β. (1998), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και σχολείο: Μια διαχρονική θεώρηση*, Αθήνα, Εκδόσεις Τυπωθήτω/ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ.
- Σκορδούλης, Κ. & Σωτηράκου, Μ. (2005), *Περιβάλλον, Επιστήμη και Εκπαίδευση*, Αθήνα, Εκδόσεις Leader Books.
- Ταρατόρη – Τσαλκατίδου, Ε. (2002), *Η μέθοδος Project στη θεωρία και στην Πράξη*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Κυριακίδη.
- Τσαμπούκου – Σκαναβή, Κ. (2004), *Περιβάλλον και Κοινωνία – Μια σχέση σε αδιάκοπη εξέλιξη*, Αθήνα, Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο.
- Τσιλιμένη, Τ. & Γραίκος, Ν. (επιμ.), (2007), *Αφήγηση και Π.Ε.: Κείμενα διημερίδας στο ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου*. Συνδιοργανωτές: Εργαστήριο Λόγου & Πολιτισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Όμιλος Φίλων Αφήγησης, ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου, Π. Παντελεήμονας Πιερίας, Έκδοση ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου.
- Φλογαΐτη, Ευ. (1998), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Φύκαρης, Ι. (1998), *Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στην εκπαίδευση στην Ελλάδα: θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*, Αθήνα, Αδελφοί Κυριακίδη.
- Χρυσ αφίδης, Κ. (1998), *Βιωματική – Επικοινωνιακή διδασκαλία. Η εισαγωγή της μεθόδου Project στο σχολείο*, Αθήνα, Gutenberg.

Β ΄ Μ Ε Ρ Ο Σ

Αναφέρθηκε και στο προλογικό σημείωμα ότι το β΄ μέρος θα καλυφθεί κυρίως με παρουσιάσεις προγραμμάτων, που υλοποιήθηκαν κατά τη σχολική χρονιά 2004 – 2005. Δεν καταφέραμε μέσα στο 2006, να κάνουμε την έκδοση που θα τα συμπεριλάμβανε, για λόγους που ξεπερνούσαν τη δική μας θέληση. Αυτή η ευκαιρία μας δόθηκε φέτος. Τόσο η ποιότητα των προγραμμάτων αυτών (σε πολύ καλό επίπεδο όπως και τα πιο πρόσφατα προγράμματα), όσο και η τότε άμεση ανταπόκριση των Παιδαγωγικών Ομάδων να επιμεληθούν τις συνόψεις τους, μας δημιούργησε την υποχρέωση να τα συμπεριλάβουμε στην παρούσα έκδοση.

Εκτός των προγραμμάτων αυτών, το β΄ μέρος περιλαμβάνει κάποια στοιχεία για τον αριθμό των προγραμμάτων Π.Ε., που υλοποιήθηκαν από σχολικές μονάδες της Διεύθυνσής μας την τελευταία δεκαετία. Επίσης, τον Πίνακα των προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν τη σχολική χρονιά 2007 – 2008, καθώς και ενημέρωση για τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων τους σε επίπεδο νομού, τον Ιούνιο του 2008.

Παρουσιάσεις Προγραμμάτων από Νηπιαγωγεία και Δημοτικά του νομού μας.

Νηπιαγωγείο Αγίου Δημητρίου

« Τ Ο Δ Α Σ Ο Σ »

Αριθμός νηπίων: 15

Νηπιαγωγοί :

Τζομίδου Μαρία, Κουτάκου Ελένη

Διάρκεια προγράμματος:

Νοέμβριος 2004 - Ιούνιος 2005

Κριτήρια επιλογής του θέματος:

Το χωριό βρίσκεται κοντά στο δάσος –Άμεση σχέση των παιδιών μ' αυτό.

Στόχοι του προγράμματος: Να εξοικειωθούν τα νήπια με το φυσικό περιβάλλον.

Να γνωρίσουν την ωφελιμότητα των φυσικών πόρων. Να μάθουν να αγαπάνε και να προστατεύουν τα ζώα και τα φυτά. Να συνειδητοποιήσουν πως πρέπει να ειδοποιούν σε περίπτωση πυρκαγιάς. Να επιτύχουμε γλωσσική καλλιέργεια – αισθητική καλλιέργεια – ανάπτυξη της κριτικής σκέψης- της δημιουργικότητας.

Σύνδεση με τα αναλυτικά προγράμματα: γλώσσα, μαθηματικά, φυσική, γεωγραφία, εικαστικά, κοινωνικότητα, αισθητικός τομέας, γνωριμία με το περιβάλλον, βιολογία, ιστορία, μουσική αγωγή, θεατρική αγωγή.

Δραστηριότητες: Αρχικά κάναμε μια συνάντηση γονέων, τους ενημερώσαμε για το θέμα μας και ζητήσαμε τη συνδρομή τους. Ζητήσαμε να μας φέρουν οποιοδήποτε σχετικό υλικό. Επισκεφθήκαμε το δάσος. Συγκεντρώσαμε όσο υλικό μπορούσαμε αναφερθήκαμε στο τι είναι το δάσος, ποια δέντρα το αποτελούν, ποιοι οργανισμοί ζουν σε αυτό (ζώα, πουλιά, έντομα).

Μιλήσαμε για τα προϊόντα του δάσους (ξυλεία, καρποί, φελλοί, ρητίνη, χαρτί, βότανα κ.α.). Είπαμε για τα επαγγέλματα που σχετίζονται με το δάσος και για τα άτομα που ζουν από αυτό (ξυλοκόποι, έμποροι, ξυλείας, μεταφορείς). Μάθαμε για τις ωφέλειες του.

Για όλα αυτά μας ενημέρωσε υπεύθυνος της δασικής υπηρεσίας ο οποίος μας επισκέφθηκε στο νηπιαγωγείο, μας έφερε φυτά τα οποία φυτέψαμε. Το κάθε νήπιο φύτεψε το δενδράκι του σε γλάστρα και το φρόντιζε μόνο του. Μας μίλησε ακόμη για τους κινδύνους που το απειλούν. Μας είπε τι πρέπει να κάνουμε σε περίπτωση πυρκαγιάς. Μάθαμε τον αριθμό της πυροσβεστικής Υπηρεσίας (199) και την επισκεφτήκαμε για να δούμε από κοντά τα οχήματα-εργαλεία – τις ειδικές στολές και να μας ενημερώσουν και οι ίδιοι.

Μιλήσαμε για τις συνέπειες από την καταστροφή των δασών, για την προστασία τους και για τα άτομα που έχουν επιφορτιστεί με αυτήν.

Ο δασοφύλακας του χωριού μας επισκέφτηκε, μας μίλησε για τη δουλειά του και φύτεψε ένα δέντρο στην αυλή μας.

Μιλήσαμε ιδιαίτερα για το χαρτί, το πώς γίνεται και την ανάγκη για ανακύκλωση. Επισκεφτήκαμε τον «Ανάκυκλο».

Μιλήσαμε για το ξύλο και τα προϊόντα του. Μιλήσαμε για τα δέντρα, τα μέρη που αποτελούνται, τι χρειάζονται για να ζήσουν. Παρακολουθήσαμε τις αλλαγές του δάσους ανάλογα με την εποχή. Μάθαμε για τους εθνικούς δρυμούς. Μιλήσαμε για τα ζώα που απειλούνται με εξαφάνιση και για το έθιμο του χριστουγεννιάτικου δέντρου.

Κάναμε συλλογή φυτών, φύλλων, καρπών και λουλουδιών από το δάσος. Τα χρησιμοποιήσαμε για εικαστικές εργασίες, για να κατασκευάσουμε μακέτα με το « ζωντανό » και το καμένο δάσος.

Κάναμε λογικομαθηματικές συσχετίσεις – ομαδοποιήσεις – ταξινομήσεις με φύλλα και καρπούς. Κάναμε αρίθμηση, επίσης πρόσθεση και αφαίρεση με αυτά.

Κάναμε ψυχοκινητικές δραστηριότητες με ομαδικά και ατομικά παιχνίδια.

Κάναμε μιμήσεις. Είχαμε αισθητική καλλιέργεια με ατομικές και ομαδικές εργασίες. Στον τομέα της γλώσσας ασχοληθήκαμε με

μύθους, παραμύθια, αινίγματα (κάναμε βιβλίο με αινίγματα για το δάσος). Στον τομέα της μουσικής μάθαμε τραγούδια για το δάσος και τα ζώακια του.

Ενεργοποιήσαμε τις αισθήσεις μας κατά την επίσκεψη στο δάσος: αφή, ακοή, όραση, όσφρηση, γεύση. Ακούσαμε ήχους ζώων και προσπαθήσαμε να καταλάβουμε σε ποιο ζώακι ανήκουν.

Πήραμε μέρος στην παρουσίαση περιβαλλοντικών προγραμμάτων των σχολείων του Δήμου Πέτρας στη Μηλιά. Εκθέσαμε έργα μας και παρακολουθήσαμε τα δρώμενα.

Παρακολουθήσαμε θέατρο τους « μύθους του Αισώπου » με ζώακια του δάσους. Κάναμε τη γωνία του δάσους με το υλικό που χρησιμοποιήσαμε στην τάξη μας. Ετοιμάσαμε σκετσάκι με το δάσος, το οποίο παρουσιάσαμε στο τέλος της χρονιάς στους γονείς.

Θεωρούμε ότι τα παιδιά κατανόησαν πως « **Δ Α Σ Ο Σ Σ Η Μ Α Ι Ν Ε Ι Ζ Ω Η** » .

1/Θ. Νηπιαγωγείο Ελατοχωρίου
ΘΕΜΑ: «ΤΑ ΖΩΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ»
Νήπια: 2 Προνήπια: 7
Νηπιαγωγός: Σακόγλου Παρθένα

Α΄ Φάση

Όταν στις 4 Οκτωβρίου, «Παγκόσμια ημέρα προστασίας των ζώων», γίνεται αναφορά στα ζώα γενικά, τα παιδιά συμμετέχουν με ενδιαφέρον στη συζήτηση, η οποία περιστρέφεται γύρω από τα ζώα της αυλής. Το Ελατοχώρι παραμένει ένα καθαρά αγροτικό χωριό, το θέμα είναι οικείο και πολύ αγαπητό στα παιδιά και αναδύεται το σχέδιο εργασίας, αφού το περιβάλλον του χωριού ενδείκνυται για την ανάπτυξή του.

Στόχοι προγράμματος

Τα παιδιά:

Να γνωρίσουν τα ζώα του χωριού. Να γνωρίσουν τα ζωικά προϊόντα και την υγιεινή διατροφή. Να αναπτύξουν προφορικό και γραπτό λόγο. Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους. Να εκφράζονται και να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες. Να επικοινωνούν με τους γύρω. Να δουλεύουν ομαδικά. Να αγαπούν και να φροντίζουν τα ζώα.

Β΄ Φάση

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ: Τα ζώα του χωριού μας

Ποια είναι τα ζώα στο χωριό; Χρησιμότητα των ζώων. Κατοικίες των ζώων.

Τι γεννάει το κάθε ζώο; Φροντίδα των ζώων. Ζωικά προϊόντα. Υγιεινή διατροφή.

Χαρακτηριστικά των ζώων. Επίσκεψη σε στάβλο. Επίσκεψη στο κρεοπωλείο.

Σύνδεση με Αναλυτικό Πρόγραμμα

Γλώσσα: Περιγραφική και αφηγηματική. Ανάλυση ζωντανού αλλά και εποπτικού υλικού. Εμπλουτισμός λεξιλογίου. Ενίσχυση προφορικού λόγου. Επαφή με το γραπτό λόγο. Ανάγνωση κειμένων. Παραμύθια, Μύθοι, Παροιμίες. Ποιήματα. Γλωσσοδέτες. Αντιστοιχίες λέξεων. Αντιγραφή.

Δημιουργία και έκφραση: Δραματοποίηση. Δημιουργικά παιχνίδια ρόλων. Παιχνίδια Μίμησης.

Ζωγραφική. Κατασκευές με Πηλό και Πλαστελίνη. Κουκλοθέατρο. Καλλωπισμός χώρου. Τραγουδάκια.

Φυσικές Επιστήμες: Προβληματισμός. Παρατήρηση. Πείραμα.

Κοινωνικές Επιστήμες: Πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας. Ενθάρρυνση και ανάληψη πρωτοβουλιών. Επαφή με το εξωτερικό περιβάλλον. Συνεργασία.

Τεχνολογία: Φωτογραφική μηχανή.

Μαθηματικά: Αντιστοιχίες. Ποσά. Πώληση, αγορά. Εξελικτική πορεία.

Ανάπτυξη προγράμματος- Δραστηριότητες- Ομάδες εργασίας

Επισκεπτόμαστε στάβλο και κοτέτσι

Αφορά το στάβλο του παππού ενός νηπίου. Ενημερώνουμε από πριν για την επίσκεψή μας και ορίζουμε αρχηγό της ομάδας το συγκεκριμένο παιδάκι. Κάνουμε τις καταγεγραμμένες από πριν ερωτήσεις μας με την ομάδα των «δημοσιογράφων», ενώ η ομάδα των «φωτογράφων» απαθανατίζει τα ζωάκια που βλέπουμε. Στο νηπιαγωγείο καταθέτουν και ζωγραφίζουν τις εντυπώσεις τους.

Επίσκεψη στα κουνέλια

Ορίζεται ο Φώτης «αρχηγός» και μας οδηγεί στο σπίτι της γιαγιάς του. Παράλληλα βλέπουμε γαλοπούλες, γάτες, σκύλο. Οι ερωτήσεις των παιδιών είναι πολλές. «Τι τρώνε τα κουνέλια;», «Πού κοιμούνται;», «Ποιος τα φροντίζει;» κ.τ.λ.

Επίσκεψη στο κρεοπωλείο

Το κρεοπωλείο ανήκει στον πατέρα δύο νηπίων, ο οποίος μας ξεναγεί στο χώρο και λύνει όλες τις απορίες μας. Κάνουμε κιμά και λουκάνικα, αγοράζουμε λίγο κρέας. Στο νηπιαγωγείο παίζουμε «πωλητές- πελάτες» και κάνουμε το δικό μας τιμοκατάλογο.

Κάνουμε ρυζόγαλο και γιαούρτι

Από την προηγούμενη μέρα κάνουμε κατανομή εργασιών στις ομαδούλες. Τα παιδιά φέρνουν την επόμενη ημέρα ζάχαρη, κορν φλάουρ, ρύζι, κεσεδάκια κτλ. Στη διαδικασία συμμετέχει και η μαμά ενός νηπίου. Νωρίτερα έχουμε παίξει με καρτέλες λέξεων που έχουμε ετοιμάσει όπως: **ρύζι + γάλα + ζάχαρη + κανέλα = ρυζόγαλο**. Τρώμε το ρυζόγαλό μας και την επόμενη μέρα το γιαούρτι μας.

Γ΄ Φάση

Αξιολόγηση Προγράμματος

Το πρόγραμμα εξελίχτηκε ομαλά και σ' αυτό βοήθησε πολύ το περιβάλλον του χωριού. Οι εξορμήσεις μας στους υπαίθριους χώρους αποτέλεσαν πηγή χαράς και συναισθηματικής ευφορίας. Η βοήθεια των γονιών και η συμμετοχή τους άρεσε πολύ στα παιδιά και αντίστροφα. Η ενεργή συμμετοχή των παιδιών βοήθησε ν' αποκομίσουν οφέλη και εμπειρίες που τους κάλυψαν συναισθηματικά και γνωστικά.

1ο Νηπιαγωγείο Κολινδρού
ΘΕΜΑ: « Νερό, ζω μ' αυτό, δε ζω χωρίς αυτό »

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ: ΠΑΠΟΥΤΣΗ ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ (συντονίστρια), ΠΑΣΧΟΥ ΜΑΡΙΑ

Αριθμός νηπίων: **9**

(Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε, σε συνεργασία και με τους μαθητές της Α΄ τάξης του 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Κολινδρού).

**ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ**

Το νερό, πηγή και σύμβολο ζωής, έγινε από τα πανάρχαια χρόνια αντικείμενο λατρείας και ένα από τα βασικότερα στοιχεία των κοσμολογικών αντιλήψεων όλων των λαών.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

1. Είναι ελκυστικό και ενδιαφέρον για τα νήπια.
2. Η σοβαρότητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η κωμόπολή μας σχετικά με το νερό.

ΜΕΘΟΔΟΣ: Εφαρμόστηκε η μέθοδος project

ΥΠΟΘΕΜΑΤΑ: 1. Γνωριμία με τον κύκλο του νερού 2. Χρήσεις του νερού. 3.Υδραυλικές εγκαταστάσεις.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Τα παιδιά

(ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ) 1. Να γνωρίσουν τον κύκλο του νερού στη φύση. 2. Να γνωρίσουν τον ρόλο του νερού στις ανθρώπινες κοινωνίες.

(ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟΙ) 1. Να συνειδητοποιήσουν τη σπουδαιότητα του νερού για τη φύση και τον άνθρωπο καθώς και τον ιστορικό – πολιτιστικό του χαρακτήρα. 2. Να συνειδητοποιήσουν την εξαιρετική σημασία του νερού ως φυσικού πόρου και ότι τα υδάτινα αποθέματα δεν είναι ανεξάντλητα.

(ΨΥΧΟΚΙΝΗΤΙΚΟΙ) 1. Δημιουργία κλίματος φιλίας, συνεργασίας και επικοινωνιακής συζήτησης μεταξύ τους και ενθάρρυνση των νηπίων στην ομαδική εργασία. 2. Να αυξήσουν την παρατηρητικότητά τους. 3. Να μάθουν να εκφράζονται μέσα από παιχνίδια ρόλων, χρησιμοποιώντας ανάλογα το σώμα τους (παντομίμα, κινητικά παιχνίδια).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ομαδική επίσκεψη με τους γονείς στην παραλία και υδροβιότοπο Μεθώνης.
2. Ομαδική επίσκεψη στις βρύσες και πηγές του Κολινδρού.
3. Επίσκεψη και συλλογή λαογραφικών – ιστορικών στοιχείων για το πλατάμι της Μπάρας – επίσκεψη στο υδραγωγείο και στον βιολογικό καθαρισμό.
4. Πειράματα σχετικά με τις ιδιότητες του νερού (χρώμα, οσμή, γεύση) και τις καταστάσεις του (υγρή, στερεά, αέρια).
5. Το νερό μέσα από εικόνες – παραμύθια – ανιγμάτα – τραγούδια (νεροτράγουδα).
6. Θεατρικό παιχνίδι (δραματοποίηση εθίμων – παντομίμα).
7. Αναπαράσταση επαγγελμάτων σχετικών με το νερό (ναυτικός, ψαράς, πυροσβέστης κλπ).
8. Δημιουργία φυλλαδίων διαφήμισης του προγράμματος και διανομή στους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου και στους γονείς.
9. Δημιουργία CD-ROM για κάθε μαθητή.

10. Εικαστικά (συλλογή εικόνων από εφημερίδες και περιοδικά – έκθεση ζωγραφικής με έργα των νηπίων – έκθεση φωτογραφιών από τις δραστηριότητες)

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

1. Έδειξαν ενδιαφέρον σε όλα τα στάδια εφαρμογής του προγράμματος.
2. Εμπλούτισαν το λεξιλόγιο.
3. Γνώρισαν στοιχεία του ιστορικού – πολιτιστικού χαρακτήρα του νερού (σύνδεση με το τραγούδι, την υγεία, τη ζωγραφική, τη θρησκεία κλπ.)

4. Η τελική παρουσίαση των δραστηριοτήτων έγινε στους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου και αξιολογήθηκε το πρόγραμμα από τους εκπαιδευτικούς της σχολικής μονάδας και το Σύλλογο Γονέων.

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΦΕΝΔΑΜΗΣ

ΘΕΜΑ: «Περνά περνά η μέλισσα»

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Μακρίδου Μαρία

ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

Εργαστήκαμε με τέσσερις (4) ομάδες εργασίας.

Στην κάθε ομάδα συμμετείχαν πέντε (5) νήπια.

1^Η ΦΑΣΗ

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

- Η ιδιαιτερότητα του συγκεκριμένου εντόμου που αφορά τόσο τα προϊόντα μεγάλης διατροφικής και θεραπευτικής αξίας τα οποία παίρνουμε από αυτό, όσο και τη μεγάλη προσφορά του στη διατήρηση της βιολογικής ισορροπίας του πλανήτη με το φαινόμενο της επικονίασης ορισμένων δέντρων(οπωροφόρα).
- Η οργανωμένη σε κοινωνίες, ζωή των μελισσών, είναι μια σπουδαία ευκαιρία για έρευνα την οποία θα μπορέσουν να πραγματοποιήσουν τα ίδια τα νήπια.
- Τα νήπια έχουν προσωπικές εμπειρίες που αφορούν τη μέλισσα.Τη βλέπουν γύρω τους, στους κήπους των σπιτιών τους αλλά και στις κυψέλες που υπάρχουν διάσπαρτες στην εξοχή.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Να διευρύνουν τα νήπια τις γνώσεις τους γύρω από το φυσικό τους περιβάλλον και ειδικότερα γύρω από τα έντομα (μέλισσα).

Να γνωρίσουν την προσφορά της μέλισσας αλλά και άλλων εντόμων στο φαινόμενο της επικονίασης των φυτών.

Να μάθουν να «εξερευνούν» και να παρατηρούν το φυσικό τους περιβάλλον χρησιμοποιώντας διάφορα μέσα και υλικά.

Να ευαισθητοποιηθούν στο θέμα που αφορά την αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων στην γεωργία μας αλλά και να γνωρίσουν την ύπαρξη των *οικολογικών* φυτοφαρμάκων.

Να προβληματιστούν με ζητήματα που αφορούν το ευρύτερο περιβάλλον τους, όπως αυτό της διατάραξης της ισορροπίας του οικοσυστήματος και με κάθε τι που συνεπάγεται αυτής της διατάραξης.

Να εξασκηθεί η λεπτή κινητικότητα των νηπίων μέσα από τις διάφορες κατασκευές που θα πραγματοποιήσουν.

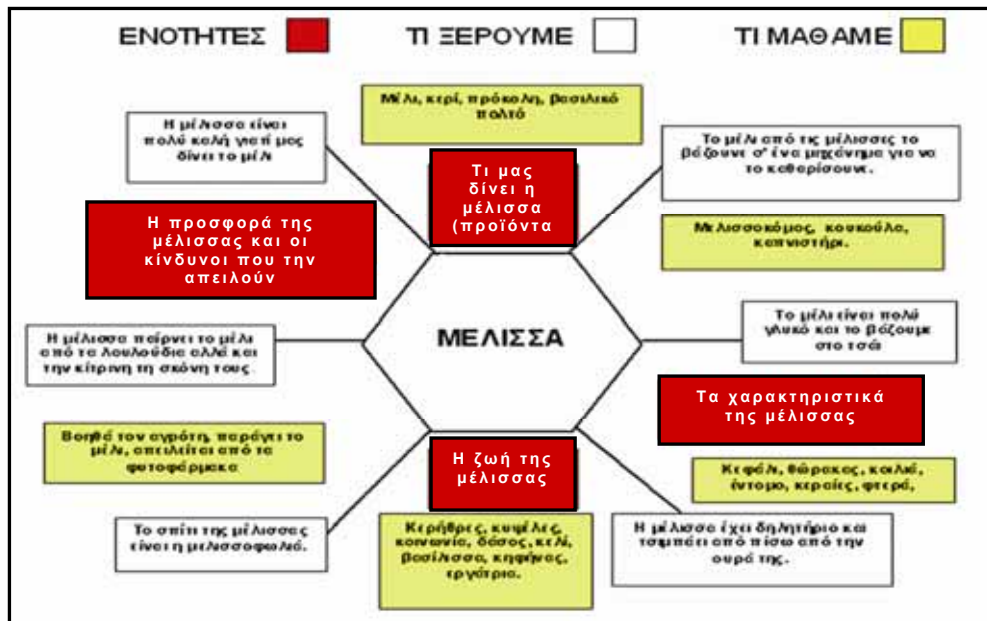
Να αναπτυχθεί η κινητικότητά των νηπίων μέσα από ομαδικά, ατομικά και παραδοσιακά παιχνίδια (περνά-περνά η μέλισσα), μέσα από το χορό και διάφορες ρυθμικές ασκήσεις (ο χορός της μέλισσας).

Να νιώσουν τη χαρά της ανακάλυψης, της δημιουργίας και της συνεργασίας.

Να αισθανθούν την ικανοποίηση της προσφοράς στο περιβάλλον μέσα από τη συμμετοχή τους σε δράσεις που το αφορούν.

2^Η ΦΑΣΗ

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τα παιδιά συλλέξανε το υλικό και διαμορφώσαμε τη γωνιά της Μέλισσας.

Παρακολουθήσαμε εικόνες από τη ζωή της μέλισσας σε video, βρήκαμε και ονομάσαμε τα μέρη του σώματός της σε πίνακα αναφοράς. Μας επισκέφτηκε ένα μελισσοκόμος στο σχολείο αλλά και επισκεφτήκαμε κι εμείς το μελίσσι του. Μάθαμε πώς γίνεται το μέλι και παρασκευάσαμε παστέλι στο σχολείο.

Επισκεφθήκαμε ένα κατάστημα με γεωργικά φάρμακα όπου και ο γεωπόνος μας κατατόπισε για ό,τι έχει σχέση με τα φυτοφάρμακα και τη σωστή χρήση τους από τους γεωργούς. Γνωρίσαμε τα

οικολογικά φυτοφάρμακα. Επίσης, επισκεφθήκαμε ένα φυτώριο και μάθαμε για τη συμβολή της μέλισσας στην επικονίαση των φυτών.

Κατασκευάσαμε μέλισσες με την τεχνική του κολάζ αλλά και με πλαστελίνη, λύσαμε εικονόλεξο, κατασκευάσαμε αφίσα και φυλλάδιο με συμβουλές για τους αγρότες και τα μοιράσαμε στο χωριό.

3^Η ΦΑΣΗ: Παρουσιάσαμε το πρόγραμμα στο τέλος της χρονιάς με θεατρική παράσταση και έκθεση με φωτογραφίες και έργα των παιδιών.

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΝΕΑΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑΣ «ΤΟ ΔΑΣΟΣ»

Το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης «το δάσος», υλοποιήθηκε στο νηπιαγωγείο Ν. Τραπεζούντας με υπεύθυνη νηπιαγωγό την Έλενα Στεφανίδου. Πήραν μέρος πέντε (5) νήπια. Το θέμα επιλέχτηκε επειδή είναι πολυδιάστατο και δίνει την ευκαιρία στα νήπια να συνεργαστούν και να διεξαγάγουν έρευνα με ελάχιστη βοήθεια από τους ενηλίκους.

Α΄ ΦΑΣΗ

- Ορίστηκε το θέμα.
- Τα νήπια χωρίστηκαν σε ομάδες.
- Η νηπιαγωγός κατέγραψε τις ιδέες των νηπίων και σχεδίασε ιστόγραμμα.
- Καταγράφηκαν οι στόχοι του προγράμματος. (Μακροπρόθεσμος στόχος ήταν η δημιουργία οικολογικής συνείδησης στα νήπια).
- Οργανώθηκε ο χώρος και ενημερώθηκαν οι γονείς των νηπίων.

Β΄ ΦΑΣΗ

ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

- Δημιουργήθηκε στο νηπιαγωγείο γωνιά παρατήρησης, η οποία εμπλουτιζόταν συνεχώς με φύλλα, κλαδάκια δέντρων, κουκουνάρια, χόρτα κλπ.
- Η βιβλιοθήκη του νηπιαγωγείου εμπλουτίστηκε με βιβλία και παραμύθια σχετικά με το δάσος και ζώα που ζουν σε αυτό.
- Τα νήπια χωρίστηκαν σε ομάδες και έφεραν στο νηπιαγωγείο πληροφορίες για τα ζώα και τα δέντρα του δάσους.
- Πήγαν στο πάρκο, όπου τα νήπια παρατήρησαν και φωτογράφησαν τα δέντρα, παρατήρησαν τους φλοιούς τους με μεγεθυντικό φακό και σχημάτισαν το αποτύπωμά τους σε χαρτί με μαρκαδόρους, μάζεψαν φύλλα και κλαδιά.
- Τα νήπια, η νηπιαγωγός και μία μητέρα νηπίου, πήγαν βόλτα στο δάσος έξω από το χωριό. Μάζεψαν κουκουνάρια, παρατήρησαν τα δέντρα και τα φυτά του δάσους και έβγαλαν φωτογραφίες.
- Τα νήπια παίζανε κινητικά παιχνίδια σχετικά με ζώα του δάσους, όπως «λύκε, λύκε είσαι εδώ;», «Κυρ αλεπού κυρ αλεπού τι ώρα είναι» κλπ.
- Άκουσαν, έμαθαν και εικονογράφησαν τραγούδια σχετικά με το δάσος.
- Τέθηκαν στα νήπια καταστάσεις προβληματισμού: τι θα γίνει αν το δάσος πιάσει φωτιά; Τι θα γίνουν τα ζώακια; Ποιοι βάζουν φωτιά στο δάσος; Πώς ένα καμένο δάσος μπορεί να μετατρέψει τη βροχή σε πλημμύρα; Ποιοι πετάνε σκουπίδια στο δάσος;
- Έκοψαν και έβαψαν μάσκες με μορφές ζώων του δάσους. Φορώντας τις μάσκες, συζήτησαν για τα «προβλήματά» τους μέσα στο δάσος.
- Επισκέφτηκαν τη Πυροσβεστική Υπηρεσία Κατερίνης, όπου ενημερώθηκαν για τη σημασία του έργου των πυροσβεστών.

- Το νηπιαγωγείο επισκέφτηκε μάντρα ξυλείας όπου τα νήπια είδαν πώς κόβονται τα ξύλα και έμαθαν ότι από τα ξύλα φτιάχνονται τα κάρβουνα.
- Με τη συνοδεία των γονέων τα νήπια πήγαν εκδρομή στο Πλατανόδασος, όπου παρατήρησαν τα δέντρα και τα ζώα που ζουν σε περιφραγμένους χώρους.
- Άκουσαν πολλά παραμύθια και είδαν βιντεοταινίες σχετικές με το δάσος. Έγραψαν και αυτά ένα παραμύθι με τίτλο: «Βοήθεια! Το δάσος καίγεται!»
- Έφτιαξαν αφίσα με οικολογικό μήνυμα και θέμα το δάσος. Στάλθηκε σε κοντινά νηπιαγωγεία και τοιχοκολλήθηκε σε κεντρικά σημεία του χωριού.

Γ΄ ΦΑΣΗ

ΠΕΡΑΤΩΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Για την παρουσίαση του προγράμματος, τα νήπια έφτιαξαν τα σκηνικά και δραματοποίησαν το παραμύθι που έγραψαν.

Νηπιαγωγείο Φωτεινών

«Το δικό μας δάσος»

Υπεύθυνη προγράμματος: Κουφού Ελένη.

Η ομάδα μας αποτελούνταν από **5 νήπια και 3 προνήπια**.

Επιλέξαμε το συγκεκριμένο θέμα γιατί

- Ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα και τις εμπειρίες των νηπίων.
- Υπάρχει εύκολη πρόσβαση στο δάσος.
- Το χωριό είναι κτισμένο μέσα σε δάσος των Πιερίων και από το νηπιαγωγείο είναι ορατός και

ο μεγάλος ορεινός όγκος της Πιερίας (Όλυμπος).

- Τα νήπια κατάγονται από οικογένειες υλοτόμων και δασεργατών, και έχουν πλούσια σχετικά βιώματα..
- Συνδέεται με γνωστικά πεδία του αναλυτικού προγράμματος του Νηπιαγωγείου.
- Υπάρχει ενδιαφέρον από τους γονείς άρα δυνατότητα συνεργασίας και με την τοπική κοινωνία

Οι στόχοι του προγράμματος ήταν:

- Να πλουτίσουν τις γνώσεις τους σχετικά με το δάσος, το φυτικό και ζωικό κόσμο του, τα προϊόντα του καθώς και τους ανθρώπους που έχουν σχέση μ' αυτό.
- Να κατανοήσουν τη σημασία του δάσους ως προς τις ωφέλειες του
- Να γνωρίσουν τη διαδικασία ανακύκλωσης του χαρτιού και τη σημασία της για το δάσος
- Να προβληματιστούν με την απροσεξία και την απληστία των ανθρώπων για τις καταστροφές που προκαλούν.
- Να αναπτύξουν την ευαισθησία και το αίσθημα ευθύνης απέναντι στο δάσος.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων

-Επισκεφτήκαμε το δάσος την εποχή του Φθινοπώρου, μαζέψαμε φύλλα φθινοπωρινά, βελανίδια κουκουάρια, κάστανα, κάναμε κολάζ και στολίσαμε το χριστουγεννιάτικο δέντρο μας με καρπούς του δάσους. Κάναμε τη βόλτα μας στο χειμωνιάτικο δάσος. Την Άνοιξη μαζέψαμε φύλλα και λουλούδια για το φυτολόγιο μας. Ακούσαμε τα κελαηδίσματα των πουλιών. Το καλοκαίρι παίξαμε, φάγαμε το δεκατιανό μας και ξεκουραστήκαμε στη σκιά των

δέντρων. Παρατηρήσαμε την χλωρίδα και την πανίδα του δάσους με το πέρασμα των εποχών.

-Σε συνεργασία με το Δασονομείο Φωτεινών κάναμε δεντροφύτευση στον αύλειο χώρο του σχολείου μας.

-Επισκεφτήκαμε την Πυροσβεστική Υπηρεσία όπου ο υπεύθυνος μας μίλησε για την αντιπυρική προστασία των δασών και την πρόληψη των πυρκαγιών. Μας έδειξε τον εξοπλισμό που χρησιμοποιούν για τις πυρκαγιές αλλά και για τις πλημμύρες. Τα νήπια φόρεσαν το κράνος που φορούν οι πυροσβέστες. Τέλος ξεναγηθήκαμε στα οχήματα της πυροσβεστικής.

-Επισκεφτήκαμε τον «Ανάκυκλο» όπου ο υπεύθυνος μας μίλησε για την αναγκαιότητα της ανακύκλωσης του χαρτιού, πλαστικού, αλουμινίου και γυαλιού. Την επόμενη μέρα προσπαθήσαμε και εμείς να κατασκευάσουμε ανακυκλωμένο χαρτί στο νηπιαγωγείο μας

-Επισκεφτήκαμε το πάρκο Κατερίνης και το Πλατανόδασος παρατηρήσαμε την βλάστηση του πάρκου και του Πλατανόδασους και την συγκρίναμε με τη βλάστηση του δάσους μας.

-Επισκεφτήκαμε ένα σύγχρονο ξυλουργείο και είδαμε κάποιες εργασίες για την κατασκευή των σύγχρονων επίπλων, αλλά επισκεφτήκαμε και το παλιό εργοστάσιο ξυλείας στη Μόρνα όπου εργάζονταν οι παππούδες μας

-Συμμετείχαμε στον εορτασμό της Παγκόσμιας ημέρας περιβάλλοντος με πορεία και αφισοκολλήσεις.

-Κάναμε παρουσίαση του προγράμματός μας στην τοπική κοινωνία αλλά και στους συμμαθητές μας του Δημοτικού σχολείου μέσα από εκθέσεις ζωγραφικής- φωτογραφίας. Τραγουδήσαμε τραγούδια σχετικά με το δάσος.

Πιστεύουμε ότι οι στόχοι του προγράμματός μας επιτεύχθηκαν σε μεγάλο βαθμό. Τα νήπια ευαισθητοποιήθηκαν και κατανόησαν την αναγκαιότητα προστασίας του δάσους, των ζώων του δάσους και γενικότερα της πανίδας και της χλωρίδας του. Απέκτησαν νέες γνώσεις, πλούτισαν το λεξιλόγιό τους μαθαίνοντας να χρησιμοποιούν καινούργιες λέξεις.

Μέσα από παροιμίες, αινίγματα, ποιήματα και παραμύθια καλλιέργησαν τον προφορικό τους λόγο. Μέσα από εικονόλεξα και απλά σταυρόλεξα προήγαγαν τον γραπτό λόγο. Ακόμη μέτρησαν, έκαναν ταξινομήσεις, συγκρίσεις και ομαδοποιήσεις. Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος καταφέραμε να ευαισθητοποιήσουμε και τους γονείς οι οποίοι ανταποκρίθηκαν σε όλα μας τα καλέσματα.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ

«Η περιβαλλοντική διάσταση μέσα στη λαϊκή παράδοση του τόπου μας»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ: Σάββας Παναγιώτης, Τσακνάκης Γεώργιος, Καπέτα Γλυκερία, Θεοδωρής Αθανάσιος, Τσιμήτρη Μαρία

ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:

ΣΤ΄ Τάξη (20 μαθ.) και Ε΄ Τάξη (20 μαθ.)

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

- Η πλούσια λαϊκή παράδοση του τόπου μας
- Τα τραγούδια, οι χοροί, τα ήθη και έθιμα, οι παραδόσεις, η λαϊκή τέχνη, που χάνονται
- Η διαφορετική καταγωγή των παιδιών (Βλάχοι, Σαρακατσαναίοι)
- Οι δυνατότητες που προσφέρονται για βιωματική εκπαιδευτική προσέγγιση
- Η παθητική στάση παιδιών και κατοίκων σε διάφορες εκδηλώσεις και σε ζητήματα περιβάλλοντος
- Δυνατότητα επαφής και συνεργασίας με την τοπική κοινωνία μέσα από την υλοποίηση του προγράμματος

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Οι μαθητές

(Γνωστικοί):

- Να καταγράψουν και να γνωρίσουν ορισμένα από τα δημοτικά τραγούδια, τους χορούς τα ήθη και έθιμα, τις παραδόσεις, τα λαϊκά δρώμενα, τα έργα λαϊκής τέχνης.
- Να επισημάνουν μέσα απ' αυτά ζώα, φυτά, μετεωρολογικά φαινόμενα, φυσικούς πόρους.
- Να κατανοήσουν τη σχέση του φυσικού περιβάλλοντος στη διαμόρφωση του λαϊκού πολιτισμού.

(Συναισθηματικοί):

- Η ευαισθητοποίηση των μαθητών για τη γνωριμία με το άμεσο πατρογονικό, πολιτισμικό τους περιβάλλον μέσα από την αξιοποίηση των προφορικών και άλλων πηγών της τοπικής κοινωνίας.
- Η παρακίνηση των μαθητών να εκτιμήσουν σωστά και να αγαπήσουν το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον του τόπου μας.
- Η αλλαγή στάσεων και νοοτροπίας των μαθητών σε ζητήματα που αφορούν το άμεσο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
- Η διαμόρφωση στάσεων συλλογικής συμπεριφοράς και εθελοντισμού.

(Ψυχοκινητικοί):

- Ανάπτυξη συνεργατικότητας, παρατηρητικότητας, κριτικής σκέψης και δημιουργικής φαντασίας.
- Ανάδειξη μέσα από την υλοποίηση του προγράμματος της διαφορετικότητας κάθε παιδιού καθώς και των ικανοτήτων και κλίσεων.

ΑΛΛΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- Η κατανόηση της αξίας που είχε το περιβάλλον στη ζωή των παλαιότερων και ο σεβασμός τους απέναντι σ' αυτό.

-
-
- Η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας για **αιιφορική** διαχείριση των φυσικών πόρων και η ανακύκλωση των υλικών.
 - Η δημιουργία **περιβαλλοντικής συνείδησης** σε μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς και τοπική κοινωνία.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΤΟΣ Ή ΕΚΤΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Νοέμβριος: (Σχολείο) Διανομή ερωτηματολογίου και συμπλήρωσή του από τα παιδιά σε συνεργασία με τους γονείς. Χωρισμός σε ομάδες εργασίας και σχεδιασμός των δραστηριοτήτων του προγράμματος από τις μαθητικές ομάδες εργασίας. Συγκέντρωση και καταγραφή για κάλαντα και έθιμα Δωδεκαημέρου ατομικά και ομαδικά σε συνεργασία με τους γονείς και παππούδες.

Δεκέμβριος: (Σχολείο) Ανάλυση και ταξινόμηση των στοιχείων, δημιουργία χορωδίας και παρουσίασή τους στη Χριστουγεννιάτικη γιορτή μας.

(Εκκλησία – Πλατεία χωριού) Παρακολούθηση θρησκευτικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων για το πανηγύρι του χωριού. Δημιουργία χορευτικής ομάδας, εκμάθηση δημοτικών χορών και τραγουδιών και παρουσίασή τους σε χορό του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων.

Ιανουάριος: (ΚΑΠΗ) Επίσκεψη στο ΚΑΠΗ του χωριού, συζήτηση και καταγραφή τραγουδιών, εθίμων και παραδόσεων από τους παππούδες.

Φεβρουάριος: Καταγραφή τραγουδιών, εθίμων και δρώμενων για τις Απόκριες. Επίσκεψη σε Πολιτιστικούς Συλλόγους και συζητήσεις.

Μάρτιος: (Σχολείο) Συγκέντρωση υλικού και σύνδεσή του με τον κύκλο του νερού στη φύση. (στίχοι δημοτικών τραγουδιών με μετεωρολογικά φαινόμενα, έθιμα- δρώμενα για το νερό και τη βροχή)

Απρίλιος: Πασχαλιάτικα τραγούδια και έθιμα. Επίσκεψη σε σπίτια και φωτογράφιση έργων λαϊκής τέχνης. Επισκέψεις σε επαγγελματίες του χωριού (σιδεράδες, ξυλουργούς, τυροκομείο, καρεκλοποιείο).

Μάιος: Επίσκεψη σε στάνες-μαντριά όπου είδαμε τις κατασκευές και παρακολουθήσαμε κούρεμα των προβάτων. Συγκέντρωση στοιχείων για την επεξεργασία του μαλλιού και κατασκευή μάλλινων. Προετοιμασία για την παρουσίαση του προγράμματος.

Ιούνιος: Παρουσίαση του προγράμματος από τους μαθητές στην τοπική κοινωνία στην Πλατεία του χωριού.

Τ Ρ Ο Π Ο Ι Δ Ι Α Χ Υ Σ Η Σ Τ Ω Ν Α Π Ο Τ Ε Λ Ε Σ Μ Α Τ Ω Ν

Παρουσίαση Δημοτικών χορών και τραγουδιών στο χορό του Συλλόγου Γονέων και στην τελική εκδήλωση παρουσίασης του προγράμματος. Δημοσίευση των δράσεων και στο περιοδικό «ΤΣΙΛΙΚΙ», το οποίο εκδόθηκε με επιμέλεια και ευθύνη του Υπεύθυνου Πολιτιστικών Θεμάτων Π.Ε Ν. Πιερίας. Ενημέρωση γονέων και τοπικών φορέων με έντυπο υλικό. Δημιουργία CD και διανομή στους μαθητές του σχολείου μας καθώς και στους εκπροσώπους των τοπικών φορέων. Παρουσίαση κάλαντων στη Χριστουγεννιάτικη σχολική γιορτή.

2ο Δημοτικό Σχολείο Αιγινίου
«Διαμόρφωση αισθητική –λειτουργική ανάπλαση της αυλής του σχολείου, ως χώρου βιωματικής εκπαιδευτικής δραστηριότητας».

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ανδρικόπουλος Αυγουστίνος

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

1. Άνετος και με καλές αρχιτεκτονικές προδιαγραφές για ανάπλαση αύλειος χώρος. Από τότε που λειτούργησε η σχολική μονάδα ήταν εντελώς εγκαταλελειμμένος και αναξιοποίητος.
2. Ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα περιβαλλοντικής – αισθητικής.
3. Ο χώρος της αυλής στηρίζει τη βιωματική μάθηση και ενισχύει τις Δημοκρατικές Παιδαγωγικές Σχέσεις.
4. Είναι χώρος που αντανακλά το ήθος ενός σχολείου που σέβεται και εκτιμά τόσο το περιβάλλον όσο και τον ίδιο το μαθητή. Του επιτρέπει να τον οικειοποιηθεί.
5. Προσφέρεται για απόκτηση δεξιοτήτων που συμβάλλουν και στη διαδικασία ωρίμανσής τους.
6. Ενισχύεται η κοινωνική αλληλεπίδραση των μαθητών και η αλληλεπίδραση του παιδιού με τη φύση έτσι ώστε να καλλιεργηθεί περιβαλλοντική συνείδηση .

Όλοι οι συνάδελφοι εκπαιδευτικοί είχαν ενεργό συμμετοχή στην υλοποίηση του προγράμματος. Το θέμα αποτελεί πρόταση των μαθητών της Ε΄ τάξης όπως διαμορφώθηκε κατά το πρώτο στάδιο της μεθόδου project που χρησιμοποιήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

Οι εκπαιδευτικοί στόχοι που τέθηκαν αρχικά ήταν γνωστικοί, συναισθηματικοί, ψυχοκινητικοί :

- Η γνωριμία με τα φυτά της αυλής (δέντρα και θάμνοι), πώς ζουν, πώς αναπτύσσονται, πότε ανθίζουν και ποιες φροντίδες απαιτούν.
 - Γνωριμία με τη διαχρονική κτιριακή εξέλιξη του σχολείου μέσα από το ιστορικό φωτογραφικό του αρχείο.
 - Να προσεγγίσουν τα παιδιά τις επιστήμες της αρχιτεκτονικής χώρου και της γεωτεχνικής.
 - Να συνεργαστούν με τοπικούς φορείς όπως η τεχνική υπηρεσία του Δήμου και η Δ/ση δασών και να εμπεδωθούν σ' αυτά τεχνικές προσεγγίσεις των δημοσίων υπηρεσιών.
 - Να αναπτύξουν την αισθητική τους.
 - Να αποκτήσουν συνείδηση οικολογική, ευαισθητοποιημένη στο σχολικό περιβάλλον σε συνεργατικό πνεύμα.
 - Να βελτιώσουν την αυτοπεποίθησή τους μέσα από τη διαμορφωτική δράση τους πάνω στα παραδεδομένα.
 - Να αναπτύξουν πρωτοβουλία σε πνεύμα ισοτιμίας.
 - Να αποκτήσουν χειρονακτικές δεξιότητες, αίσθημα κοινωνικής προσφοράς και καταξίωσης.
 - Να ασκήσουν τέλος την κριτική και αυτοκριτική τους ικανότητα σε περιβάλλον έρευνας – δράσης.
- Άλλοι στόχοι:
- Η αναβάθμιση του ρόλου της αυλής του σχολείου.
 - Η επαφή των παιδιών με τη φύση σε αντιστάθμισμα του χρόνου που περνούν μέσα στο σπίτι.
 - Το άνοιγμα του σχολείου στο άμεσο και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Στις **ομάδες εργασίας** συμμετείχαν η Δ΄, Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις του σχολείου, με 25 αγόρια και 17 κορίτσια που ανέλαβαν να ασχοληθούν με τα εξής:

Το σχολείο μας άλλοτε μέσα από φωτογραφίες. Καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης της σχολικής αυλής, χαρτογραφική απεικόνιση σε κλίμακα. Αναζήτηση πληροφοριών σχεδιασμού σχολικών αυλών. Επιλογή των κατάλληλων φυτών για εμπλουτισμό των υπαρχόντων. Καταγραφή της συμπεριφοράς των παιδιών στον αύλειο χώρο κατά τα διαλείμματα. Φωτογράφιση της αυλής πριν τις επεμβάσεις.

Ταυτόχρονα με την εργασία των ομάδων μοιράστηκαν ερωτηματολόγια σε μαθητές και γονείς, οι απαντήσεις των οποίων αποδελτιώθηκαν και κωδικοποιήθηκαν από τους μαθητές και σχηματοποιήθηκαν σε ιστογράμματα στο εργαστήριο υπολογιστών. Παράλληλα η αυλή του σχολείου έγινε αφορμή παραγωγής γραπτού λόγου απ' όλους τους μαθητές του σχολείου. Από την μελέτη των δεδομένων της έρευνας διαπιστώθηκε ότι κυρίαρχη θέση στις προτιμήσεις των μαθητών είχε η διαμόρφωση ημιυπαίθριου καθιστικού για κοινωνική συναναστροφή και ξεκούραση, καθώς και η δημιουργία πρασίνου στο ανατολικό τμήμα της αυλής. Οι προτιμήσεις των γονέων αφορούσαν την αντικατάσταση της αμιάντινης στέγης του προαυλίου του σχολείου και της καγκελωτής περιφραξης, τη βελτίωση των χώρων υγιεινής, τις δενδροφυτεύσεις και την αντικατάσταση του πευκώνα με φιλικότερα προς τους μαθητές είδη δέντρων.

Είναι επίσης σημαντικό ότι όλοι οι γονείς απήντησαν στα ερωτηματολόγια και μάλιστα οι περισσότεροι απ' αυτούς προθυμοποιήθηκαν να βοηθήσουν στις κατασκευές.

Ενδεικτικό του γεγονότος ότι οι μαθητές λειτούργησαν αυτονομημένα από τους δασκάλους τους και συνεργατικά και μάλιστα υπερέβησαν τους αρχικούς στόχους του προγράμματος αποτελεί η υλοποίηση δυο ακόμη δράσεων. Η πρώτη αφορά τη δημιουργία μαθητικού συνεταιρισμού με σκοπό τη λειτουργία σχολικού κυλικείου, με τη συνεργασία των μαθητών της ΣΤ΄ και Ε΄ τάξης και η δεύτερη, την τοποθέτηση ηχομονωτικών διαχωριστικών μεταξύ των αιθουσών της Δ΄, Ε΄, και ΣΤ΄ τάξης σε αντικατάσταση των παλιών χαρτονιών με τη χρηματοδότηση του Δήμου.

Δραστηριότητες των μαθητών κατά τάξη

Τα παιδιά της **πρώτης τάξης**, δουλεύοντας πάνω στα φύλλα των φυτών της αυλής, τα ονόμασαν και τα ταξινόμησαν διαμορφώνοντας φυτολόγια.

Η **δευτέρα τάξη** ασχολήθηκε με τα σχήματα στο χώρο εντοπίζοντας γεωμετρικά σχήματα στην τάξη, ονομάζοντας και σχεδιάζοντάς τα στο πλαίσιο των μαθηματικών. Η **τρίτη τάξη** δίνοντας ταυτότητα σε κάθε περιοχή της αυλής, την ονόμασε ανάλογα με την ατμόσφαιρα, τη θέση και τα χαρακτηριστικά της και παρήγαγε γραπτό λόγο κάνοντας φανταστικές ιστορίες με το «πνεύμα» της περιοχής που βάφτισε.

Η **τετάρτη τάξη** πρότεινε παιχνίδια χαμένα στο χρόνο για κάθε χώρο της αυλής και παρουσίασε εικαστικά τους ξεχασμένους κανόνες τους, ύστερα από συνεντεύξεις με τους γονείς.

Η **πέμπτη τάξη** μέτρησε το εμβαδόν, χαρτογράφησε την υπάρχουσα κατάσταση της αυλής υπό κλίμακα και σχεδίασε τη μελλοντική στον υπολογιστή, συμπεριλαμβάνοντας τις παρεμβάσεις. Στη συνέχεια, ζωγράφησε τον παγκόσμιο χάρτη κάτω από το νέο κίосκι για τις ανάγκες του μαθήματος της Γεωγραφίας.

Η **έκτη τάξη** μελέτησε τη συμπεριφορά των παιδιών στο χώρο κατά τα διαλείμματα, κατέγραψε τις παρατηρήσεις συγκεντρωτικά και σε ιστογράμματα και έκανε εμβαδομέτρηση της αυλής.

Με βάση τον επανασχεδιασμό της αυλής όπως αυτός προέκυψε, διαμορφώθηκαν:

1°. Ένα κίосκι 30 τ.μ. με περιμετρικό πάγκο, ο οποίος παραγγέλθηκε και θα τοποθετηθεί της επόμενες μέρες, κόστους 3000 € με τη χρηματοδότηση του προγράμματος, της σχολικής επιτροπής και του συλλόγου γονέων.

2°. Επιχωμάτωση και σπορά του ανατολικού τμήματος της αυλής με γκαζόν και υποδομή απορροής όμβριων υδάτων για την λειτουργία γηπέδου ποδοσφαίρου (5X5) με χρηματοδότηση του δήμου και προσωπική εργασία εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών.

3°. Χορήγηση 70 δενδρυλλίων και θάμνων από τη Δ/ση Δασών Πιερίας και από το δημόσιο φυτώριο Ν. Χαλκηδόνας, κατόπιν αιτήματος του σχολείου τα οποία φυτεύτηκαν και τα περιποιούνται μέχρι και σήμερα μαθητές και εκπαιδευτικοί.

4°. Αντικατάσταση της αμιάντινης στέγης του προαυλίου και

5°. Κατασκευή στεγάστρου στους χώρους υγιεινής για τον περιορισμό της υγρασίας με δαπάνη του δήμου.

Για να είναι εφικτή οποιαδήποτε θετική αλλαγή στο σχολικό υπαίθριο χώρο, είναι σαφώς απαραίτητη προϋπόθεση η εξεύρεση χρηματικών πόρων. Δεν μπορεί όμως να προβάλλεται αυτή πάντα ως δικαιολογία. Υπάρχει ανάγκη μεγαλύτερης ευαισθητοποίησης όλων μας σε θέματα περιβάλλοντος, κατάλληλης εκπαίδευσης και ενημέρωσης ώστε να συνειδητοποιήσουμε, ειδικά εμείς οι εκπαιδευτικοί, τις παιδαγωγικές δυνατότητες του υπαίθριου χώρου των σχολείων. Θα μπορούσαμε έτσι, μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικοί να λειτουργήσουμε ως μοχλός κινητοποίησης ώστε με την υποστήριξη των τοπικών δημόσιων και ιδιωτικών φορέων να ξεκινήσει μια προσπάθεια ανάπλασης του σχολικού περιβάλλοντος, του περιβάλλοντος των παιδιών μας. Είναι βέβαιο ότι οι υλικές παρεμβάσεις αποτελούν τις παράπλευρες ωφέλειες του προγράμματος. Γιατί το ουσιαστικό όφελος για το σχολείο, που έχει προκύψει ήδη, αφορά στο σπάσιμο των στεγανών του, του απομονωτισμού και της αποξένωσης από τον ευρύτερο κοινωνικό ιστό που το περιβάλλει. Όπως επίσης, η ικανότητα που κέρδισαν οι μαθητές μας να διαλύουν τα παραδεδομένα, να δημιουργούν δυνατότητες για μια προσωπική αντιμετώπιση του κάθε θέματος με αυτοπεποίθηση, αυτονομία και σιγουριά. Η επιδιωκόμενη συρρίκνωση του ρόλου μας, του ρόλου του δασκάλου, προϋποθέτει την κριτική επαναποθέτηση των μαθητών με το βηματισμό του διαχωρισμού, του μετασχηματισμού και της επανενσωμάτωσης.

Κι όπως λέει ο PAULO FREIRE, μόνο αν η απελευθερωτική παιδαγωγική διαδικασία πιάσει ρίζες, τότε και μόνο τότε θα οδηγηθούμε στον εξανθρωπισμό μέσω της μάθησης.

Η Π.Ο. του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αιγινίου

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΒΡΟΝΤΟΥΣ
«Γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή της Βροντούς»

Περιβαλλοντική ομάδα των Ε1, Ε2 Τμημάτων. Αριθμός μελών: 30
Υπεύθυνοι Δάσκαλοι: Κορινιώτης Δημήτριος, Καψάλη Βικτωρία

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

- 1) Να γνωρίσουν οι μαθητές τα προϊόντα του χωριού.
- 2) Να ερευνήσουν και να καταγράψουν ποια προϊόντα παράγονται για πώληση και ποια χρησιμοποιούνται για δικιά τους χρήση.
- 3) Να ερευνήσουν την ποιότητα των προϊόντων αυτών.
- 4) Να μελετήσουν τον τρόπο καλλιέργειας των

προϊόντων και τον τρόπο εκτροφής των ζώων.

5) Να εξετάσουν αν υπάρχουν εστίες μόλυνσης από κτηνοτροφικές μονάδες και βιοτεχνικά απόβλητα και από την αλόγιστη χρήση των φυτοφαρμάκων.

6) Να διαπιστώσουν αν το θέμα συνδέεται άμεσα με το μάθημα της νεοελληνικής γλώσσας, φυσικών επιστημών, εικαστικών, μαθηματικών, μουσικής, θρησκευτικών, ιστορίας και μυθολογίας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Στην αρχή της σχολικής χρονιάς συγκροτήθηκαν οι ομάδες εργασίας, έγινε συζήτηση και ενημέρωση από τους δασκάλους της Πέμπτης τάξης. Έγινε η προσέγγιση του θέματος «Γεωργική και Κτηνοτροφική παραγωγή της Βροντούς» και συζητήθηκαν εμπειρίες των παιδιών όσον αφορά τα προϊόντα που παράγονται στη Βροντού και εμπειρίες με τον τρόπο που παράγονται και καλλιεργούνται. Με τη βοήθεια των δασκάλων οι μαθητές συνέταξαν σχετικό ερωτηματολόγιο και κατέγραψαν :

- 1) Τα αγροτικά προϊόντα που παράγονται στη Βροντού (καπνός, σιτάρι, καλαμπόκι, τριφύλλι, σταφύλια, ακτινίδια, κηπευτικά, δεντροκαλλιέργειες).
- 2) Τα κτηνοτροφικά προϊόντα και την εκτροφή γιδοπροβάτων, βοοειδών, πουλερικών κλπ.

Στο διάστημα αυτό έγιναν επισκέψεις στην Στατιστική Υπηρεσία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Πιερίας και στο Τμήμα Αγροτικής και Κτηνοτροφικής Ανάπτυξης της Διεύθυνσης Γεωργίας με σκοπό να συγκεντρωθούν διάφορα στοιχεία για τη γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή της Βροντούς.

Αφού συγκεντρώθηκαν τα απαραίτητα στοιχεία και πληροφορίες, οι μαθητές με τη βοήθεια των δασκάλων συμπλήρωσαν σχετικούς πίνακες.

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ – ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Οι μαθητές της Πέμπτης χωρίστηκαν σε δέκα ομάδες εργασίας, όπου σε διάστημα ενός μήνα πέρασαν από όλα τα σπίτια της Βροντούς και συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο. Ο πληθυσμός της έρευνάς τους ήταν οι 400 οικογένειες του χωριού.

Οι μαθητές κατά το μήνα Νοέμβριο του 2004, επισκέφτηκαν εγκατάσταση παραγωγής τσίπουρου και κρασιού στη Βροντού. Παρακολούθησαν όλη τη διαδικασία παραγωγής του τσίπουρου και του κρασιού.

Κατά το μήνα Δεκέμβριο του 2004, έγινε επίσκεψη σε περιβόλια, αμπελώνες, ελαιώνες και άλλες δεντροκαλλιέργειες για να γνωρίσουν οι μαθητές από κοντά τη φροντίδα των αγροτών στις καλλιέργειές τους.

Επίσκεψη κατά το μήνα Ιανουάριο του 2005, στο τυροκομείο «Καλλιγά» που βρίσκεται στον Άγιο Σπυρίδωνα. Έγινε ξενάγηση των μαθητών από τον υπεύθυνο και ιδιοκτήτη του τυροκομείου και είδαν από κοντά οι μαθητές πώς συγκεντρώνεται το γάλα από τους κτηνοτρόφους της περιοχής, πώς γίνεται το τυρί, το κασέρι, το κεφαλοτύρι και το γιαούρτι.

Το Φεβρουάριο του 2005, οι μαθητές παρακολούθησαν σ' ένα μαντρί με πρόβατα πώς γίνεται το άρμεγμα των προβάτων και επισκέφτηκαν έναν στάβλο βοοειδών για να δουν τον τρόπο εκτροφής των μοσχαριών.

Τον Μάρτιο του 2005 πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στον Αγροτικό και Κτηνοτροφικό Συνεταιρισμό Βροντούς, για να γνωρίσουν οι μαθητές το ρόλο των συνεταιρισμών και την κάθε είδους βοήθεια που παρέχουν στους αγρότες.

Τον Απρίλιο του 2005, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στα γραφεία του ΣΠΕΚΟ (Συνεταιρισμό Παραγωγής Επεξεργασίας Καπνού Ολύμπου) Βροντούς. Έγινε ενημέρωση στους μαθητές από τον Αντιπρόεδρο κ. Νάτσιο Γεώργιο, μέλος του ΣΠΕΚΟ κ. Παπαμάνο Γεώργιο, τον υπάλληλο κ. Τιουτούφα Χρήστο για το ρόλο των συνεταιρισμών των καπνοπαραγωγών. Αξίζει να αναφερθεί η παρουσία του γεωπόνου του ΣΠΕΚΟ κ. Σπυρόπουλου Αθανάσιου που έδωσε χρήσιμες πληροφορίες στους μαθητές για τη σωστή χρήση των φυτοφαρμάκων και για τις καταστροφικές συνέπειες στο περιβάλλον και στον άνθρωπο από την αλόγιστη χρήση τους.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ

«Το νερό στη ζωή μας»

Παιδαγωγική Ομάδα:

Καραμάνου Βαϊτσα, Καρανάσιου Όλγα,
Παπαθανασίου Βασίλειος

**Συμμετείχαν 30 μαθητές της Δ' τάξης
(Τμήματα Δ1 και Δ2).**

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

- Το νερό πάντα ελκύει τα παιδιά και στις τρεις μορφές του και προκαλεί το ενδιαφέρον τους.
- Μέσα από την ενασχόληση με το νερό, οι μαθητές γνωρίζουν καλύτερα το περιβάλλον.
- Υπάρχει ανάγκη βιωσιμότητας του φυσικού αυτού πόρου.
- Το θέμα συνδέεται με αρκετά αντικείμενα του αναλυτικού προγράμματος και ευνοεί τη διεπιστημονική προσέγγιση
- Συνδέει το σχολείο με την τοπική κοινωνία με τις δράσεις που θα αναπτύξουν οι μαθητές.

Υ Π Ο Θ Ε Μ Α Τ Α

1. Ρύπανση και μόλυνση νερών 2. Υπόγεια νερά 3. Λειψυδρία 4.Υδρευση 5. Άρδευση 6. Υγροβιότοποι

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Γνωστικοί

- Να κατανοήσουν τα παιδιά την αλληλεπίδραση - αλληλεξάρτηση ανθρώπου και νερού.
- Να μάθουν να αναλύουν, να συνθέτουν και να αξιολογούν τις πληροφορίες που συγκεντρώνουν.
- Να μάθουν να επικοινωνούν με διάφορους τρόπους με φορείς και πρόσωπα, να χρησιμοποιούν τις σύγχρονες τεχνολογίες (H/Y, C.D. player, ψηφιακή φωτογραφική μηχανή) στις εργασίες τους.

Συναισθηματικοί

- Να ευαισθητοποιηθούν τα παιδιά σε θέματα νερού και περιβάλλοντος γενικότερα.
- Να αναπτυχθεί το αίσθημα της υπευθυνότητας για αειφορική διαχείριση - κατανάλωση του νερού με το οποίο έχουν καθημερινή επαφή.

Ψυχοκινητικοί

- Να παρατηρούν χρησιμοποιώντας όλες τις αισθήσεις τους (ακούγοντας ήχους νερού, δοκιμάζοντας (γλυκό νερό – αλμυρό - κρύο - ζεστό), βλέποντας το νερό στις τρεις μορφές του και στις διάφορες χρήσεις του, αγγίζοντάς το (ζεστό-κρύο, βροχή, χιόνι, πάγος) και μυρίζοντάς το (καθαρό – βρώμικο).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

- **Αίθουσα:** Ερωτηματολόγια, χωρισμός σε ομάδες. Ανακοίνωση των πληροφοριών, επεξεργασία, ταξινόμηση, καταγραφή απόψεων. Πειράματα σχετικά με την εξάτμιση, τήξη, πήξη και καθαρισμό του νερού. Εικαστικές δημιουργίες, ενασχόληση με τα εκπαιδευτικά πακέτα. Σύνταξη δεκάλογου συμβουλών σωστής χρήσης του νερού. Δημιουργία αφίσας.

- **Αίθουσες και αυλή σχολείου:** Παρακολούθηση βιντεοταινιών, Προβολή CD ROM, Παιχνίδια ρόλων, παντομίμες.
- **Δημαρχείο- Γραφεία Δ.Ε.Υ.Α.Π.:** Ενημέρωση από τον πρόεδρο της Δ.Ε.Υ.Α.Π.
- **Αλυκές Κίτρους:** Επίσκεψη στο χώρο, ενημέρωση από τον υπεύθυνο, παρατήρηση του υγροβιότοπου και φωτογράφιση.
- **Κ. Μηλιά Πιερίας:** Επίσκεψη σε νερόμυλο και δριστέλα
- **Νεοκαισάρεια Πιερίας:** Επίσκεψη στο ποτάμι (συλλογή εικόνων και ήχων, φωτογράφιση).
- **Κατερίνη:** Επίσκεψη στο πάρκο της Κατερίνης -τεχνητές λιμνούλες, σιντριβάνια- για παρατήρηση και φωτογράφιση.
- **Χωράφι και κήπος:** Παρακολούθηση ποτίσματος χωραφιού και λαχανόκηπου (άδρευση).
- **Δίον Πιερίας:** Το νερό στον αρχαιολογικό χώρο του Δίου.
- **Βροντού Πιερίας:** Επίσκεψη στο ποτάμι της Βροντούς.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΡΥΩΝ
ΘΕΜΑ: «Σσσς... Το δάσος έχει κάτι να σου πει»

ΕΤΣΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣΑΜΕ.....

Το χωριό μας βρίσκεται στην πλαγιά των Πιερίων, κοντά στο δάσος. Κατά συνέπεια ευνόησε την βιωματική προσέγγιση του θέματος.

Οι κάτοικοι ασχολούνται με την εκμετάλλευση του δάσους (Δασικός Συνεταιρισμός – Κτηνοτροφία).

Ευνοεί τη σύνδεση με τα περισσότερα γνωστικά αντικείμενα του Αναλυτικού προγράμματος.

Είναι δυνατό να συνδεθεί η δραστηριότητα του Σχολείου με τη τοπική κοινωνία.

ΣΤΟΧΟΙ

Οι μαθητές/τριες

(Γνωστικοί)

Να μάθουν το ρόλο του δάσους και να αξιολογήσουν την σπουδαιότητα και τη σημασία του. Να γνωρίσουν τις ανθρώπινες παρεμβάσεις στα δάση. Να γνωρίσουν τα είδη των δέντρων και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Να γνωρίσουν τα είδη των ζώων, πτηνών, εντόμων του δάσους. Να συσχετίσουν την ανακύκλωση χαρτιού με την προστασία του δάσους.

(Συναισθηματικοί)

Να αποκτήσουν οικολογική συνείδηση. Να καταγράψουν το παραδοσιακό γλωσσάριο με τα φυτά, δέντρα της περιοχής τους. Να γνωρίσουν εργαλεία, παιχνίδια, παραδοσιακά έπιπλα και σκεύη, μουσικά όργανα κ.ά που γίνονταν από ξύλο. Η φυσική μεταβολή χρωμάτων, οσμών, ήχων του δάσους στον ψυχοσυναισθηματικό κόσμο των παιδιών.

(Ψυχοκινητικοί)

Να μάθουν να προσανατολίζονται. Να καλλιεργήσουν μέσα από τα εικαστικά (ζωγραφική, θεατρικά δρώμενα ...) τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά τους. Να χειρίζονται φωτογραφική μηχανή, βιντεοκάμερα, κασετόφωνο. Να εξελίξουν την ικανότητα αναγνώρισης ήχων του δάσους. Να μάθουν το ρόλο του δάσους και να αξιολογήσουν την σπουδαιότητα και τη σημασία του.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Νοέμβριος (δάσος): Γνωριμία με τα είδη δέντρων και φυτών του δάσους. Τοπικές ονομασίες των φυτών και των δέντρων, ωφέλειες του δάσους (συλλογή φύλλων, φλουδών δέντρων). Καταγραφή και αναγνώριση ήχων του δάσους, μάζεμα κάστανων. Ενημέρωση από αρμόδιο της δασικής υπηρεσίας.

Δεκέμβριος (Σχολείο): Γνωριμία με τα ζώα του δάσους (βίντεο - φωτογραφίες). Ιστορίες-περιπέτειες των κατοίκων με τα ζώα του δάσους.

Ιανουάριος (δάσος): Επίσκεψη στο δάσος. Καταγραφή φυλλοβόλων και αιθαλών δέντρων.

Φεβρουάριος (χωριό): Συλλογή παιχνιδιών και οικιακών σκευών από ξύλο (άλλοτε) ή και φωτογραφιών τους. Επίσκεψη σε λαογραφικό μουσείο Κ. Μηλιάς Ν. Πιερίας. Επίσκεψη σε χώρο πρωτογενούς επεξεργασίας ξύλου (Κατερίνη).

Μάρτιος (Σχολείο): Θεατρικό παιχνίδι-δραματοποιήσεις – παιχνίδια ρόλων. Επίσκεψη σε εργαστήριο ξύλινων παιχνιδιών (Κατερίνη).

Απρίλιος (Σχολείο): Εικαστικά. Κατασκευές ξύλινων αντικειμένων. Οργάνωση φύλλων εργασίας.

Μάιος (χωριό): Οργάνωση εκθεσιακού χώρου με ξύλινες κατασκευές του χθες και του σήμερα.

3^ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

«Το σχολείο μας:

Μαθαίνουμε το παρελθόν, ερευνούμε το παρόν, σχεδιάζουμε το μέλλον»

ΤΑΞΗ: ΣΤ2

ΜΑΘΗΤΕΣ: 19

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ: Παπαχρήστου Αστέριος, Μαυρομάτη Δήμητρα.

Κ Ρ Ι Τ Η Ρ Ι Α Ε Π Ι Λ Ο Γ Η Σ Θ Ε Μ Α Τ Ο Σ

Το σχολείο με τα σημερινά δεδομένα δεν είναι πλέον ένας μηχανισμός μετάδοσης γνώσεων στο μαθητή αλλά ο πιο σημαντικός, μετά την οικογένεια, ίσως παράγοντας διαμόρφωσης της προσωπικότητάς του, με την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων, την καλλιέργεια του πνεύματός του, την αλλαγή στάσης και συμπεριφοράς απέναντι στα μεγάλα ζητήματα του περιβάλλοντος, της υγείας, των κοινωνικών προβλημάτων και τόσων άλλων.

Μαθαίνοντας οι μαθητές την ιστορία του σχολείου μας, την προσφορά του στην τοπική κοινωνία, τους στόχους του, τις δράσεις του, τα προγράμματα που εφαρμόζει, αλλά και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το σύγχρονο σχολείο, διαμορφώνουν στη σκέψη τους και σχεδιάζουν το σχολείο που καλύπτει τις ανάγκες τους. Ευαισθητοποιούνται για τα σύγχρονα προβλήματα που απειλούν τη γειτονιά μας, την πόλη μας, τον κόσμο μας, και αναζητούν λύσεις.

Το θέμα είναι πολύ προσεγμένο και ενδιαφέρον για τα παιδιά, αφού αφορά το σχολείο τους, στο οποίο περνούν πολλές ώρες κάθε ημέρα, δίνεται δε η δυνατότητα στους μαθητές να

επισκεφθούν διάφορους χώρους, να συζητήσουν να βρουν στοιχεία, να δουν το σχολείο με μια διαφορετική αντίληψη, να το συνδέσουν περισσότερο με την κοινωνία και το περιβάλλον.

Υ Π Ο Θ Ε Μ Α Τ Α Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ο Σ

- Ιστορία του σχολείου – Καταγραφή στοιχείων.
- Το σχολείο σήμερα: Χώροι – Δράσεις - Προγράμματα – Προβλήματα.
- Το σχολείο μας σε σχέση με το περιβάλλον του και την τοπική κοινωνία.
- Το σχολείο μας αύριο: Οι μαθητές σχεδιάζουν το σχολείο που θέλουν με έμφαση στο περιβάλλον, τις νέες τεχνολογίες, την τοπική ιστορία, το κοινωνικό σύνολο.

Σ Τ Ο Χ Ο Ι

- Να μάθουν οι μαθητές την ιστορία του σχολείου και τη σχέση του με την τοπική κοινωνία.
- Να γνωρίσουν καλύτερα τους χώρους του, τη σημερινή του πραγματικότητα, τους στόχους του, τις δράσεις του, αλλά και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει.
 - Να διαμορφώσουν το σχολείο που θέλουν με βάση τις σύγχρονες ανάγκες και έμφαση σε θέματα περιβάλλοντος και τοπικής κοινωνίας.
 - Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα εκπαίδευσης, σχέσης της εκπαίδευσης με το περιβάλλον, την κοινωνία.
 - Να αποκτήσουν περιβαλλοντική συνείδηση.
 - Να αποκτήσουν δεξιότητες μέσα από διάφορες δράσεις όπως επισκέψεις, εικαστικά και άλλα.
 - Να αποκτήσουν κοινωνικοποίηση μέσα από τον τρόπο υλοποίησης του προγράμματος (ομαδικότητα, συνεργασία).

Δ Ρ Α Σ Τ Η Ρ Ι Ο Τ Η Τ Ε Σ Τ Ο Υ Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ο Σ

- Μερικές από τις δράσεις μας συνοπτικά κατά σειρά που πραγματοποιήθηκαν:
- Ψάξιμο των αρχείων του σχολείου (μαθητολογία, βαθμοί,)
 - Συζήτηση με παλιούς δασκάλους και μαθητές του σχολείου.
 - Επίσκεψη στο 2ο Δημοτικό σχολείο Κατερίνης, στο οποίο στεγάζονταν το σχολείο μας.
 - Συζήτηση με το Διευθυντή του σχολείου μας για τη σημερινή πραγματικότητα, τα προβλήματα και οτιδήποτε άλλο σχετίζεται με το σχολείο.
 - Επίσκεψη στο Πάρκο Κυκλοφοριακής Αγωγής.
 - Συζήτηση με το σχολικό Σύμβουλο της 1^{ης} περιφέρειας για τους στόχους ενός σύγχρονου σχολείου, την Τοπική ιστορία, τις Νέες Τεχνολογίες.
 - Συζήτηση με τον Υπεύθυνο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για την εφαρμογή της Π.Ε. στα σχολεία.
 - Ζωγραφική σε επιφάνειες του σχολικού μας χώρου.
 - Επίσκεψη στο Λαογραφικό Μουσείο Θεσσαλονίκης.
 - Συμμετοχή στην Εβδομάδα Περιβάλλοντος, που διοργάνωσε το Γραφείο Π.Ε. και ο Δήμος Κατερίνης, με δέντροφύτευση και παρουσίαση του προγράμματος στο Πνευματικό Κέντρο. Τα παιδιά σχεδιάζουν το σχολείο που θέλουν, το οποίο καλύπτει τις ανάγκες τους
 - Παρουσίαση προτάσεων, ιδεών, εξεύρεση λύσεων.
 - Συγκέντρωση στοιχείων, καταγραφή σε έντυπο.
 - Εικαστικά.
 - Παρουσίαση της εργασίας μας και στο σχολείο μας.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΤΩ ΜΗΛΙΑΣ «Πουλιά του Τόπου μου»

Η επιλογή του συγκεκριμένου προγράμματος έγινε γιατί:

- Ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα των παιδιών.
- Υπάρχει άφθονη πληροφόρηση σχετική με τα πουλιά.
- Το χωριό είναι κτισμένο στα «ριζά» των Πιερίων, οι μαθητές κατάγονται από αγροτικές οικογένειες, και έχουν πλούσια σχετικά βιώματα.

- Δίνεται η δυνατότητα, μέσα από την υλοποίηση του προγράμματος, να υπάρξει επαφή του σχολείου με φορείς και υπηρεσίες.

Ο Ι Σ Τ Ο Χ Ο Ι Τ Ο Υ Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ο Σ Η Τ Α Ν :

Γνωστικοί:

- Να κατανοήσουν οι μαθητές τη θέση των πουλιών στην τροφική αλυσίδα
- Να κατανοήσουν το ρόλο των πουλιών στη διατήρηση του οικοσυστήματος του δάσους και του χωριού.

- Να αντιληφθούν τους κινδύνους που απειλούν με εξαφάνιση ορισμένα είδη πουλιών.

Συναισθηματικοί:

- Ενίσχυση αυτοεκτίμησης
- Τροποποίηση της συμπεριφοράς μέσω της ενεργητικής μάθησης και του τρόπου ζωής τους, σε φιλικότερη προς το περιβάλλον και συγκεκριμένα προς τα πουλιά.

Ψυχοκινητικοί:

- Να αναδειχθεί μέσα από την υλοποίηση του προγράμματος η διαφορετικότητα και η ιδιαιτερότητα κάθε παιδιού, καθώς και οι ικανότητες, τα ταλέντα και οι κλίσεις τους.

- Ακόμη στα πλαίσια των γενικότερων στόχων της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης το πρόγραμμα **επεδίωξε μέσα από τη συμμετοχή:**

- Τη δημιουργία και κατάκτηση Περιβαλλοντικών αξιών.
- Το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, με όχημα την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.
- Τη δημιουργία σε μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς και τοπική κοινωνία περιβαλλοντικής συνείδησης.
- Τη ενεργοποίησή τους εθελοντικά, σε συλλογική δράση, την ευαισθητοποίησή τους σε θέματα περιβάλλοντος.

Μέσα από την υλοποίηση του προγράμματος δόθηκε η ευκαιρία στους μαθητές μας να **δ ρ α σ τ η ρ ι ο π ο ι η θ ο ύ ν** ως εξής:
Κατασκεύασαν φωλιές για τα πουλιά και τις τοποθέτησαν σε δέντρα του χωριού.
Παρακολούθησαν προβολές ταινιών με συγκεκριμένα θέματα.
Επισκέφτηκαν το Ζωολογικό Κήπο της Θεσσαλονίκης και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας.
Επισκέφτηκαν το ΚΠΕ Νάουσας και περπάτησαν στα μονοπάτια του Βερμίου.

Αναπαρήγαγαν νεοσσούς με τη χρήση κλωσομηχανής.
Ανέβασαν το θεατρικό έργο της Αντιγόνης Μεταξά: «Το δικαστήριο των πουλιών».
Συμμετείχαν με εικαστικά έργα και θεατρική παράσταση στις εκδηλώσεις του Δήμου Πέτρας ενόψει της Παγκόσμιας Ημέρας Περιβάλλοντος.

Η διάρκεια του προγράμματος ήταν περίπου οκτώ μήνες και συμμετείχαν οι **24** μαθητές των Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεων του σχολείου με την καθοδήγηση των δασκάλων τους, Μελίνας Τοπαλίδου και Φελεκίδη Γιώργου.

1ο Δημοτικό Σχολείο Κολινδρού

ΘΕΜΑ: *Ελάτε μαζί μας (Ανακύκλωση απορριμμάτων)*

ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ: Οι Μαθητές/τριες της Ε΄ τάξης σε συνεργασία με τους μαθητές/τριες της Γ΄ τάξης.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ: ΑΛΜΠΑΝΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (συντονιστής προγράμματος), ΤΣΑΚΙΡΗ ΚΟΚΩΝΗ, ΠΑΣΧΟΥ ΜΑΡΙΑ, ΚΑΤΣΙΑΝΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Τα σκουπίδια αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του πλανήτη, που απαιτεί άμεσες λύσεις. Το μεγαλύτερο μέρος των σκουπιδιών αποτελείται από υπολείμματα τροφών, συσκευασίες, χάρτινες και πλαστικές, προϊόντα μιας χρήσεως (χαρτοπετσέτες, χαρτί κουζίνας, αλουμινόχαρτο), εφημερίδες, περιοδικά και σκουπίδια που περιέχουν και επικίνδυνα για το περιβάλλον υλικά (μπαταρίες, χρώματα, φάρμακα κλπ).

Υπάρχουν χρήσιμα υλικά που μπορούν να ανακυκλωθούν που συνήθως καταλήγουν στα σκουπίδια.

Οι μαθητές έρχονται καθημερινά αντιμέτωποι με το πρόβλημα σε όλους τους χώρους που ζουν και κινούνται.

ΜΕΘΟΔΟΣ: Οι εκπαιδευτικές μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν κατά την διάρκεια του προγράμματος επιλέχθηκαν από τις εμφανιζόμενες ανάγκες δράσης σε συνδυασμό με τον γενικό στόχο του προγράμματος που έχει σχέση με την ανακύκλωση των σκουπιδιών.

Για την ανακύκλωση των σκουπιδιών επιλέχθηκαν **το χαρτί και το αλουμίνιο**.

ΥΠΟΘΕΜΑΤΑ: Περιβάλλον, Κοινωνία, Οικολογία

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γνωστικοί: Να φέρει του μαθητές σε επαφή με ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της εποχής μας, τη διαχείριση απορριμμάτων.

Συναισθηματικοί: Να ευαισθητοποιηθούν και να διαμορφώσουν, κατά το δυνατόν, κριτική στάση.

Ψυχοκινητικοί: Να μεταβούν οι μαθητές κοντά στους ρυπογόνους χώρους, να προβληματιστούν για τη ρύπανση και τα αποτελέσματά της.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Διανομή ερωτηματολογίου στους γονείς σχετικού με την ανακύκλωση.
2. Συγκέντρωση πληροφοριών από τις τοπικές αρχές για τον τρόπο συλλογής σκουπιδιών.
3. Επιστολές προς το Δήμαρχο και τους κατοίκους.
4. Επίσκεψις στους χώρους ρίψης σκουπιδιών (χωματερή Κολινδρού).
5. Δημιουργία ανακυκλωμένων ειδών στο σχολείο από χαρτί και αλουμίνιο.
6. Επίσκεψη στο πάρκο ανακύκλωσης Θεσσαλονίκης.
7. Συγκέντρωση όλων των κατασκευασθέντων υλικών.
8. Συνεργασία με τον Δήμο Κατερίνης για την προμήθεια κάδων απορριμμάτων για χαρτί και αλουμίνιο.
9. Έκθεση με φωτογραφικό υλικό.
10. Κατασκευή πινακίδων με διάφορα συνθήματα.
11. Επίδειξη στο σχολείο για τον τρόπο διαχωρισμού του χαρτιού και αλουμινίου.
12. Διανομή διαφημιστικών φυλλαδίων.
13. Δημιουργία και διανομή CD-ROM με τις δραστηριότητες.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ: Γινόταν σταδιακή αξιολόγηση ανά τακτά διαστήματα και όταν διαπιστωνόταν έλλειμμα επίτευξης των γνωστικών κυρίως στόχων, γινόταν νέες δραστηριότητες ανατροφοδότησης. Η τελική αξιολόγηση έγινε από την παιδαγωγική ομάδα σε ότι αφορά τους επιμέρους στόχους και από το σύλλογο διδασκόντων σε ότι αφορά τον γενικό στόχο. Έγινε συνολική αξιολόγηση του προγράμματος από όλους όσους συμμετείχαν στην τελική παρουσίαση του προγράμματος.

2ο Δημοτικό Σχολείο Κολινδρού Πιερίας

« Γ ν ω ρ ί ζ ω τ ο ν τ ό π ο μ ο υ »

Πρόταση γνωριμίας με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον του Δήμου Κολινδρού.

Τάξη: Β΄ (Δευτέρα)

Συντονιστής: Δημήτριος Χλεμές.

Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2004-2005 και **στόχευε** στα παρακάτω:

- Να γνωρίσουν οι μαθητές από κοντά το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον του Κολινδρού και της ευρύτερης περιοχής του.
 - Να αναζητήσουν πληροφοριακό υλικό και να καταγράψουν στοιχεία της παράδοσης και της ιστορίας του τόπου τους.
- Να μάθουν να διακρίνουν το φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον και να ερευνήσουν τους κινδύνους από τους οποίους απειλείται γενικά το περιβάλλον.

• Να έρθουν σε επαφή με τα φυτά, το δάσος και τα ζώα του τόπου μας, αλλά και με ανθρώπινα δημιουργήματα (κατοικίες, ναούς, μοναστήρια, ξωκλήσια, εργοστάσιο κ.ά.).

• Να συγκεντρώσουν με τη βοήθεια των γονέων τους παραδοσιακά παιχνίδια και να τα παρουσιάσουν στην αυλή του σχολείου.

Για την αποτελεσματικότερη προσέγγιση του θέματος **εφαρμόστηκε** η εργασία σε ομάδες και η έρευνα δράσης αλλά και η μέθοδος αποσαφήνισης αξιών και όρων, η δραματοποίηση και το παιχνίδι ρόλων.

Οι παραπάνω στόχοι του προγράμματος επιτεύχθηκαν με **δραστηριότητες** που υλοποιήθηκαν σε όλη τη φάση εφαρμογής του προγράμματος, όπως:

• Επισκέψεις στους οικισμούς του Δήμου Κολινδρού, σε άλση, χωράφια, περιβόλια, εργαστήρια, εργοστάσιο κονσερβοποιίας, παραδοσιακές κατοικίες της περιοχής του Κολινδρού. Ο κάθε μαθητής και μαθήτρια συμμετείχε με ενδιαφέρον στις επισκέψεις και στις δραστηριότητες πεδίου.

• Καταγραφή και ταξινόμηση των συλλεχθέντων στοιχείων και παρουσίασή τους. Συνέλεξαν και κατέγραψαν έθιμα, παροιμίες, παραδόσεις, αινίγματα, παραδοσιακά παιχνίδια και τραγούδια του τόπου τους. Στην συλλογή των πληροφοριών υπήρξε θετική ανταπόκριση των γονέων των μαθητών.

• Οι μαθητές ζωγράρισαν, δημιούργησαν χειροτεχνικές κατασκευές, έγραψαν ποιήματα, τραγούδησαν, υποδύθηκαν ρόλους, έπαιξαν παραδοσιακά παιχνίδια στην αυλή του σχολείου. Ηχογράφησαν στο δικό τους CD επτά παραδοσιακά τραγούδια του Κολινδρού.

• Δημοσίευσαν στον τοπικό τύπο τις δράσεις τους.

Η Η Μ Ε Ρ Ι Δ Α Π Α Ρ Ο Υ Σ Ι Α Σ Η Σ

Την Παρασκευή 10 Ιουνίου 2005, πραγματοποιήθηκε η προγραμματισμένη ημερίδα παρουσίασης του Προγράμματος. Η εκδήλωση αυτή ήταν το επισφράγισμα των δράσεων που εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς και περιλάμβανε ομιλία από τον υπεύθυνο του προγράμματος Δημήτρη Χλεμέ, προβολή του CD-ROM με περιεχόμενο και φωτογραφίες των δραστηριοτήτων, έθιμα, παραδόσεις, παροιμίες, ποιήματα μαθητών, αινίγματα του τόπου μας, στοιχεία για την ιστορία και λαογραφία της περιοχής κ.ά.

Ιδιαίτερη αίσθηση προκάλεσε η παρουσίαση του CD με τα κολινδρινά τραγούδια που ερμήνευσε η μαθήτρια της Β΄ τάξης Σεραφειμίδου Ευθυμία και η χορωδία των μαθητών της Β΄ τάξης. Το CD περιλαμβάνει τα παρακάτω τραγούδια: 1) Ανθία μου γιατρούδα μου 2) Λισσάβου Κουκουφτούδα 3) Όνειρο είδα 4) Κάτω στα περιβόλια 5) Στης Μπάρας το πλατάνι (στίχοι Χαρ. Χασιαπέτη) 6) Στου Μυντημένου τα στενά και 7) Του ψαρά ο γιος.

Στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του σχολείου που έγινε η παρουσίαση λειτουργούσε και έκθεση έργων φωτογραφίας, ζωγραφικής και χειροτεχνίας των μαθητών.

Ο συντονιστής του προγράμματος αναφέρθηκε μεταξύ άλλων στους στόχους των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, την παιδαγωγική αξία του συγκεκριμένου προγράμματος και ανέπτυξε τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και τα κριτήρια επιλογής του θέματος.

Το ακροατήριο παρακολούθησε με ενδιαφέρον τα στοιχεία που παρουσίαζαν οι μαθητές/τριες τα οποία προβάλλονταν ταυτόχρονα σε οθόνη.

Η παρουσίαση έκλεισε με το θεατρικό δρώμενο: «**Τα χελιδόνια και το μαύρο σύννεφο**», που με επιτυχία παρουσίασαν οι μαθητές /τριες της Περιβαλλοντικής ομάδας.

Στο τέλος της ημερίδας απονεμήθηκαν στους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα μαθητές, έπαινοι της Διεύθυνσης Π.Ε. Πιερίας και βεβαιώσεις συμμετοχής από τον προϊστάμενο του 1ου Γραφείου Π.Ε. Πιερίας κ. Χρήστο Τζιμόπουλο και τον Υπεύθυνο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Πιερίας κ. Ιωάννη Οργανόπουλο, οι οποίοι και χαιρέτισαν την εκδήλωση.

Ο υπεύθυνος Π.Ε. κ. Οργανόπουλος αναφέρθηκε στη φιλοσοφία των Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που υλοποιούνται στο νομό και τόνισε την πολύπλευρη αξία και ωφελιμότητά τους.

Την εκδήλωση παρακολούθησαν οι μαθητές όλων των τάξεων του σχολείου, μέλη του Δ.Σ. του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων του σχολείου, γονείς, οι εκπαιδευτικοί του σχολείου.

Μετά το τέλος της παρουσίασης μαθητές της Β΄ τάξης προσέφεραν σε όλους πίτες, κεράσια, γλυκά και αναψυκτικά.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΟΝΤΑΡΙΩΤΙΣΣΑΣ

«**Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ , ΕΝΑ ΠΟΛΥΧΡΩΜΟ ΠΑΖΛ ΘΑΛΑΣΣΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ**»

Τάξη: Δ΄

Υπεύθυνη Εκπαιδευτικός: Τζημαγιώργη Δήμητρα.

Αρχικά ας σημειωθεί ότι κατά τη προηγούμενη σχολική χρονιά οι ίδιοι μαθητές επεξεργάστηκαν το θέμα «Νερό, πηγή ζωής». Ως συνέχεια του θέματος και γενικότερου ενδιαφέροντος επιλέχθηκε κατόπιν συζητήσεως το συγκεκριμένο με **κριτήρια επιλογής:**

❖ Η χώρα των μαθητών αποτελεί μια μεγάλη χερσόνησο της Μεσογείου και επηρεάζεται άμεσα από αυτή.

❖ Η πλατύτερη και βαθύτερη γνώση της γεωγραφικής διαμόρφωσης της Μεσογείου και του ρόλου της στη δημιουργία γύρω της σημαντικών πολιτισμών στο χθες και το σήμερα.

❖ Η χλωρίδα και η πανίδα της περιφέρους Μεσογείου θάλασσας δέχονται απειλές σήμερα και χρειάζονται την προστασία μας.

Συνοπτικά παρουσιάζοντας τις δραστηριότητες του προγράμματος κατά χρονολογική σειρά, πραγματοποιήθηκαν τα εξής:

- Εξάσκηση στη χρήση της τεχνικής χαρτογράφησης με θέμα τη Μεσόγειο.
- Κατανόηση της γεωγραφικής διαμόρφωσης της περιοχής της Μεσογείου και του ιδιαίτερου σχήματός της (κλειστή θάλασσα).
- Γνώση της θέσης και του ρόλου της λεκάνης της Μεσογείου στην ολότητα της γης.
- Γνωριμία με τους σημαντικούς πολιτισμούς που αναπτύχθηκαν γύρω από αυτήν.
- Γνωριμία με την ιδιαίτερη χλωρίδα και πανίδα της Μεσογείου.
- Εντοπισμός απειλών για το περιβάλλον της Μεσογείου.
- Ανάδειξη του ρόλου της στην οικονομία και ανάπτυξη των Μεσογειακών χωρών.
- Καλλιτεχνικές δημιουργίες με θέμα τη Μεσόγειο.

Στα πλαίσια της σύνδεσης με τα αναλυτικά προγράμματα, έγινε σύνδεση με τη **Μελέτη Περιβάλλοντος** και με παραγράφους περιβαλλοντικού και γεωγραφικού χαρακτήρα, με σχετικά κείμενα του μαθήματος της **Γλώσσας**, με την **ιστορία** – μυθικά ταξίδια στη Μεσόγειο, Οδυσσέας, Ιάσοντας, Μινωίτες, Ελληνικές αποικίες και τέλος με τα **εικαστικά** – κατασκευές – κολλάζ – ζωγραφιές με θέματα Μεσόγειος – χλωρίδα – πανίδα και κατασκευή παιχνιδιού «Καλημέρα Μεσόγειο».

Ως **στόχοι** του προγράμματος, που θα επιτυγχάνονταν μέσα από ποικίλες διαθεματικές δραστηριότητες, τέθηκαν οι εξής:

- Ευαισθητοποίηση των μαθητών και διαμόρφωση θετικών στάσεων και συμπεριφορών για την προστασία του περιβάλλοντος και της Μεσογείου.
- Αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στην πολιτισμική πολυμορφία.

Στα πλαίσια συνεργασίας με άλλους φορείς ήρθαμε σε επαφή με το Δήμο Δίου, τη Νομαρχία Πιερίας, το Λιμεναρχείο Θεσσαλονίκης και Κατερίνης.

Ας σημειωθεί ότι αρχικά οι μαθητές επέλεξαν με ενθουσιασμό το όνομα της ομάδας τους (**Ποσειδώνες, Δελφίνια, Εξερευνητές, Ιππόκαμποι**) και σχεδίασαν την σχετική κονκάρδα τους.

Προτάσεις για μεγαλύτερη απόλαυση των ακτών της μεσογείου

ΘΥΜΗΣΟΥ ΠΑΝΤΑ

Εκτός από τα ρήματα **ΑΡΑΖΩ, ΞΑΠΛΩΝΩ, ΚΑΤΑΝΑΛΩΝΩ**,

Υπάρχουν και τα ρήματα **ΧΑΛΑΡΩΝΩ, ΑΠΟΛΑΜΒΑΝΩ, ΜΑΘΑΙΝΩ, ΠΑΡΑΤΗΡΩ, ΣΕΒΟΜΑΙ, ΑΝΑΖΗΤΩ**.

Έτσι θα αποκτήσεις μια σχέση «γάντι» με τις μεσογειακές ακτές.

Μάζεψε ξύλα που έχουν ξεβραστεί στην ακτή και ζωγράφισέ τα και διακόσμησε το σπίτι και τον κήπο σου. ΓΙΝΕ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ.

Μάζεψε κελύφη και ξεβρασμένα κοχύλια. Στόλισε μ' αυτά γλάστρες, κουτιά και ό,τι άλλο φανταστείς. Φέρε τη Μεσόγειο μέσα στο σπίτι σου. ΓΙΝΕ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΗΣ.

Φωτογράφησε και κατάγραψε τα είδη της χλωρίδας και της πανίδας της Μεσογείου. ΓΙΝΕ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ ΤΡΟΜΕΡΟΣ.

Απόλαυσε τη μαγεία ενός ηλιοβασιλέματος και σκόρπισε στη ψυχή σου γαλήνη και ηρεμία. ΤΗ ΧΡΕΙΑΖΕΣΑΙ.

Απόλαυσε ένα νυχτερινό μπάνιο κάτω από τον έναστρο ουρανό με το φεγγάρι συντροφιά. ΛΙΓΟΣ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ ΔΕ ΒΛΑΠΤΕΙ.

Και μερικά σχετικά ποιήματά μας

Το θαύμα της Μεσογείου

Σαν όνειρο μαγικό ήρθες χθες βράδυ στο όνειρό μου .

Έλα να πάμε μου είπες ταξίδι μαγικό να γνωρίσεις θάλασσες και πολιτισμούς όλους μαζί ενωμένους σε μια μονάχα θάλασσα που κλείνει μέσα της όλη τη γη σαν ένα θαύμα, Μεσόγειο την λένε βιάσου μην αργείς .

Τα ψάρια διαδηλώνουν

Πιασμένες χέρι χέρι
η Μονάχους με την Καρέτα
πάνε βόλτα για ένα καφέ
στον καφενέ, που τον λέγανε θαρρώ

«ΜΕΣΟΓΕΙΟ»

τραλαλα λα λα λα!

Κάθισαν σ' ένα τραπέζι και παραγγείλανε
Στη σερβιτόρα τη γοργόνα καφέ και παγωτό
τραλαλα λα λα λα!

Γύρω στ' άλλα τραπεζάκια

Κάθονταν λιγάκι πικραμένα και πολύ σκεπτικά
Γόπες, καβούρια, σαρδέλες κι αστακοί,
τραλαλα λα λα λα!

Ένας ήταν ο καημός τους,

Τι θα γίνει με τη μόλυνση μες στο βυθό.

Συζητούσαν και φωνάζαν, κλαίγαν και σωπαίναν
τραλαλα λα λα λα!

Τότε η Καρέτα τους φωνάζει:

Δέστε εδώ το όστρακό μου,

ένα μήνυμα έχω γράψει για καλό

«ΑΝ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ ΑΓΑΠΑΤΕ ΑΛΛΟ ΠΙΑ ΜΗΝ ΠΟΛΕΜΑΤΕ»

τραλαλα λα λα λα!

Τότε όλα τα ψάρια με μπογιές χρωματιστές
γράψαν πάνω στο κορμί τους το δικό τους το πανό
με σύνθημα τρανό, τραλαλα λα λα λα!

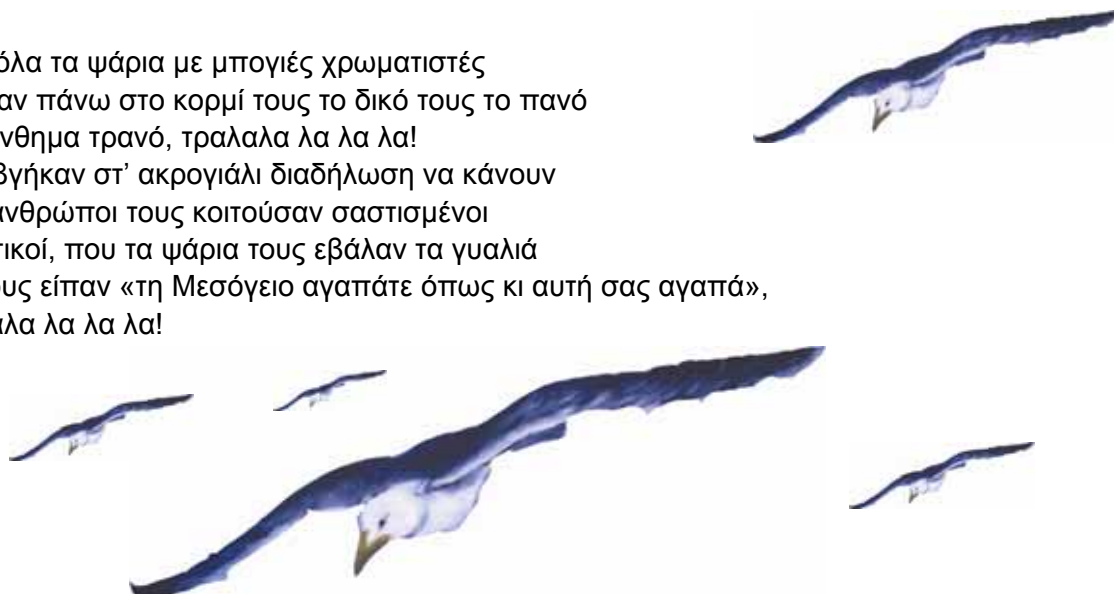
Και εβγήκαν στ' ακρογιάλι διαδήλωση να κάνουν

κι οι άνθρωποι τους κοιτούσαν σαστισμένοι

σκεπτικοί, που τα ψάρια τους εβάλλαν τα γυαλιά

και τους είπαν «τη Μεσόγειο αγαπάτε όπως κι αυτή σας αγαπά»,

τραλαλα λα λα λα!

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΟΡΙΝΟΥ

«Φυτοφάρμακα – Βιολογικά – Γενετικά τροποποιημένα προϊόντα»

ΤΜΗΜΑΤΑ: ΣΤ1 (23 μαθητές/τριες) - ΣΤ2 (19 μαθητές/τριες)

Οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί: Κατσιγιάννη Κωνσταντίνα – Σιδηρόπουλος Μιχάλης

ΣΚΕΠΤΙΚΟ – ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Είναι γνωστό ότι, από τότε που το βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων του δυτικού κόσμου, χάρη στην τεχνολογία, έφθασε στο αποκορύφωμά του και χιλιάδες τόνοι από τα γεωργικά προϊόντα αχρηστεύονται λόγω υπερπαραγωγής, ακούγονται από παντού φωνές διαμαρτυρίας.

Από παντού, ασκείται κριτική για την ποιότητα των προϊόντων που παράγονται. Κριτική όσον αφορά τη μέθοδο και τα μέσα που χρησιμοποιεί ο γεωργός, για τα υπολείμματα από φυτοφάρμακα και χημικά λιπάσματα (νιτρικά) στις τροφές, για μολυσμένο φυσικό περιβάλλον.

Όλο και περισσότεροι άνθρωποι αναρωτιούνται και ψάχνουν για τροφές ποιότητας, για καθαρό πόσιμο νερό και γενικά, για περιβάλλον όπου επικρατεί κάποια αρμονία και ισορροπία ανάμεσα σε ζώα, φυτά και άνθρωπο.

Αναρωτιούνται εάν είναι δυνατή και πραγματοποιήσιμη η παραγωγή γεωργικών προϊόντων, τα οποία μπορεί κανείς να τρώει χωρίς φόβο και αμφιβολία.

Η ανίχνευση για D.D.T. στο γάλα, διάφορες λοιμώξεις του πεπτικού από ραντισμένα φρούτα και λαχανικά, αλλά και τα οιστρογόνα και οι ορμόνες, τον τελευταίο καιρό, είναι αιτία για μεγαλύτερη ανησυχία του κοινού και για έλλειψη εμπιστοσύνης απέναντι στο γεωργό που τα παράγει, στην ενδιάμεση επιχείρηση που τα συσκευάζει και τελικά, απέναντι στην πολιτεία για ανεπαρκή έλεγχο και πληροφορίες σχετικά με τη σωστή και λογική χρήση των φαρμάκων, λιπασμάτων κ.τ.λ.

Αν και η εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας μάς έδωσαν ορισμένα ευεργετήματα, ωστόσο σε πολλά σημεία μάς απομάκρυναν από τη φυσική διατροφή και μάλιστα προς το χειρότερο. Σήμερα, είναι απόλυτα βεβαιωμένο πως η υγεία και η μακροζωία του ανθρώπου εξαρτώνται από τη φυσική ποιότητα του φυτικού κόσμου. Η πρόοδος και η εξέλιξη που παρουσιάζει ο άνθρωπος δε συμφωνούν με τους φυσικούς νόμους και αυτή η ανισορροπία έχει επιδράσει στο πολυτιμότερο αγαθό που υπάρχει, την υγεία ανθρώπων, ζώων και φυτών.

Ο Κορινός είναι μια αγροτική περιοχή. Δεν θα μπορούσαμε λοιπόν να μην ασχοληθούμε με θέματα που αγγίζουν όλους τους μαθητές αλλά και την κοινωνία της περιοχής. Πιστεύουμε ότι η γνώση γύρω από τη χρήση φυτοφαρμάκων, η γνωριμία με τα βιολογικά προϊόντα και η ενημέρωση που σχετίζεται με τα μεταλλαγμένα δημιουργούν πολίτες ευαισθητοποιημένους σε θέματα περιβάλλοντος.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Επιδίωξη για:

Επαφή των μαθητών με το άμεσο φυσικό και αγροτικό περιβάλλον του τόπου τους.
Κατανόηση του ρόλου των φυτοφαρμάκων και των συνεπειών τους στη σύγχρονη γεωργία.

Γνωριμία με τις βιολογικές καλλιέργειες.

Ενημέρωση για τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα και τις συνέπειες που έχουν στον άνθρωπο και στο περιβάλλον.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Εκπαιδευτική επίσκεψη στο βιολογικό αγρόκτημα «Βιοαγρός» στην Κρύα Βρύση Πέλλας. Ενημέρωση από τον γεωπόνο κ. Δήμο Αλεξάκη. Επίσκεψη σε κατάστημα φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων. Εργασία με τους υπολογιστές – Στατιστική έρευνα. Επίσκεψη στο αγρόκτημα Ηρακλής στην Κάτω Μηλιά. Λαϊκή Αγορά – Συμπλήρωση Ερωτηματολογίου. Ημέρα Περιβάλλοντος – Παρουσίαση προγράμματος – Ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας. Καλλιτεχνικές Δημιουργίες των μαθητών

Συμπεράσματα

Με την ολοκλήρωση του προγράμματος και με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, μπορούμε να καταλήξουμε σε κάποια χρήσιμα συμπεράσματα:

Οι γεωργοί μας χρησιμοποιούν πολύ περισσότερα λιπάσματα απ' όσα κανονικά απαιτούνται. Παρατηρείται κατάχρηση Φυτοφαρμάκων. Αρκετοί από τους γεωργούς μας δεν συνεργάζονται με γεωπόνο. Δεν υπάρχουν Βιολογικές καλλιέργειες στην περιοχή γιατί κρίνονται οικονομικά ασύμφορες. Οι καταναλωτές ενδιαφέρονται για τα Βιολογικά Προϊόντα αλλά δύσκολα τα βρίσκουν. Οι Έμποροι δεν προωθούν τα Βιολογικά Προϊόντα γιατί προς το παρόν το κόστος είναι πολύ υψηλό. Δεν

υπάρχει ενημέρωση για τα Γενετικά Τροποποιημένα Προϊόντα και για τις συνέπειές τους στον άνθρωπο και στο περιβάλλον

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Επαγγελματική Εκπαίδευση των καλλιεργητών.

Συνεργασία υποχρεωτική με γεωπόνους.

Να μη γίνεται κατάχρηση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων.

Κατά τη διάρκεια των ψεκασμών να λαμβάνονται όλα τα μέτρα προστασίας.

Ενημέρωση για τις Βιολογικές Καλλιέργειες και τα Βιολογικά Προϊόντα.

Κίνητρα στους νέους καλλιεργητές να ασχοληθούν με τη Βιολογική Γεωργία.

Χαρακτηρισμός του Δήμου Κορινού ως Περιοχής που δεν καλλιεργούνται ούτε θα καλλιεργηθούν στο μέλλον Γενετικά Τροποποιημένα Προϊόντα.

2ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΙΤΟΧΩΡΟΥ

«Το αμπέλι στο χρόνο»

Υπεύθυνη Προγράμματος: **Μακρή Κωνσταντινιά**

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα είχε διάρκεια τριών ετών και υλοποιήθηκε από την Δ΄ τάξη της σχολικής χρονιάς 2003–2004. Τα 15 παιδιά της τότε Δ΄ τάξης, περάτωσαν το πρόγραμμα, ως μαθητές της ΣΤ΄ τάξης (2005–2006). Μέρος του προγράμματος παρουσιάστηκε το Φεβρουάριο του 2005, σε σεμινάριο του ΚΓΠΕ Νάουσας, στο πλαίσιο του δικτύου «Γεωργία και Περιβάλλον». Το παρακάτω κείμενο γράφτηκε με την έναρξη της σχολικής χρονιάς 2005 – 2006.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ: Η Δυνατότητα βιωματικής προσέγγισης, λόγω ύπαρξης αμπελιών στην περιοχή μας.

Ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα των παιδιών, επειδή έχουν και προσωπικές εμπειρίες. Το θέμα είναι δυνατόν να προσεγγιστεί διαθεματικά και διεπιστημονικά (εύκολη σύνδεσή του με τα γνωστικά αντικείμενα του αναλυτικού προγράμματος). Ευνοεί την επαφή του σχολείου με τα μέλη της τοπικής κοινωνίας. Υπήρχε παλιότερα σε μεγάλο εύρος αυτό το είδος καλλιέργειας στην περιοχή της.

Τι κάναμε (2003–2004 και 2004–2005)

Ασχοληθήκαμε ήδη με «Το αμπέλι στη μυθολογία και στην αρχαιότητα».

Με την πρώτη μορφή φυτών στον τόπο μας. Επιλέξαμε έναν αμπελότοπο και σε συνεννόηση με τον αμπελουργό κ. Αποστόλου Θανάση, υιοθετήσαμε από ένα νέο κλήμα του αμπελιού του με του οποίου την περιποίηση θα ασχολούμαστε και μετά το τέλος του προγράμματος.

Οι επισκέψεις μας αφορούσαν την Ιστορία του αμπελιού και είχαν ως εξής: 1. Στην περιοχή «Κομπολόι», μεταξύ Σκοτίνας και Πλαταμώνα Πιερίας, η κ. Παντερμαλή Πουλάκη μας παρουσίασε την ιστορία του αμπελιού με «παραμυθική αφήγηση». Επίσης μας έδειξε και μας μίλησε για τα ευρήματα που αφορούσαν την παραγωγή κρασιού στην αρχαία αγροικία. 2. Στην αρχαία Ρωμαϊκή Αγορά (Θεσσαλονίκη), είδαμε τα υπόλοιπα εκθέματα της αρχαίας αγροικίας. 3. Στο Αρχαίο Δίον (έπαυλη Διονύσου).

Επίσης, συλλέγαμε πληροφορίες για την ιστορία του αμπελιού και πώς αυτό παρουσιάζεται στα αρχαία κείμενα. (σύνδεση με Ιστορία). Παράλληλα επισκεπτόμασταν το «αμπέλι μας» και με την ενημέρωση και στήριξη του αμπελουργού φροντίσαμε τα υιοθετημένα κλήματα, ακόμη και μέσα στη διάρκεια του καλοκαιριού, πράγμα που συνεχίστηκε και φέτος.

Τι κάναμε, τι κάνουμε, τι θα κάνουμε (2004–2005 και 2005–2006):

Κτήμα Αποστόλου: Συμμετοχή στον Τρύγο και στο πάτημα, (είδος καλλιέργειας συμβατική).

Κτήμα Καραλιά: Συμμετοχή στον Τρύγο, (είδος καλλιέργειας βιολογική). συνεντεύξεις από τους καλλιεργητές. Σύγκριση των δυο καλλιεργειών.

Σχολείο: Συζήτηση για ομοιότητες και διαφορές καλλιεργειών (συμβατική, βιολογική - οικολογική, ολοκληρωμένη, επιχειρησιακή), εξαγωγή συμπερασμάτων για θετικά – αρνητικά στοιχεία της κάθε καλλιέργειας, σε σχέση με το μέγεθος της παραγωγής, τη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, τον τρόπο άρδευσης.

Σχολείο: Επίσκεψη των Κυπρίων εκπαιδευτικών της Π.Ο. του Δημοτικού Σχολείου Γερμασόγιας (υλοποιούν πρόγραμμα με το ίδιο θέμα), οι οποίοι παρακολούθησαν και συμμετείχαν σε Δειγματική διδασκαλία με διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και σύνδεση του θέματος «αμπέλι» με Γλώσσα, Ιστορία, Γεωγραφία, Θρησκευτικά, Μουσικοκινητική, μέσα από συγκεκριμένο λογοτεχνικό κείμενο.

Ακολούθησε η ανταλλαγή ιδεών σε σχέση με τη συνέχεια του προγράμματος. Προτάθηκαν δραστηριότητες τις οποίες θα υλοποιήσουν και τα δύο σχολεία.

Κτήμα Αποστόλου: Παρουσίαση για το «τι έγινε» μέχρι τώρα στο πλαίσιο του προγράμματος και για το «τι θα γίνει» στη συνέχεια. Η παρουσίαση έγινε από τα παιδιά του σχολείου με την παρουσία των Κυπρίων εκπαιδευτικών, οι οποίοι με τη σειρά τους, παρουσίασαν το δικό τους πρόγραμμα («τι έγινε» - «τι θα γίνει»).

Αποστακτήριο της περιοχής μας (καζαναριό): Παρακολούθηση των σταδίων απόσταξης και παραγωγής τσίπουρου. Κατάθεση εμπειριών του «καζανά» και των κατοίκων της περιοχής μας, οι οποίοι συμμετέχουν σ' αυτή τη διαδικασία παραγωγής, για δική τους οικιακή χρήση.

Κτήμα Αποστόλου και σχολείο: Παρακολούθηση της εξέλιξης της ζύμωσης του μούστου και παράλληλη αξιοποίηση των πληροφοριών που συλλέγουν τα παιδιά από το συγγενικό τους περιβάλλον, τη σχετική βιβλιογραφία και από το Internet.

Δήμος Λιτοχώρου: Παραχώρηση χαρτών της περιοχής μας. Συνάντηση στην αίθουσα δημοτικού συμβουλίου των παιδιών με **γέροντες παλιούς αμπελουργούς** και εντοπισμός με τη βοήθειά τους, πάνω στους χάρτες των παλιών αμπελοτόπων. Γνωριμία με τα τοπωνύμια της περιοχής μας.

Σχολείο: Η πρώτη επαφή με το γεωπόνο της περιοχής Κίτρος κ. Χαράλαμπο Ηλιάδη.

Σχολείο: Δημιουργία χαρτών από τις ομάδες (περιοχής Λιτοχώρου, Πιερίας, Ελλάδας, Μεσογειακής λεκάνης και Ευρώπης), σχετικών με τους τόπους αμπελοκαλλιέργειας, με αξιοποίηση των πληροφοριών, που θα έχουν συλλέξει τα παιδιά.

Επίσκεψη στην **«ΑΓΡΟΤΙΚΑ»**, (έκθεση γεωργικών προϊόντων και μηχανημάτων στη Θεσσαλονίκη). Σύγχρονα μηχανήματα και εργαλεία καλλιεργειών, ποικιλίες κλημάτων, λιπάσματα, φυτοφάρμακα.

Κτήμα Αποστόλου: Ορίμανση κρασιού για εμφιάλωση.

Σχολείο: «Θεωρία της ετικέτας». Συζήτηση, ανίχνευση των στοιχείων/πληροφοριών, που υπάρχουν σε ετικέτες φιαλών κρασιού (Τόπος και είδος καλλιέργειας και παραγωγής). Κατασκευή χειροποίητης ετικέτας (το κάθε παιδί δημιουργεί την ετικέτα που θα βάλει στη φιάλη του κρασιού). Επίσκεψη στο ναό του Αγ. Τρύφωνα (προστάτη του αμπελιού), σχέσεις του αμπελιού με τη θρησκευτική μας παράδοση.

Επίσκεψη στα **Αμπελάκια**. Γνωριμία με έναν από τους παλιότερους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Διερεύνηση της προέλευσης του ονόματος του οικισμού.

Κτήμα Αποστόλου: Αρχίζουν οι εργασίες καλλιέργειας στο αμπέλι των παιδιών, οι οποίες συνεχίζονται και διατρέχουν όλο το πρόγραμμα, μέχρι και τον Ιούνιο.

Σχολείο: Επαγγέλματα σχετιζόμενα με το αμπέλι, μηχανήματα και εργαλεία άλλοτε και τώρα, αξιοποίηση των παραστάσεων από τις προηγούμενες επισκέψεις των παιδιών, συνάντηση με διάφορους επαγγελματίες. Συζήτηση με τα παιδιά για τη σχέση του αμπελιού με την οικονομία. Σύγκριση των επιπτώσεων της καλλιέργειας του αμπελιού στο περιβάλλον άλλοτε και σήμερα.

Λιτόχωρο, Εστιατόριο «Γαστροδρόμιο»: Ο Οινολόγος μας μιλάει για τα είδη των κρασιών και τη σημασία τους στη διατροφή. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στη σχέση του κρασιού με τη μεσογειακή διατροφή.

Επίσκεψη στο **Κίτρος**, στο Κτήμα Αδάμου και στο οικογενειακό οινοποιητήριο.

Σχολείο: Τραγούδια, ποιήματα, πεζογραφήματα, παλιές ιστορίες, αινίγματα. Πληροφορίες για την γεωγραφική κατανομή των αμπελότοπων στην Πιερία. Πληροφορίες για την καλλιέργεια των ποικιλιών στην περιοχή (ντόπιες ποικιλίες υπό εξαφάνιση), παροιμίες, ζωγραφικά έργα, γλυπτικά έργα, κεντήματα και άλλα καλλιτεχνικά δημιουργήματα, με θεματικούς άξονες το αμπέλι και το κρασί.

Λιτόχωρο, Εστιατόριο «Νερόμυλος»: Παραδοσιακές συνταγές φαγητών και γλυκών.

Επίσκεψη στις εγκαταστάσεις της επιχείρησης «ΤΣΑΝΤΑΛΗΣ» (Κτήμα/οινοποιητική μονάδα). Εκτεταμένη καλλιέργεια.

Επίσκεψη στις εγκαταστάσεις της επιχείρησης «ΖΕΥΣ» (Διαλογή/τυποποίηση προϊόντων Ολοκληρωμένης καλλιέργειας).

Σχολείο: «Ιατρική – κρασί – αλκοόλ (χρήση και κατάχρηση)». Ομιλία Ιατρού σε γονείς και άλλους κατοίκους. Το γλωσσάρι του αμπελιού και του κρασιού.

Επίσκεψη στη Γερμασόγια Λεμεσού Κύπρου, στο «Χριστάκειο» Δημοτικό Σχολείο, που υλοποιεί αντίστοιχο πρόγραμμα.

Σχολείο, Ιούνιος: Αξιολόγηση / ανατροφοδότηση. Παρουσίαση.

Δημοτικό σχολείο Μέσης Μηλιάς «Καπνοκαλλιέργεια και Καπνοκαλλιεργητές στη Μ. Μηλιά»

Χρόνος πραγματοποίησης του Προγράμματος

Το πρόγραμμα ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2004 και ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2005.

Μεθοδολογία

Η ανάπτυξη του σχεδίου εργασίας στηρίχθηκε στα καθημερινά βιώματα και στις προσωπικές εμπειρίες των μαθητών, όσον αφορά την καπνοκαλλιέργεια στη Μεσαία Μηλιά. Τα παιδιά εργάστηκαν ομαδικά και η υλοποίηση του προγράμματος βασίστηκε στην ενεργητική συμμετοχή τους.

Οι στόχοι του σχεδίου εργασίας, ο σχεδιασμός του και οι δραστηριότητες για την υλοποίησή του ήταν αποτέλεσμα της συνεργασίας των παιδιών.

Κριτήρια επιλογής του θέματος

Το θέμα αυτό επιλέχτηκε γιατί ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα και στις εμπειρίες των μαθητών, μπορεί να προσεγγιστεί διεπιστημονικά και δίνει τη δυνατότητα στο σχολείο να έρθει σε άμεση επαφή με την τοπική κοινωνία.

Στόχοι του προγράμματος

- Να δημιουργήσει στους μαθητές, στους γονείς και στην τοπική κοινωνία περιβαλλοντική συνείδηση και να τους ευαισθητοποιήσει σε θέματα που αφορούν την ρύπανση της περιοχής τους.
- Να γνωρίσουν οι μαθητές την ιστορία του καπνού.
- Να αντιληφθούν οι μαθητές την οικονομική διάσταση της καπνοκαλλιέργειας για τον τόπο τους.
- Να αντιληφθούν οι μαθητές την αρνητική διάσταση της καπνοκαλλιέργειας για το περιβάλλον τους και την υγεία τους.
- Να αλλάξουν οι μαθητές και η τοπική κοινωνία τη συμπεριφορά τους προς το περιβάλλον και να διαμορφώσουν νέο περιβαλλοντικό ήθος.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

- Οι μαθητές πήραν μέρος στη σπορά, στη φυτεία, στο ράντισμα, στο ήλιασμα, στο δέσιμο και γενικά σε όλες τις φάσεις από την καλλιέργεια έως την πώληση του καπνού.
- Άντλησαν πληροφορίες για την ιστορία του καπνού και για τις βλαβερές συνέπειες του καπνίσματος από το διαδίκτυο.
- Πήραν συνέντευξη από ηλικιωμένο αγρότη του χωριού.
- Συνέταξαν ερωτηματολόγιο και διεξήγαγαν έρευνα με σκοπό να διερευνήσουν τις στάσεις και τις απόψεις των καπνοκαλλιεργητών του χωριού, όσον αφορά τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα.
- Έγραψαν ποιήματα και έφτιαξαν θεατρικό έργο, το οποίο παρουσίασαν στην τοπική κοινωνία.
- Δημιούργησαν ζωγραφιές, σταυρόλεξο, κρυπτόλεξο, λεξιλόγιο του καπνού και προβλήματα μαθηματικών.
- Επισκέφτηκαν εργοστάσιο επεξεργασίας και συνεταιρισμό καπνού.
- Εξέδωσαν εφημερίδα με τις δράσεις τους.
- Παρουσίασαν τις δράσεις τους στην Κάτω Μηλιά σε συνεργασία με τα άλλα σχολεία της περιοχής.

Το πρόγραμμα υλοποίησαν οι δάσκαλοι Κοσκινάς Χρήστος και Καρακούσης Βασίλειος και οι 18 μαθητές του σχολείου μας.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΑΛΑΙΟΣΤΑΝΗΣ
ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: «Από το σπόρο στο ψωμί»

ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΝΗΠΙΩΝ: 29 (11 ΝΗΠΙΑ & 18 ΜΑΘΗΤΕΣ)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ: ΧΑΝΔΟΛΙΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ, ΜΑΝΤΖΟΥ ΘΩΜΑΣ, ΤΣΕΛΙΟΥ ΙΩΑΝΝΑ

ΑΦΟΡΜΗΣΗ για το θέμα που επιλέξαμε ήταν η παγκόσμια ημέρα διατροφής και η καθημερινή εικόνα του διαλείμματος. Εκεί παρατηρήσαμε πως τα παιδιά σε καθημερινή βάση είχαν μαζί τους διάφορα σκευάσματα και είδη διατροφής από τα οποία έλειπε το ψωμί. Έτσι αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με το ψωμί, τον τρόπο παρασκευής του και τη σημασία που έχει στην καθημερινή μας διατροφή.

ΣΤΟΧΟΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Τα παιδιά

Να γνωρίσουν την ξεχωριστή θέση που έχει το ψωμί στη ζωή μας.

Να γνωρίσουν την πλούσια παρουσία του στην εθνική ζωή του τόπου μας.

Να κατανοήσουν τις προσπάθειες των ανθρώπων να καλλιεργήσουν τη γη και να δουν ότι η γη συμπεριφέρεται ως Μητέρα, ανταποδίδοντας αυτή την αγάπη.

Να αναπτύξουν συναισθήματα όπως φροντίδα, προστασία, αγάπη.

Να μάθουν την αξία της συνεργασίας και της συλλογικής προσπάθειας.

Να αναπτύξουν και να ενεργοποιήσουν την κριτική σκέψη και τη δημιουργικότητα.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Συγκέντρωση υλικού. Χωρισμός των παιδιών σε ομάδες. Κάθε ομάδα έχει το όνομά της. Σύνδεση του ψωμιού με σχετικά κείμενα μυθολογίας, λογοτεχνίας, λαογραφίας, ποιήματα παροιμίες, αινίγματα. Επίσκεψη σε αρτοποιείο. Επίσκεψη στο όργωμα, σπορά, αλευρόμυλο.

Ζωγραφική-κολλάζ-κατασκευές-φωτογραφίες. Παρασκευή ψωμιού από τα παιδιά. Κατασκευή χριστουγεννιάτικων στολιδιών με ζυμάρι. Παρουσίαση με τη λήξη του σχολικού έτους.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ: Το πρόγραμμα διήρκεσε από το Δεκέμβριο 2004 μέχρι το Μάιο 2005.

Με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες κρίνουμε ότι οι στόχοι που θέσαμε πέτυχαν. Η ανταπόκριση και η συμμετοχή των νηπίων και μαθητών ήταν θετική και δημιουργική. Το ενδιαφέρον των παιδιών καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος ήταν αμείωτο. Οι γονείς

παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον και ιδιαίτερη ικανοποίηση τα παιδιά και ήταν πάντα πρόθυμοι για βοήθεια.

Τα παιδιά κατάλαβαν γενικά τη σημασία του ψωμιού στη ζωή μας, τη θέση που έχει στη διατροφή μας, γνώρισαν τον τρόπο παρασκευής του σήμερα συγκρίνοντάς το με τον παραδοσιακό τρόπο.

Το πρόγραμμα ήταν μια εκπαιδευτική εργασία που στηρίχτηκε στον ενθουσιασμό των παιδιών και σε ό,τι παρέχει η μικρή κοινωνία του χωριού. Τα παιδιά απόλαυσαν τις διδακτικές μας επισκέψεις μαθαίνοντας συγχρόνως πολλά ενδιαφέροντα και χρήσιμα πράγματα μέσα από μια συλλογική και οργανωμένη δράση.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΕΡΙΣΤΑΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Π.Ε.: «Θάλασσα, η τροφός μας»

Παιδαγωγική Ομάδα: Κωστόπουλος Ιωάννης, Κριθάρας Βασίλειος
Τάξη Δ΄ (Τμήμα Δ1: 15 Τμήμα Δ2: 16)

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Η θάλασσα πάντα ελκύει τα παιδιά και κεντρίζει το ενδιαφέρον τους. Είναι προσιτό στα παιδιά αφού και τα τρία δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου μας έχουν ακτές. Μέσα από την ενασχόληση με τη θάλασσα και τον πλούτο της γνωρίζουμε καλύτερα το περιβάλλον. Πολλοί από τους κατοίκους της περιοχής ζουν από τη θάλασσα.

ΥΠΟΘΕΜΑΤΑ:

1. Αλιεία – η θάλασσα μας τρέφει με τα ψάρια της.
2. Αλυκές – παραγωγή αλατιού.
3. Οστρακοειδή – μυδοκαλλιέργεια.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ:

Γνωστικοί

- Να κατανοήσουν τα παιδιά τους όρους «Αλιεία», «Αλυκές», «Μυδοκαλλιέργεια», «Υπεραλίευση».
- Να μάθουν ποια προϊόντα μας δίνει η θάλασσά μας και πόση αξία έχουν για μας.
- Να μάθουν τον τρόπο με τον οποίο συλλέγονται αυτά τα προϊόντα.
- Να μάθουν να επικοινωνούν με διάφορους τρόπους με φορείς και πρόσωπα.

Συναισθηματικοί

- Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα περιβάλλοντος.
- Να ενισχυθεί η αγάπη τους προς τη θάλασσά μας.

- Να αναπτυχθεί το αίσθημα υπευθυνότητας για να διατηρούμε τη θάλασσά μας καθαρή και για να γίνεται λογική χρήση της αλιείας, μυδοκαλλιέργειας κλπ. ώστε πάντα να έχει να μας δίνει.

-Να αποκτήσουν κριτική στάση η οποία να χαρακτηρίζει την ιδιότητά τους ως καταναλωτές προϊόντων της θάλασσας και όχι μόνο.

-Να ευαισθητοποιηθεί η τοπική κοινωνία.

Ψυχοκινητικοί

- Να περπατήσουν τα παιδιά δίπλα στη θάλασσα, να τρέξουν και να γίνουν μικροί ψαράδες. Να ζωγραφίσουν, να σχεδιάσουν, να κατασκευάσουν και να δημιουργήσουν με τα χέρια τους. Να ενισχυθεί ο αυτοέλεγχος και η αυτοεκτίμηση Μέσα από τα παιχνίδια ρόλων, τις παντομίμες, το χορό εκτονώνονται τα παιδιά και χαλαρώνουν μαθαίνοντας ευχάριστα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Χωρισμός σε ομάδες εργασίας, ανακοινώσεις των μελών της κάθε ομάδας, σχεδιασμός δραστηριοτήτων (ημερολόγιο του προγράμματος), επεξεργασία των πληροφοριών, εξαγωγή συμπερασμάτων. Σχεδιασμός αφισών και σύνταξη κειμένων. Κατασκευές, ζωγραφιές,

κολάζ, μουσική.

Ενασχόληση με τα εκπαιδευτικά πακέτα « Η Π.Ε. στο Δημοτικό. Σχολείο» (ΥΠ.Ε.Π.Θ.) και «Μεσόγειος Θάλασσα – Πηγή Ζωής» (Medasset)

Παρακολούθηση βιντεοταινιών με θέματα σχετικά με το πρόγραμμα.

Θεατρικά παιχνίδια, κίνηση με μουσική, παιχνίδια ρόλων (ψαράς – ψάρι κ.ά.), παντομίμα, χορός.

Επίσκεψη στο Λιμάνι της Παραλίας. Συζήτηση των παιδιών με ψαράδες. Παρατήρησαν τα καΐκια και τα

σύγκριναν με τις βάρκες. Ξεψάρισαν μαζί με τους ψαράδες, έλεγαν τα ονόματα των ψαριών που έβλεπαν και τα άγγιζαν. Ρωτούσαν για κάτι που τους κέντριζε το ενδιαφέρον. Φωτογραφίστηκαν. Μοίρασαν έντυπα για συμμετοχή στην προστασία των θαλασσών, των ακτών και αειφορική αλιεία.

Επίσκεψη στο Χωριό των ψαράδων στη Γρίτσα Πιερίας.

Επίσκεψη στο Λιμεναρχείο Παραλίας. Ενημέρωση από τον υποπλοίαρχο και απαντήσεις σε ερωτήματα των παιδιών.

Επίσκεψη στο Δημαρχείο και ενημέρωση από το Δήμαρχο.

Σε ψαροταβέρνες της περιοχής μελέτησαν καταλόγους με τα θαλασσινά φαγητά και δοκίμασαν γεύσεις.

Μακρύγιαλος-μυδοτροφεία: Ενημερώθηκαν από τον πρόεδρο του συλλόγου μυδοκαλλιεργητών.

Παρατήρησαν τα μυδάδικα (πλοιάρια) και ενημερώθηκαν για την γιορτή των μυδοκαλλιεργητών (ΜΥΔΟΧΑΡΑ).

Επίσκεψη στις Αλυκές Κίτρους: Ενημερώθηκαν για την παραγωγή και συλλογή αλατιού.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς σε ημερίδα παρουσίασης του προγράμματος, ο Σύλλογος Γονέων και κηδεμόνων έψησε σαρδέλα και πρόσφερε σε όλους τους μαθητές και τους παρευρισκόμενους.

6/ Θέσιο Δημοτικό Σχολείο Πλαταμώνα
ΘΕΜΑ: « **Το δάσος, πηγή ζωής** »

Τάξη: Δ΄, Αριθμός παιδιών: 18

Υπεύθυνοι Εκπαιδευτικοί: Πετροπούλου Φεβρωνία, Καλαμάρας Θωμάς

Σκοπός

Να γνωρίσουν οι μαθητές περισσότερα πράγματα για το δάσος της περιοχής μας και γενικότερα για τα δάση, τις ωφέλειες, τους κινδύνους και την προστασία τους.

Στόχοι

- Να μάθουμε τι είναι δάσος και πού υπάρχουν σήμερα δάση.
- Να επισκεφθούμε το δάσος της περιοχής μας και να καταγράψουμε τα είδη δέντρων και φυτών καθώς και των ζώων που βρίσκουν καταφύγιο σ' αυτό.
- Να παρατηρήσουμε τις αλλαγές που γίνονται στο δάσος με τη διαδοχή των εποχών.
- Να γνωρίσουμε στοιχεία της χλωρίδας και την πανίδα των δασών.
- Να γνωρίσουμε την προσφορά- ωφέλειες των δασών.
- Να κατανοήσουμε από τι κινδυνεύουν τα δάση.
- Να κάνουμε προτάσεις προστασίας.

Επιλέξαμε το θέμα αυτό, γιατί η περιοχή μας έχει δέντρα, ρεματιές, άφθονα νερά, τον όμορφο Όλυμπο. Το δάσος έχει πολλές ομορφιές, μας προσφέρει πολλά και χρειάζεται την προστασία μας. Η αφορμή δόθηκε όταν κάναμε το μάθημα «Οι Αμαδρυάδες».

Αρχίσαμε τις δραστηριότητες μας στα μέσα του Οκτώβρη. Χωριστήκαμε σε ομάδες και προσπαθήσαμε να καλύψουμε το θέμα μας από πολλές πλευρές.

Επισκεφθήκαμε το δάσος στο ρέμα «Τρεμπίνα», το παρατηρήσαμε, το ζωγραφίσαμε και φωτογραφίσαμε την περιοχή. Σκάψαμε, μαζέψαμε φύλλα, κλαδιά, φλοιούς δέντρων, καρπούς ρίζες.

Κατασκευάσαμε στην τάξη ένα δέντρο με τα υλικά που μαζέψαμε, καθώς και ένα φυτολόγιο.

Μια ωραία δραστηριότητα ήταν τα κάδρα με αποξηραμένα λουλούδια και φύλλα.

Κάναμε κολάζ με θέμα «το δάσος το φθινόπωρο» και ζωγραφιές με τέμπρες, του δάσους το χειμώνα, την άνοιξη και το καλοκαίρι.

Καταγράψαμε τα δέντρα των δασών, τα βότανα που φυτρώνουν εκεί και έχουν πολύτιμες ιδιότητες για τη ψυχική και σωματική υγεία των ανθρώπων.

Συλλέξαμε πληροφορίες για τα ζώα που βρίσκουν καταφύγιο στο δάσος.

Βρήκαμε μύθους για τα δέντρα και τις ονομασίες τους.

Στις 21 Μαρτίου (Ημέρα Δασοπονίας), ενημερώσαμε όλο το σχολείο για τις ωφέλειες του δάσους και τα μέτρα προστασίας που πρέπει να πάρουμε. Ετοιμάσαμε αφίσα με σχετικό θέμα.

Καταγράψαμε τις αιτίες πυρκαγιών και καλέσαμε την Πυροσβεστική και τους εθελοντές πυροσβέστες να μας μιλήσουν για τη δασοπροστασία.

Η «φωτοσύνθεση», η «ιστορία ενός κάστανου», το «ταξίδι ενός φύλλου», το «λεξιλόγιο του δάσους» ήταν μερικές από τις δραστηριότητές μας.

Έγιναν και άλλες δραστηριότητες μέσα στην τάξη, όπως συγγραφή και συλλογή ποιημάτων για το δάσος, ζωγραφική, κολάζ, τραγούδια.

Προσπαθήσαμε να συνδέσουμε το θέμα μας με όλα τα μαθήματα (Γλώσσα, Ιστορία, Μυθολογία, Μελέτη, Γεωγραφία, Μαθηματικά, Αισθητική Αγωγή).

Στο τέλος παρουσιάσαμε τις εργασίες μας στους συμμαθητές μας και στους γονείς.

Οι μαθητές της Δ΄ τάξης του Δημ. Σχολ. Πλαταμώνα

6/ Θέσιο Δημοτικό Σχολείο Πλαταμώνα

Διευθυντής: Κριτικάκης Μανόλης

ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ : « ΕΛΙΑ »

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ: ΚΠΕ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

Τάξη: Δ΄

Συντονιστές: Πετροπούλου Φεβρωνία- Καλαμάρας Θωμάς

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Η επιλογή του θέματος έγινε με αφορμή το μάζεμα της ελιάς. Στην περιοχή μας υπάρχουν πολλά ελαιόδεντρα και τα παιδιά είναι εξοικειωμένα με την καλλιέργεια και το μάζεμα της ελιάς.

Σκοπός

Να γνωρίσουν οι μαθητές περισσότερα για την ελιά (*ωφέλειες, μάζεμα, λάδι*) και ότι είναι οικονομικός παράγοντας της περιοχής.

Στόχοι

Οι μαθητές να γνωρίσουν και να κατανοήσουν:

- Ιστορικά στοιχεία – στοιχεία από την ελληνική μυθολογία για την ελιά και το λάδι.
- Τη χρήση του ελαιόλαδου στη χριστιανική θρησκεία.
- Τι χρειάζεται για να ευδοκιμήσει η ελιά.
- Σε ποιες περιοχές της Ελλάδας καλλιεργείται.
- Πότε και πώς γίνεται το λιομάζωμα
- Να κατανοήσουν τη σημασία του ελαιόλαδου στη διατροφή μας.

Δραστηριότητες για την ελιά

Επίσκεψη σε ελαιοτριβείο. Συνέντευξη από τον ιδιοκτήτη του ελαιοτριβείου. Επίσκεψη σε κοντινό ελαιώνα. Μάζεμα ελιάς, τρύπημα και δημιουργία βρώσιμης ελιάς. Κατασκευή ελιάς πάνω σε χαρτόνι. Ζωγραφική και κατασκευή κότινου σε χαρτόνι. Επίσκεψη σε Σούπερ Μάρκετ και καταγραφή προϊόντων που περιέχουν λάδι. Δεντροφύτευση στο χώρο του σχολείου ενός ελαιόδεντρου. Συγκέντρωση συνταγών που περιέχουν λάδι ή ελιές.

Δημιουργία λεξιλογίου που έχουν σχέση με την ελιά. Ποιήματα – Τραγούδια – Αινίγματα. Συμμετοχή των παιδιών σε θεατρικό έργο.

Η περιβαλλοντική μας ομάδα αποφάσισε να ασχοληθεί με την ελιά, ένα δέντρο που καλλιεργήθηκε στην Ελλάδα καθώς και στις χώρες της Μεσογείου από την αρχαιότητα. Σημαντικός λόγος για ν' ασχοληθούμε μ' αυτό το θέμα ήταν ότι η περιοχή μας έχει πολλά ελαιόδεντρα αλλά και οι ολυμπιακοί αγώνες, το καλοκαίρι του 2004.

Με χαρά αρχίσαμε τις δραστηριότητες πάνω σ' αυτό το θέμα στα μέσα του Νοέμβρη.

Αφού έγινε ο χωρισμός σε ομάδες, χωρίσαμε το αρχικό μας θέμα που ήταν «Ελιά –Το ευλογημένο δέντρο», σε υποθέματα, με τα οποία θα ασχολούμαστε σταδιακά. Κάποιες **ενδεικτικές δραστηριότητες** που κάναμε ήταν οι εξής:

Κατεβήκαμε στην αυλή του σχολείου μας και μαζέψαμε ελιές από τα ελαιόδεντρα που υπάρχουν. Είδαμε σιγά – σιγά όλα τα στάδια της παραγωγής βρώσιμης ελιάς (τρύπημα, ξεπίκρισμα, γέυση).

Επισκεφθήκαμε το ελαιοτριβείο της περιοχής μας και είδαμε πώς βγαίνει το λάδι από τις ελιές. Πήραμε συνέντευξη από τον ιδιοκτήτη του ελαιοτριβείου. Μέσα στην τάξη συμπληρώσαμε φύλλα εργασίας για να καλύψουμε όλα τα υποθέματα που είχαν σχέση με την ελιά (καλλιέργεια – φροντίδα – ποικιλίες – μάζεμα –ωφέλειες κ.λ.π.)

Παρασκευάσαμε μέσα στην τάξη σαπούνι με τον παλιό τρόπο χρησιμοποιώντας λάδι.

Επίσης φτιάξαμε ελιόψωμο. Επισκεφθήκαμε το κοντινό Σούπερ μάρκετ και καταγράψαμε ποια προϊόντα περιέχουν λάδι. Στη συνέχεια πήγαμε σ' έναν ελαιώνα και αισθανθήκαμε σαν μικροί ερευνητές. Πέρασαμε πολύ όμορφα συζητώντας, παρατηρώντας τα φυτά, ανακαλύπτοντας έντομα, φωτογραφίζοντας και κάνοντας στο τέλος ένα ωραίο στεφάνι που το πήγαμε στο σχολείο. Στην αυλή του σχολείου μας στο τέλος φυτέψαμε ένα ελαιόδεντρο γνωρίζοντας πόσο σημαντικό είναι αυτό για όλους μας. Πολλές άλλες δραστηριότητες έγιναν μέσα στην τάξη όπως ζωγραφική, κολάζ, συλλογή ποιημάτων και τραγουδιών.

Προσεγγίσαμε το θέμα μας συνδέοντάς το σχεδόν με όλα τα μαθήματα όπως Γλώσσα, Μαθηματικά, Θρησκευτικά, Ιστορία, Μελέτη, Μουσική, Τεχνικά.

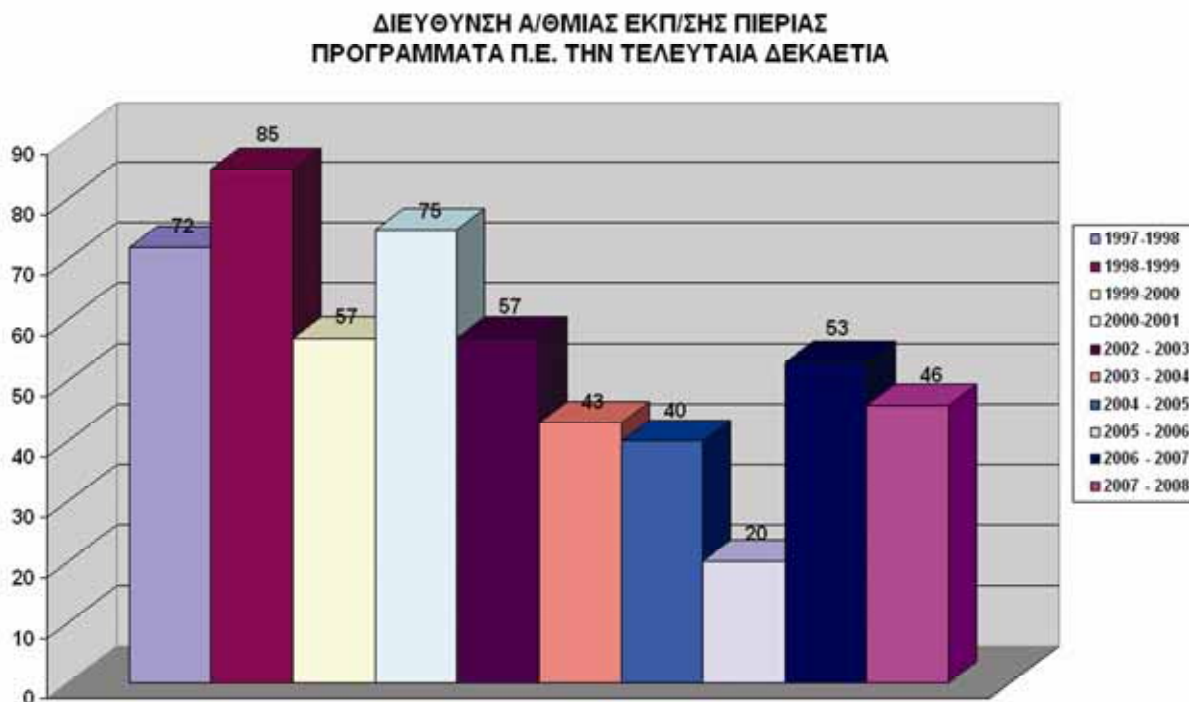
Αναφερθήκαμε επίσης και στους ολυμπιακούς αγώνες και στο έπαθλό τους, τον κότινο.

Οι μαθητές της Δ΄ τάξης του Δημ. Σχολ. Πλαταμώνα

Τα προγράμματα Π.Ε. στην Α/θμια Εκπαίδευση Ν. Πιερίας με αριθμούς

Ο Αριθμός των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, που υλοποιήθηκε από τα δημοτικά σχολεία και νηπιαγωγεία του Ν. Πιερίας κατά την τελευταία δεκαετία παρουσιάζεται στο παρακάτω γράφημα:

Κατά τη σχολική χρονιά 2002 – 2003, το Πανεπιστήμιο Αιγαίου ως φορέας διαχείρισης, ξεκίνησε την υλοποίηση της πράξης 2.6.1.γ «Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΣΠΠΕ)» του ΥΠ.Ε.Π.Θ. – ΕΠΕΑΕΚ II – 3ο ΚΠΣ. Η πράξη αυτή αφορούσε στο σχεδιασμό και υλοποίηση συγκεκριμένου αριθμού Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΣΠΠΕ) από σχολικές μονάδες Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης της χώρας μας. Οι προτάσεις που επιλέχθηκαν μετά από αξιολόγηση από επιτροπές του Πανεπιστημίου Αιγαίου, χρηματοδοτήθηκαν στο πλαίσιο της παραπάνω Κατηγορίας Πράξης, η οποία στηριζόταν κατά 25% σε Εθνικούς Πόρους και κατά 75% στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Το ποσόν χρηματοδότησης κάθε εγκεκριμένου ΣΠΠΕ κυμάνθηκε από 2000 € έως 2500 € (για τις ακριτικές και νησιωτικές περιοχές έως και 3000 €).

Από το νομό μας υπήρχε δυνατότητα, σε σχέση με το μαθητικό μας πληθυσμό, να εγκριθούν για χρηματοδότηση και υλοποίηση στη διετία 2002 – 2004 δεκαεπτά (17) ΣΠΠΕ. Επειδή αρκετοί νομοί ήταν ελλειμματικοί ως προς τον προβλεπόμενο αριθμό προτάσεων, η συγκεκριμένη πράξη παρατάθηκε έως το 2006. Έτσι, οι προτάσεις που υποβλήθηκαν στο διάστημα αυτό από δημοτικά σχολεία και νηπιαγωγεία του νομού μας και αξιολογήθηκαν με υψηλότερες του πανελληνίου μέσου όρου βαθμολογίες έχουν ως εξής:

Προβλεπόμενος αριθμός Προγραμμάτων για την Α/θμια Εκπαίδευση του νομού Πιερίας: (17)

Τελικός αριθμός εγκεκριμένων Προγραμμάτων: (55)

2002 – 2003: (7), 2003 – 2004: (14), 2004 – 2005: (16), 2005 – 2006: (18).

Προγράμματα Π.Ε. κατά το 2007 – 2008

Κατά το 2007 – 2008, τα προγράμματα που υλοποιήθηκαν στο νομό μας είχαν ως εξής:
Σε 21 δημοτικά σχολεία, 32 Προγράμματα, 58 εκπαιδευτικοί, 933 μαθητές.
Σε 14 νηπιαγωγεία, 14 Προγράμματα, 22 νηπιαγωγοί, 236 νήπια & προνήπια.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ ΠΙΕΡΙΑΣ • ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Π.Ε. ΚΑΤΑ ΤΟ 2007 – 2008

Δ Η Μ Ο Τ Ι Κ Α Σ Χ Ο Λ Ε Ι Α

Α/Α	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΧΟΛΕΙΟ	ΤΑΞΗ	ΑΡ. ΜΑΘ.	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΕΚΠ/ΚΟΙ
1.	Το δάσος – Η μυθολογία του Ολύμπου	2 ^ο ΔΣ Λιτοχώρου	Δ2-Δ1	27	ΔΕΚ 07 - ΜΑΪΟΣ 08	Στογιάννος Ιωάννης Ζαφειρίου Λίτσα
2.	Στα ίχνη των ζώων	2 ^ο ΔΣ Λιτοχώρου	Ε΄	23	ΟΚΤ 07 – ΜΑΪΟΣ 08	Βλαχοπούλου Ελένη
3.	Δάσος. Χλωρίδα, πανίδα, Εθνικός Δρυμός, ασχολίες	2 ^ο ΔΣ Λιτοχώρου	ΣΤ1–ΣΤ2	28	ΝΟΕ 07 – ΙΟΥΝΙΟΣ 08	Μακρή Κωνσταντινιά Κουρούπης Νικόλαος
4.	Νερό, πολύτιμο στοιχείο ζωής	ΔΣ Κορινού	Δ1-Δ2	37	ΟΚΤ 07 – ΙΟΥΝΙΟΣ 08	Σιδηρόπουλος Μιχάλης Κατσιγιάννη Κωνσταντία
5.	Δάση, αποδάσωση, διάβρωση δασών	Ιδ. ΔΣ ΠΛΑΤΩΝ	Ε΄	17	ΔΕΚ 07 – ΜΑΪΟΣ 08	Πίτσιος Μέλιος
6.	Μονοπάτια και φυσικές διαδρομές στα βουνά του Ν. Πιερίας	Ιδ. ΔΣ ΠΛΑΤΩΝ	ΣΤ΄	16	ΔΕΚ 07 – ΜΑΪΟΣ 08	Μυρωτής Γεώργιος
7.	Το δάσος	ΔΣ Παραλίας	Β-Γ	19	ΔΕΚ 07 – ΜΑΪΟΣ 08	Κωστή Ελένη Λαζαρίδου Κυριακή
8.	Το δάσος: Τα γνωστά ή άγνωστα ευεργετήματά του	10 ^ο ΔΣ Κατερίνης	Ε2	20	ΔΕΚ 07 – ΜΑΪΟΣ 08	Τουρνίδης Κωνσταντίνος Γεωργιάδου Όλγα
9.	Το νερό: Χρήσεις και καταχρήσεις	10 ^ο ΔΣ Κατερίνης	Ε1 – ΣΤ2	45	ΔΕΚ 07 – ΜΑΪΟΣ 08	Σουλή Αικατερίνη Σεϊταρίδου Ανθή Γεωργιάδου Όλγα
10.	Πού είναι η Πίμπλεια;	3 ^ο ΔΣ Λιτοχώρου	Β΄	21	ΝΟΕ 07 – ΜΑΪΟΣ 08	Δαφνίδης Σωτήριος
11.	Το ταξίδι του νερού. Από την πηγή στο σπίτι	3 ^ο ΔΣ Λιτοχώρου	Ε΄	16	ΟΚΤ 07 – ΜΑΪΟΣ 08	Μακαλέκας Δημήτριος
12.	Ποιότητα ζωής. Περιβάλλον και υγεία	Ειδικό ΔΣ Κατερίνης	ΚΑΤΩΤ. - ΑΝΩΤΕΡ	25	ΔΕΚ 07 – ΜΑΪΟΣ 08	Τσιρίκας Κων/νος Τσικούρας Κων/νος
13.	Σιτάρι - αλεύρι - ψωμί	8 ^ο ΔΣ Κατερίνης	Γ1-Γ2	46	ΔΕΚ 07 – ΜΑΪΟΣ 08	Βέττα Βάια Κατσούλα Ανθούλα
14.	Η αιγινωπίσσα γιαγιά θυμάται ... βότανα δια πάσαν νόσον	2 ^ο ΔΣ Αιγινίου	Α - Β	40	ΙΑΝ 08 – ΜΑΪΟΣ 08	Μπιτζιώνη Άννα Περνιτζή Μαρία
15.	Η αιγινωπίσσα γιαγιά θυμάται ... βότανα δια πάσαν νόσον	2 ^ο ΔΣ Αιγινίου	Γ - Δ	35	ΙΑΝ 08 – ΜΑΪΟΣ 08	Καζά Ειρήνη Ανδρικόπουλος Αυγουστίνος
16.	Η αιγινωπίσσα γιαγιά θυμάται ... βότανα δια πάσαν νόσον	2 ^ο ΔΣ Αιγινίου	Ε - ΣΤ	41	ΙΑΝ 08 – ΜΑΪΟΣ 08	Μαργαρίτη Λεμονιά Προδρομίδου Πηνελόπη
17.	Δάσος: Ο μεγάλος Ευεργέτης μας	ΔΣ Λαγόραχης	Α - Β – Γ – Δ - Ε	18	ΔΕΚ 07 – ΜΑΪΟΣ 08	Γαλανόπουλος Κων/νος Τριανταφύλλου Παντελής
18.	Το δάσος: Γνωστά ή άγνωστα ευεργετήματά του	ΔΣ Περίστασης	Ε1 – Ε2	42	ΔΕΚ 07 – ΜΑΪΟΣ 08	Παπανικολάου Νικόλαος Τσακίριδης Γαβριήλ
19.	Το δάσος	ΔΣ Σβορώνου	Α΄	18	ΔΕΚ 07 – ΙΟΥΝ 08	Γαϊτάνη Θωμαή
20.	Το δάσος	ΔΣ Σβορώνου	Β΄	21	ΙΑΝ 08 – ΙΟΥΝ 08	Γκέκα Αικατερίνη
21.	Η ελιά – ο καρπός – το λάδι	ΔΣ Σβορώνου	ΣΤ΄	26	ΔΕΚ 07 – ΜΑΪΟΣ 08	Παντελίδου Θεοδώρα Μισαηλίδης Κωνσταντίνος
22.	Το δάσος – Περιβαλλοντικός παράδεισος	ΔΣ Κάτω Αγίου Ιωάννη	ΟΛΕΣ	28	ΙΑΝ 08 – ΜΑΪΟΣ 08	Μαυρίδης Χαράλαμπος Παπαδημητρίου Ερμιόνη

A/A	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΧΟΛΕΙΟ	ΤΑΞΗ	ΑΡ. ΜΑΘ.	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΕΚΠ/ΚΟΙ
23.	Πρασινίζω την αυλή του σχολείου μας στο κατώφλι του 21ου αιώνα.	1 ^ο ΔΣ Αιγινίου	ΣΤ'	20	ΔΕΚ 07 – ΙΟΥΝ 08	Τερζή Αναστασία Κυριακούλη Μαρία
24.	Η επέμβαση του ανθρώπου στο δάσος	3 ^ο ΔΣ Κατερίνης	Ε1 – Ε2	50	ΔΕΚ 07 – ΜΑΙΟΣ 08	Μαυρομάτη Δήμητρα Χαϊλατζίδου Θεοδοσία Παπαχρήστου Αστέριος
25.	Δάσος: Προστασία και ανακύκλωση	3 ^ο ΔΣ Κατερίνης	ΣΤ1 – ΣΤ2	54	ΔΕΚ 07 – ΜΑΙΟΣ 08	Τσιλικιτίδου Λαμπρινή Τζωρτζάκη Χριστίνα
26.	Η θάλασσα	ΔΣ Καλλιθέας	Α1 – Α2	43	ΔΕΚ 07 – ΜΑΙΟΣ 08	Αθανασιάδου Θεοδώρα Κατσαμάγκα Ιωάννα
27.	Η χλωρίδα της περιοχής (Πράσινος κήπος – δάσος)	ΔΣ Καλλιθέας	Ολ. Τμ – ΣΤ1	49	ΔΕΚ 07 – ΜΑΙΟΣ 08	Παπαθανασίου Βασίλειος Μισιρλιάδης Δημήτριος Γιαννακόπουλος Σπυρίδων
28.	Ενεργός πολίτης	6 ^ο ΔΣ Κατερίνης	Ε2'	27	ΙΑΝ 08 – ΙΟΥΝ 08	Δημητριάδης Ιωάννης
29.	Το παραποτάμιο δάσος της Χράνης	ΔΣ Χράνης	ΟΛΕΣ	21	ΙΑΝ 08 – ΙΟΥΝ 08	Μαυρομάτης Λάζαρος Μητρόπουλος Αντώνιος
30.	Συντροφιά με μια ροδιά	ΔΣ Κονταριώτισσας	Β'	14	ΔΕΚ 07 – ΙΟΥΝ 08	Τζημαγιώργη Δήμητρα
31.	Καταναλωτισμός και απορρίμματα	ΔΣ Πλαταμώνα	Δ1 – Δ2	28	ΔΕΚ 07 – ΙΟΥΝ 08	Αγγελούσης Ευάγγελος Κοκράνη Αναστασία
32.	Προστασία Περιβάλλοντος – Υγεία (Εθελοντισμός)	3 ^ο ΔΣ Λιτοχώρου	Γ'	18	ΟΚΤ 07 – ΜΑΙΟΣ 08	Τσουλφά Μαρία

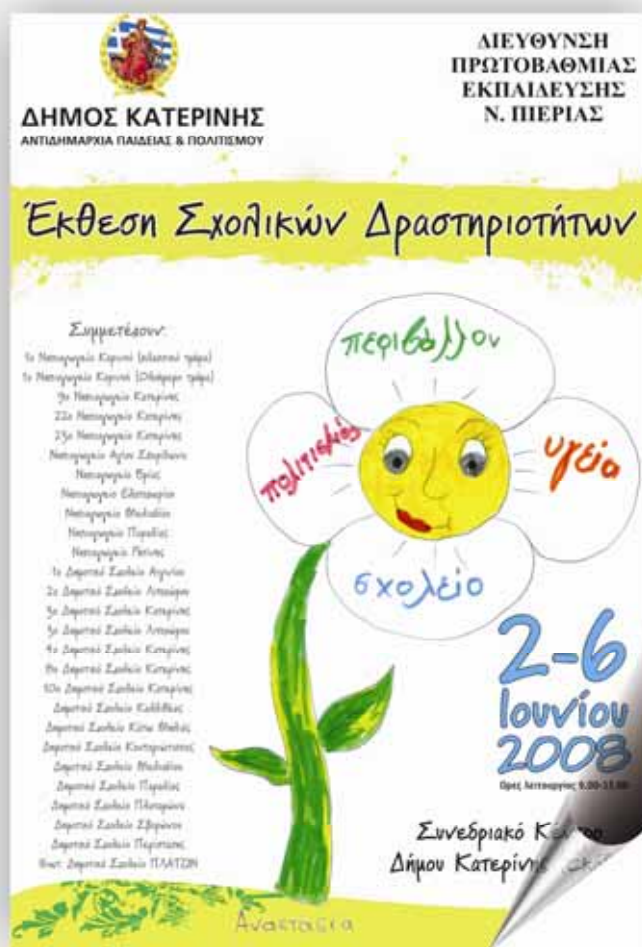
Ν Η Π Ι Α Γ Ω Γ Ε Ι Α

A/A	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΧΟΛΕΙΟ	ΤΑΞΗ	ΑΡ. ΜΑΘ.	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΕΚΠ/ΚΟΙ
1.	Διαφήμιση και Περιβάλλον	Ολοήμερο Ν/γείο Κορινού		16	ΙΑΝ 08 – ΙΟΥΝΙΟΣ 08	Μακρίδου Μαρία Κοκοβίδου Ελένη
2.	Νερό, πολύτιμο αγαθό	2 ^ο Ν/γείο Κορινού		13	ΙΑΝ 08 – ΜΑΡΤΙΟΣ 08	Παπαδοπούλου Χρυσή
3.	Άνθρωποι, προστατέψτε το δάσος	Ν/γείο Παλαιόστανης		9	ΙΑΝ 08 – ΜΑΙΟΣ 08	Σαββίδου Ευγνώσια
4.	Ανακύκλωση στο Νηπιαγωγείο	4 ^ο Ν/γείο Κατερίνης		14	ΝΟΕ 07 – ΜΑΙΟΣ 08	Μαυροπούλου Ειρήνη
5.	Ανακύκλωση στο Νηπιαγωγείο	19 ^ο Ν/γείο Κατερίνης		15	ΝΟΕ 07 – ΜΑΙΟΣ 08	Ζησοπούλου Βασιλική
6.	Το δάσος	16 ^ο Ν/γείο Κατερίνης	2 Τμήμ.	37	ΝΟΕ 07 – ΜΑΙΟΣ 08	Συμεωνίδης Χαράλαμπος Μέτσικα Γεωργία Ψυχράμη Ελένη Λαζοπούλου Ευθυμία
7.	Ένα μικρό σποράκι ... ένα μεγάλο θαύμα	23 ^ο Ν/γείο Κατερίνης	2 Τμήμ. & Τμ. Ένταξης	45	ΝΟΕ 07 – ΑΠΡ 08	Γίδαρη Στυλιανή Τούλη Μαρία Κατανά Βικτώρια
8.	Κάτι νέο θα γενούμε όταν θα ανακυκλωθούμε	2 ^ο Ν/γείο Αιγινίου		14	ΜΑΡΤ 08 – ΙΟΥΝ 08	Παπαδάκη Διονυσία
9.	Το δάσος	Ολοήμερ. Ν/γείο Ρητίνης		12	ΙΑΝ 08 – ΙΟΥΝ 08	Βουγιατζή Φωτεινή Κατεργάρη Αικατερίνη
10.	Οι φίλοι μας τα ζώα	Ν/γείο Τραπεζούντας		12	ΔΕΚ 07 – ΦΕΒ 08	Στεφανίδου Έλενα
11.	Το δάσος	Ν/γείο Βρίας		4	ΙΑΝ 08 – ΙΟΥΝ 08	Πλιάρη Στέλλα
12.	Γύρω – γύρω χίλια δυο και στη μέση το σχολείο	9 ^ο Ολοήμερο Ν/γείο Κατερίνης		22	ΦΕΒ 08 – ΜΑΙΟΣ 08	Ξάφη Αθηνά Ζαρογιάννη Πόπη
13.	Γύρω – γύρω χίλια δυο και στη μέση το σχολείο	22 ^ο Ν/γείο Κατερίνης		18	ΦΕΒ 08 – ΜΑΙΟΣ 08	Παπαχρήστου Τάνια
14.	Άκου ... το δάσος μας μιλάει	Ν/γείο Ελατοχωρίου		5	ΔΕΚ 07 – ΜΑΙΟΣ 08	Μπιζίμπα Μερόττη

Δημοσιοποίηση δράσεων (Ιούνιος 2008)

Την πρώτη εβδομάδα του Ιουνίου (2 – 6 Ιουνίου 2008), συνδιοργανώσαμε με το Δήμο Κατερίνης (Αντιδημαρχία Παιδείας και Πολιτισμού) εκδηλώσεις με τίτλο

«**Μαθητικές δημιουργίες 2008**». Οι εκδηλώσεις έγιναν στο πλαίσιο της δημοσιοποίησης των δράσεων των σχολείων μας και με την ευκαιρία του εορτασμού της Παγκόσμιας Ημέρας Περιβάλλοντος, στο Συνεδριακό Κέντρο του Δήμου Κατερίνης (ΕΚΑΒΗ). Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων περιλάμβανε έκθεση σχολικών δραστηριοτήτων (Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικών θεμάτων) και παρουσιάσεις προγραμμάτων και άλλων πολιτιστικών δρωμένων από μαθητές δημοτικών σχολείων και νηπιαγωγείων του νομού μας, ως εξής:

ΕΚΘΕΣΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Αίθουσα εκθέσεων (Συνεδριακό Κέντρο Δήμου Κατερίνης – 1ος όροφος)

Διάρκεια έκθεσης: 2 έως 6 Ιουνίου 2008

Ώρες λειτουργίας: 9.00 – 20.00

Συνεδριακό Κέντρο Δήμου Κατερίνης (Μεγάλη Αίθουσα)

Τρίτη 3 Ιουνίου 2008 και Πέμπτη 5 Ιουνίου 2008 (**Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος**)

«Οι μαθητές συμμετέχουν, δημιουργούν, παρουσιάζουν»

Στη δημοσιοποίηση των δραστηριοτήτων συμμετείχαν

Τα νηπιαγωγεία: 1ο Κορινού (κλασσικό και ολοήμερο τμήμα), 1ο Λεπτοκαρυάς, 9ο Κατερίνης, 22ο Κατερίνης, 23ο Κατερίνης, Αγίου Σπυρίδωνα, Βρίας, Ελατοχωριού, Μελιαδίου, Παλαιόστανης, Παραλίας, Ρητίνης.

Τα δημοτικά σχολεία: 1ο Αιγινίου, 2ο Λιτοχώρου, 3ο Κατερίνης, 3ο Λιτοχώρου, 4ο Κατερίνης, 7ο Κατερίνης, 8ο Κατερίνης, 10ο Κατερίνης, 12ο Κατερίνης, Καλλιθέας, Κάτω Μηλιάς, Κονταριώτισσας, Μελιαδίου, Παραλίας, Πλαταμώνα, Σβορώνου, Περίστασης, ΙΔ. ΠΛΑΤΩΝ.

**Η έκθεση σχολικών δραστηριοτήτων (2 - 6 Ιουνίου 2008)
Αίθουσα Εκθέσεων Συνεδριακού Κέντρου Δήμου Κατερίνης**

**Παρουσιάσεις Προγραμμάτων Σχολικών δραστηριοτήτων
 Συνεδριακό Κέντρο Δήμου Κατερίνης
 Τρίτη 3 Ιουνίου 2008 και Πέμπτη 5 Ιουνίου 2008**

**Παρουσιάσεις Προγραμμάτων Σχολικών δραστηριοτήτων
Συνεδριακό Κέντρο Δήμου Κατερίνης
Τρίτη 3 Ιουνίου 2008 και Πέμπτη 5 Ιουνίου 2008**

ISBN: 978-960-98030-2-1

 <p>ΕΛΛΑΔΑ 2008 Μένουμε μαζί. Διανύμε για όλους.</p>	<p>ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΔΕΚ</p> <p>ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ</p>	 <p>Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης</p>
---	---	--